

20³/

л. Захарчук.

А гари шо?
(Кобієць з урешсьєвского селантє).

22/53/24

Розагу 1-8
Ген. С.

Zacharczuk. Ł

A dali szczo?

I

А гали що?

Тобієво з ураженятого миті-с

розділ I і II

22/53/24/1

1

Заметка первая

1. Zaxapryk
wzrost Thuyok
kol Abramowice.

Спинувся коло бабів, що копали картоплі. Привітався і попитав дороги до Чугаївки. Молодшиць зацікавило чого чоловік не турецький. Розкажуть дорогу і питають з чого йому там треба. Оминаючи питання невизначного відповідо, подався далі.

- Ух, який я радий, щасливий! правдив до себе в часе.
Замислює. Скільки літ не був всіх околицях і щоразу. Кожної землі. Війна навіть кожного сліду тут не оставила. Нім домівки, ті ліси, ті мого, ті удрактення, там привітність, довірливості.

Таке воно все те близьке, дороге, миле. Чи каково се мого Чугаївка зустріне мене? марив. Чи пізнають за стільки літ? Чкі його досі повірять, похемивсь. Чи пам'ятають принаймні? Так думав і з тиха навіть розмовляв до себе сей подорожний.

Був се чоловік лет під сорок. Як бачите - учитель. Рослий, смачливий, обвітренний. Тримався багаторо.

То добрих тьдганах дістав на речіті посаду учителя
 Винадком, чи нароще, бо не питаючись його, призначили
 як раз в с. Чугайву, де він працював ще длітним мо-
 лодиком. Терма шкони. Чи й вестатид? На його похму-
 рін, завше серіознім обличчі, тепер грала щаслиа, та
 „чутра“ усмішка. Дістав посаду... присяднув на вірнієть.
 Ко му? Це...! Аба працювати, то вше й є корисєть, думав.
 - Сосновий лісок. Але здорове, присидне повітря. Присяднув.
 - Худа ^{одпочинуть} [?] [?] подумав. Вес одно до вєсера поєнко.
 Простівсь на моху-травичці і тузи шитє заснув, бо
 цілу ніч неспав, валивше на етавієх колєнових.
 Отам поки він єштіє ознайомився билинею з сими
 подорожничим.

Филип Семенович Зарічний був сик єсидника комерціала
 Батюко його з заводу ткач, мав тільки ~~Кераноть~~ ^{Кераноть} городу
 Ківтори деєтмина. Не хідаючи дідівєного ремєєєє ткаєєєє
 він разам провадив і вєпозару. Семіє винаймає в

оренду кланті полів, сінокосу, то гандровав кіншми і т.п. поки здобув на власену ратину. Цілімі вік бивав, царював, працював, а все для кого? Для дітей! Старавав їх вивести в люди, дати їм місце на землі, кусень хліба, аби не були жебраками, до койрих він був не милосердний чоловік.

Малій Пилипко чимало зазнав пурди-горя ще в дитячих літах. Бо батько стараючись вивести їх в люди, себе не жалів, але і дітей не балував. З 7-8 літ коли діти були вільні од науки шкільної, пучав їх між люди за пастухів, за челядників. Суворя то школа-шпитля, але правдива, добра. Високий в посаженстві суворяо але розумного бајка і острити мовою доброї тихої мамі був з него завше добрий настрій, добрий челядник, добрий учень, а пізніше ^{став} добрий сілський учитель. З під зовнішньої серозности, діловитости, проглядала завше ^{нагідність} добродійність, щирість, правдивість, що так притягали до нього серця людей. Самий погляд його, оскімілював нечесних людей.

не диво, що в 25 літ його оженили. Так. Бо справді в його плани зовсім не входила жінка, ранила до вік думав, жінка. У нещасливо оженили.

Се була сирота, Жонка судебною сиротою чи що, коїрою за скієв шахрайства чи кокшати з політичними занамуванн на Сибір, де він і вмер. А мамі вона не пам'ятала. З нескінченою освітою пішла в учительки, але вилетіла скоро туди, де казуть, за політику. Отримала на ласкавій хлібі у панотця, далекого родича, в селі, де працював Загічний пан у Чугайві.

Панотцеві ходило, чим скоріше збутти її з своєї голови. Отим він їх і звів: Ступени врод були всі тонкості, широкості поки вони обот не помітаючи ^{итук} сво зійшлись - такі дві уперті, неспокійні, кородити думи.

Здавалося добірнійшої вогновіднійшої пари не могло бути на світі. Вона креатура ніверного типу, горюча, сирого

енергійна освітена, що рвалась до праці освітньої в школі і по якій шкільною, одної думки, одних починів з ними, здавалось би повинна як раз відновити йому.

Але що? Як відомо з природи однородні елементи (електриці напр.) взаємно однихають розбиваються, а єдодіють протилежності. Так і в житті людей. Людина не любить свої копії, свого дубліка. Переважно в житті трапляється так, що щасливі подружжя бувають тільки тоді, коли єдодіють протилежні натури.

Це саме тут і вийшло. Будучи в нещасливій статі; обожали одно другого, не могли з великої розлуки переносити заоплювались спільного працюю. Недільне шкільно, фор, концерти і пр. Коли ми нарешті повірили, все пішло працюю - спокій, працюю і любов. Чорний кіт перебіг їм дорогою життя. Ота сіра буденщина раптом охолодила їх. Вони нагрі з неба упали, зобачивши взаємно в собі багато річей зовсім не ідеальних. Требує жити простим,
(Буденним)

звичайним людським життям. Все ходити поділам,
 рахувати копійки, торгуватися, варити обід, шити лоси-
 ни і пр. Брудну роботу виконувати. Звідкись з'явилось
 розчарування, не смак до життя, утомля. Кішкова про-
 біла місяць перші ревматоїди і поспішили недовіряти.
 Нарешті вона просею зненавиділа його за те, що він
 все те знав і ще краще нічого вона, так само думав
 а що їй вона зробити, він робив краще.

^{Знавши}
 Тоді вона одного разу крикнула йому
 „хач“ „мучник“ Кров закипіла в ній. Пробудилась
 та вікова кривда-обіда і не навмисно до ветою пан-
 ського. Почалась справжня війна. Загвезта уперті
 війна мовчанкою. Чірим тисячі, місяці мовчання
 А як починали говорити, то на „ви“

Тут, як на горі, з'явилося на світ дитя. Дитя
 якесь аномальне, хороває. Все микоїтій родина
 життям озбилося на нього. Топоди, скільки муки

перекесло воно і воши обоє поки умерло від кон-
вульсій. Здавалося, що воно тільки могло повднати
сіх дві озлоблені душі. Здійсно, доки воно жило,
воши мусіли якось урегулювати свої відносини
згідно людського ока принаймні. В часі хоробри-
вого його життя здавалося все йшло як слід
горе огдало. Але по смерті цієї нещасної
істоти, відносини настигли погіршати, що
наразі ^{воши} мусіли висловитися при людях. Се-б-то
випадає в волю і розійшлись видно на завши.

Як раз нахотілася світова війна. Як та буря порвала
політику всі людські інтереси-всіх покорили, застави-
ла слухати собі. Нішов і Західний одразу на фронт простими
рядовими. Пізніше повернули його в Туркестан усього звичай-
війшов з чиним прапорником. Кудамі його по всіх фрон-
тах. До всього відноситься Сайдуно. Смерти не бачив. Вейчунг
в ній своє ~~внн~~ притупили. В реваншію опинилися на
Кавказі

Стоявши про вивалення України, мов вдруге на світ народився
 В якимсь чужу він ішов, то йшов, догнав до тієї Землі
 обітованої, до столиці України Києва. Горів палав ^{раді} при
 ударат, плакав при всіх негодах кованої вимпідної егеї
 вільної Батьківщини. Сміло кидався в вир боїв самих
 страших і на пригуд, забив вазодав ціно. Дозв'язав
 на його. Худа був того, що він сміло вірив в слово Зорю
 і ^{Вірив} ~~це~~. Що він не повинен зараз згинуть, коли він так
 потрібен. Як? Защо? Йшов в бій з екимсь ^{своїм} ~~перелопаченням~~
 що його не убито - не мають права! Коли ви на решті
 нім ^{очиню} нещасного бою, раненим, потрібованим гіставав
 в руки „товаришів“; зволив був в свою долю-зорю.

Його вилічили ~~і~~ зібрався судити. Ні викрутитися, ні
 втіхти-стерекнути як важкої потиці. Знав, помилувався
 не буде-судити не трибунал. Тимчасово? Його зовсім
 оправдав. Злишнім своїм не вірив. В суді з'явилася
 його жінка. Видно вона у них була ^{важкою} ~~пересоного~~

Щось довго йому говорила, доводила, гіпнотизувала кажда на потакувати за нею. Потім балакала з суддею. Не пам'ятаю, що казав суддя, що його питала, да ~~випра~~увевинили парити і пр. Все нас вдав-
ляв да в образ на свою жінку. Подивив єї чудову
вроду, запав; Барне налагоє обличчя, місця сирини
постать і ті очі, ~~страшні~~ ^{чорні} ^{сині} очі, що всіх
гіпнотизували тут.

Ах, щоб він дав тоді за те, ~~щоби~~ ^{тільки} ~~лажна~~ ^{загар} ~~пипутиє~~
наксі і цілувати, кусати, пити єї кров і спокати
самому разом з нею ^вобіймах. Допіро побачив, да вік
єї мовив і ненавидів рази, ади до Божевілля

Бачив, що оправдали його, тільки за дум неї. Застави-
ли акційсь напірць підписати. Опинившись на волі
Більш єї не бачив - видно вона не хотіла боритись
Тися судя найшов у себе в кішені картку - віз неї
видно. Се стозло "Ти вільний. Иди куди хот"

тільки не думай мене шукати. Не треба. Я зробила
своє діло виставляючи тебе, не подумай, що з якогось
там високого чуття до тебе. А так собі. Так що
дякувати мені за це не хочеш? С. Х- ств.

Нарешті підписав власну ^{призвучення} дівачу ^{призвучення}
Ліся з собою ходив як у рагу. Тратив думки, думки
плутався. Бачив, що це була дійсно, та модина,
мірила його ідеал, з якого тільки можна звести пра-
вдовати, вестти боротьбу з шкідливим. Мірила, що потра-
пила в революцію не забутих, вийти такого героїнею,
була на його думку чого варті. Чого ж йому слухати
вона? По виду товаришам. Але шось в очах зраджує
її, що не щиро вона їм слухати. Вей цілі його,
тільки на шкідлив далі, поплутався. Його потягло
до неї. І то позостало єдиного цілком його шкідлив-виг-
найти її. Отим він і валандався екзистенції, по Україні, по Росії
шукати її. Придірав розногородні професії - то міщачки

- Правильно товаришу! Точно!

Здрігнулася і зиркнула в його сторону. Чи по голові, чи так пізнала, досить, що страшно збенкетилася, утративши рівновагу і стала тупати недоречною. Тіло дригало, зривалося, внаслідок в дорозі і невідомо не зробивши кінцевого виводу заявила - Я скінчила.

Шумні оплески вітали її не знами дивого. Бо з промови віншув і мійсь сумбур. Хіба для того, що сама була досить гарно-вітаня краю.

Вечоріло, всі розходяться. Чепав на неї - Мушу ви допіро одвентитесь і то буде... думав

Вона ви виуро пізнала і не хоче хіба багатися з ним. Бо ось приїхала до компанії і забиратиме кудись. Станув на дорозі і підняв кашкет на привітання. Не вігннула навіть. Сковзнула ^{по нозі} (Голодним поглядом одвернувшись і засмінулася) нервово.

- А, хитощез! Не равнодушна значишь. Не втреш те галузючка

- подумав і пішов за всі компанією.

Гини десь далеко. Тратив з виду, бачив що втіле. А наближитись боявся - зробить скандал. Стала гаряча.

Попросив хлопчину, верногого замітальника, щоб прослідкував за нею до якогось дома зайде. Той побіг слідом за ними і за мінут двайцять вернув і показав до якого дому зайшли. всі разом. Там був, на розрив містки.

Чекав, смучачи по відрихках перед домом. Там Вісник ніз темна, шурра, некривітна. Рвучий вітер сьрдито свистів в дротях і обривав сухий шест. На вулицях магноного світла було вже коло відкадьметної години, коли каретті почулось скоро коза, сміх. Єї ^{те там} трудний сміх, що так болоче був його по нервах. На вулиці попрощалась з компанією і чутко подалась в першу бічну вулицю.

Назвав коду і висит похививсь з нею.

- Добрий вечір Софія Антонович! привітавсь сміло

- А се ви знову! Чого вам треба? - озвалась не привітно.

- Мені треба Софія Антоновичо подбалакати з вами. Серіозно. - Блава.

- Так. Хочете догодити своїм прав, то етосують до моєї особи, вашої власносери. За? Сніжнимсь. Требує боронити царя, тоба, ось тепер маме да те право тепер взяти мене за косу і потягти до себе. А тепер зає. Минуюсь. - гово- рили сміючись і сміялись першодом зуботним сміхом.

- А я прошу вас не мучте мене. До чого сі комедії. Я-ли хотів подбалакати в важкій справі. Визначить децо. Прошу назначить час і місце....

- Аудієнція, свіданіє - сміялись. Так можете і туги обдешити. Чого там ще маніжитьав. Ну, з сучаю....

Вона зовсім легковашила ним, кинла соді. А він етіловки мав її сказати, переконати... Але не туги на будині де вештались приглядансь до них якісь люди. Він трапив рівновагу радію і мугавсь через те. А ^{вона} соді мартовала, змуцанав каз ним.

- Софія Антоновичо! В нас оне в багато таких річей про

- Мені треба Софія Антоновичо побалакає з вами-говорив блаваши.

- Так. Хочете догодити своїм прав, що стосуються до моєї особи, як вашої власності. Та? Снизмились. Предбудо боронити царя. Щоби ось тепер мали би те право, взяти мене за кошу і волочити до себе. А тепер заєв. Мицуюсь - говорива сміючись якимсь нервовим злюбним сміхом.

- Ая прошу вас, не мучте мене. До чого сі комедії? Я-ви хотів побалакати в важній справі. Видежить децо. Прошу назначити час і місце.

- Ха, ха, ха, заливалась. Свіданіс, дудіаніс. Так можете і тут обдєкнєтисєв, хоч би і зараз. Чого там маніючатисєв. Ну...

Вона зовсім легковажила шим, ктила собі. А він сміючки мав сі виказати правди, переконати моє. ... Але ви не тут на булиці де вештаютоєв єкієв ноги, пригладжатоєв. Він тратив надію рівновагу і мучивєв через те.

А вона собі мармувала, згуцувалаєв наг ним.

- Софія Антоновичо!-озвавєв ме. В нас ось є багато таких

видно з вечерею. Розвела волоси в пилі. Бриджана пощодо
 Виї постоїв і не розділяючись сів на стільці. Зібрав думки.
 - Ну щом. Ви мовчите, а я смутно-озвалася. Цікава розмова.
 Ви збираєтесь казати велику промову, ~~Потривув~~ відрізняючись
 настроєм, а вона наочно поєднала її тої настрої - за-
 ходилась писати Картопелку. І Ви почав широко
 розводитись. Говорив про працю^{3а} для ідеї, для народу
 про самопожертвування. Квалів, але ~~ради~~ заговорив про
 ті терні², страшіння. Зупинувся краски шалючим стра-
 му картину смиття одиною людиною. Букалима по світі,
 покевірання верчуних людей, чужих механіках, зневіра
 в праці, невдячність тих, для котрих працювалося, втома,
 мучка і холод в душі і в хаті, мовчання тиша і т.п.
 - А далі що? А далі Софріс Антоновичю ~~та~~ погана Бриджана
 старість, хороби річки, утрата краси, і впливу і довіри³
 у людей, апатія, отупіння і нарікати смерті. Смерті
^{одиною? людиною}
 в порожній холодній хаті, серед німих стін, за замкненими

дверима з викривленими з очей і бачо мисем з відкритими
очима. Брр! Стук, вавалювання дверей, клопот, проклятих
судеїв і дешевий похорон без свідків і пересуди поганими.

Ото і ваз краса і фінал шиття одинокої людини. Що, як
вам се подобається Софія Антонова? — звернувся до неї

Вона спокійно, методично робила свою роботу. Поплюнула
на картонні виванки до горзятка. Потім пошмала, вива-
терла чисті руки, сіла напроти него і розсміялася.

— Ех Тишине Семеновичу! Тишій з вас актор. Коли збі-
раєтесь ще раз відіграти комедію треба було добре проду-
мать, підучити свого рольо. Так легко мене не підмаєте.

Але поче вам так багато балакати, коли з і так вас
добре розумію. Вам бракує жінки-сашини... тітка
Потягнуло, закортіло до мене... Ви ото і заходима...

Віи хотів шось скажати, але вона не дала

— Добре-говоримо з притиском. Ми зіждемоє знову...

А дали що?

Мутний чай і прикуску і сугарні-крашан. Стало повне
супно, тоскно на душі-чубас сиротого наше дитинно

Ветав і ^{пиримавиць} (Пиримавиць) через силу звичайного току став
прощайтесь. - Добраніч! - казав похмуро рука.

- Ви сю куди? озвалась з нілковесію

- Сю то куди? До фому!

- Осій порі?... Ти... Та повертайте фор і... і гадаю, коу-
вти можете у мене. Не ^{турбуйтесь,} обітсь і не годана. І не боюсь

ні вое, ні могоших поговорів. Став ~~так~~... Балакала так
каждно і рісучо поступане чо него, аби затримежа

- Ні, дякую! - казав натискаючи манку і брав за клячку.

І не того йшов сюди... І шукав не „сінки-салиці“ а друга
щирого, розумного, чесного порадиша, мови разом крацоважу
на народній ниві. А ви зовсім не хотіли мене зрозуміти.

Принидали за Дон-Кисота, чи комедіянти. Помилувались дуже

Софрі Антонівко. Не сз урато комедію, а ви. Ваз ваша
ота багворісти завздмсьть, с штурного коробинного комедію.

Ви так само турочите за дитини особистини, хоча на-
маттєсь прикидуютьєсь чимє. Душа в вас Свръхъ Армонично
гора. Се-б-то, ви наемате до тих душ „скорбичит еас і
озлобленит“ - про котрих згадує цєрква в своїх молитвах.

— А що там. Доситъ тих морализацій. Сидайте всєкарзѣм-
казана з капуценою всєлєстєю. Ви бачив шо роли
перемѣнилиєсь.

— Ні дякую! Добреїє! - сказав і пішов не оглядаючись.
Дониро в других дверях обернувся. Вона стояла на порозі
шєсь видно хотїла ще казати, але коли він обернувся
вона рїшучо рвалася і зачинила двері.

На дворі було темно як „воно ступиє“. Награнав дощик
колодний. Дув вітер. Там не хотїлося нікуди йти. Мав
ощоту дєрки туть під тилом і спати. Але єи мокро
колодні і їсти хотїлося. Пішов помалу нікого не думаючи,
де йде і куди йде. Спинивсь перед дверима свого меш-
канця-ще памїтав коли й пройшов сїх дві верейи.

Ледве зустрілася товаришів, щоб відкрити з ними тут
разом мислями.

- Оце ти й картопля холодна-озваба твої заспані
голом. Що ти нового? питає по привітанні.
- Шішку найшов-бобанув нащоє Загітний?
- Не втисси? Ну і що ти, помирилися? - зацікавився.
- Ні: Програма, висміяла.
- Так? Ну і дурти ти ви може єх з бабу. Маніака без
одного з друзів, як дуркавіть з чашкою. Та чогоб я отко
лазав за нею. Хіба бракує? Цей того світу...
Ну ладно спати, гаси світило-кажд засипалися.
- А Загітний сучів-сучів, поки і заєнув так в кімнаті
на недокінченим чаєм і холодного картоплі.

Потім ішли сніг безпробітні дні. Внадав в розна-
дженні на той моральний занепад в суспільстві

Над Краєм його панував червоний мерор-диктатура
„практариєту“ і... голод.

Робити тут вже нічого було, та й ієни тесу...

Дізнавши всім подавсь маніверами до дому, на ту Волинь,
що дотіро була вже під Полонною. Не теснуло до дому, бо
знав що нікого ^{нікого} там ~~там~~ жідуно там нема - Батько і маю
померли в Вісентеві, браў змишу на війні. Хіба сестра
^{мо} найменша зі всіх була?

На місці оселі застав крошеву. Сестра тиснуся
по наймах. Отом везов і затодимсь коло відбудовання
господарки. Траця фризима, двось мижими, тамувані твої
спорантій бісь пудзу, емаль по утраті всего дорогого.

А в господарстві маєтимо. двось. непожитко збудува-
ти власну котину, кидночину, збудушев на власну
конечину, коровину і ар. Найшовев і емств до
сестри - пріймає. Не замозеній (безземельній) але
працьовитий і розторопний. Розгосподарована і на добре

Але ж... Стосунки змінились в родині, що до сестри і
швабра. Зполінішеним матеріялом пробудимсь і

біжно з порожньою валізою. Мамі обдурив його пригодами
що немає ні родинного кутка, ні близької душі та
цілім світі. Діставши погаду сонів. Шлимо себе
надією, що тут наїде, присидас собі ноги приєднати

Отже коли познайомилися ^{мисл} читавіх з моїм нервом можна
доніро його і розбудити. Та сам він ось урне і помереся.

— Еге-ге! Отв заснав-промовав ветаччи. Совершенно же вонсе
з полудня. Пора... і рушив в дорогу.

Переїшов ще одну село. Шли ми місцевістю і зовсім знайо-
ма-будівлі, дерева-гайочки, річка, місток де з вузькою
кошом ви сидиють годити. А он і Чугайвса будинок, висо-
кі монахи. Серце забилось якоюсь тривожною радістю. Був
закуреним, голодним, але не чув утоми. Шли своєю вузкою
приметувать, ніби придрав багаторий вид. Вернувшись в село.

Протя нічого не звертав на подорожньому убог - де
був буденний. Всема зайнятий своєю працею нічим
не цікавився. Схілюва ноги стрінув-ні одного знайомого.
Чи відзначилися? пошукав.

Ось церква і школа. Боже! Як же осіла мов грид
 при землі. Закрилась деревом мов з сорому за свого
 старість і убогість. А дерево! Іже буйне, гряде,
 високе. Се ^{самі} ті кльоти березки, що він колись садив.

А городець пухляк мовить, Мерзи пологамі обдале-
 ні. Читанка, його попередника, вибралась видно ще
 з весною. На дзверях ласий замочок чинить. Звері висіють
 на однім крукові- од біди можна би і без киточа вика-
 тив до середини. В окнах бран і шибок. Стіни облуплені.
 Іже ^{воно} ~~он~~ те все убоге, але разом дорожє, миле до болю!

Пішов до солтиса. Застав тіломе бабуче, коцра
 і видана йому киточі од школи. Без значного клопоту
 вступав в волозичне стовго школого. В середині те
 саме - ті самі річи - столи, лави, стільці, шафра-трон
 покритіми димчені. Таке все убоге.

На стіні на місті царя, висить дрем білий- змїна
 декораций? І все... то гуже, а то не наше. Коли он то воно

настане своє - думав

В кімнатах твоїх, все пободірене, не гарне, смітний
по воліно, але є гурбка, і милитка і мішко.

- Нічого. Може буде зміїти - говорить про себе поєсиві-
ючи. От істий тосенієз, а в валізі, а ні крошки і грошені
нема. Стігдотя. Від утоми і голоду голова починає
боліти.

До когоч би тут найперш звернутися, щоб улаштуватися
на якийсь час з харчуванням. До старих унів - нема віро-
ма де живуть. Пішов до паронія. Зустріли з недовіррем -
хто знає, що за один. Балкавий оберемко. Фотіро
напірць, та оповідання про старих знайомих знайомих
хригу. Повірили, що то «свій», чоловік.

Панюсць, середніх літ, круглий, кремезний, трішки мисиві
З виду змечув на образ Св. Петра, як у нас привітано
його маловітми. Мілкі очі сірі, маленькі шідри, що біли
як шидри, ні на чому не спираються, зраджували кетірого

Всі свідомі і при ужитку, коїрні став прощайтесь,
аби не ахчайте, так не присилної дит нею, балачки.

Вероятно. Здалась забувати коло школи урочаду
може. Все молодь, трудно підняти. А всі радієні у
всіх одишув. Караз всі поздівілаш шанки і ^{задоволення} ~~наш~~
- Доброго здоров'я насє учинією. Обом руками ~~власним~~
і поіресем іно руку вітаючись. Вочах світимоє своде
Ставало аби ніяково іноу. Вивилоє, мо всі вше знаєш
мо всі своде придуєніш учтєніє і приїєні іно крїбі-
тїати. Точаєсь безпорєдєна балачка, рознїтуєніє
спомїну вїсталоєніє і м. н.

Такої широкїє, вітїєніє любовї приєєні всі згєла-
воєє не бачє в шїтїєє.

За що бї вош мене любїєніє? думав і шувє вїрєвієніє.
- Шом ємоєні- оубавєє Арєєні бївїніє у нево найєрїєніє
учєніє і кочалєчє. Ми бачє-бачє, а учїєніє з дорєє
утомлєніє голодїєніє. Ва єні у нас п. учїєніє дорєєніє, ієтє.

до Ганни Мариканки. Мало не поваримось за те,
што з нас краше міг карувати учителем.

- Чекайте-мишавсь учителем. Я сам єго справу вирішув

- Та що ви Н. учителем. Ми вже краше знаємо, як вас
улаштувати. Порішма, то у нас краше буде

- Там і панна є не погана, каров дезде Греч. Як шо
то і оскитнес модина. А цоєи! Чого єи вам, ще так бур-
мандуває. Що єи то з а дшур? А Ганна, батіє, то тоєи
не баба, сама причкаєса. А вам і не короче буде.

Там радим, ~~фіклячосе~~ його будувати єи добрі морє.

Ному не давали і говорити. Мишавсь тільки потану-
вати, та дєкувати. Нарешті всі розійшлись. Але він і
не думав мєлати. Надто багато вранінь передив за сєи

дєнь, коєи ще раз зворушити дєшу і пробудити всі чуттє.

Не до сєу було. Звіди єи модови до него? За шо?

Там. Видно правдє його не німа на марє. Зєрно
посієне в сєи молодих думаш оєо вирєло і дано вєе корєєтє-
нєи

А він був так зневірений в людей, в усіх праці!
 Ні, і сто раз, ні! Є ще для кого працювати. Не гасни
 в староді високі пошукання. Отом до праці.

Підняти матеріальний добродує цих людей через освіту
 Пробудити: викристалізувати в їх думках отой ідеал
 всемогства - прагнення до волі братерства рідного.
 А головне пробудити ту свідомість національну, любов
 до свого народу, до своєї батьківщини України. От єсть
 та мета-ціль, до котрої він йшов, та втілювався зневі-
 ривав в досягнення сего ідеалу, утерев етими.

У мілком допіро на сіх ^{у дитинстві} дітях побачив, що праця його не
 пропала марно і що працювати треба так само і далі.

Воне розвиднулось, котм він знесиленний фізично повалився
 на ліжку. Утома подремала розмалена голова і він
 заснув твердим сном без яснах неспокойних марень-
 снів.

II

Потімнулись дні буденні. Трапизі в школі було мало-
 ходино ієрово Фрестера дітей. А затисених було повежа
 сто. Паски худобу. З інекторату був поєрний наказ
 замушувати карами батюків, щоб поєрним дітей чо
 ихам. Се робити йому зараз зовсім не винадано
 Збрал мілка раз батюків і виовив, абу поєрним
 дітей, не ехдани кару. Не вомон вом і доєі не роздумує
 то се вєтяз гавьба ешмов замушувати го науку.

Ті чухамсь, потакували, але дітей не поєрнали.

Ком в середині вересня приїхав інектор, зо-
 став в школі мілка ешєро дітей. Уитесь дістав зовиру
 дараму з загрозю звітненню, ком не висежаєме
 батюків на кару. Се і буди перні теряз його туні.

Але він не наувисе. „Трипаніз“ на своїх ешєрех
 урив проєрмен (Арсею, був поєрною) витумачив їм
 сїтуацію. Ті зробили евій вплив на урєпаду і дітей

- Ну, а в пам'яті, він був певний, вмі його діями не обмежити.
 Все с'ємо було його проти всьох панського драматизму.

Отож коли він зголосився у пам'яті з проханням, чи
 не прийшли би його на заручини і за яку суму,
 то ті без вагали панський згодився. А що до інших
 то сказали - Повадилось жось. Не жиди...

- Годри ти не доведи - думає. Краше би одразу знема
 шину. Тут було йому нісенького неформального життя,
 аби ^{добре} ~~нагто~~ заручини мов на заріч. Все добре, ача
 не. А до того і компанія завше всема

Зовідавшись, то він з "шурх" - без с'ємз се-б-то всі троє
 піднасували - і себе ніг ту "ліній" - стали українцями.

- І се добре - думає Зарічанин. Треба все викорисловувати.

Панна грама на гітарі і мала досить гарний голос
 контрапункт. Йому найшли балалайку, на котрій він
 грав Френкари. А голубе чинь безмір нісенького балалайку
 співати. Отож вони шодня чудово бавились

додати. Змишесь так, що не почувши між собою ма-
ної ніякості. Оповідати начебто річчю навіть ніякості
і ніякості з чужого, а часом і з власного життя.

Мовили добро отак ходили десь балакати, а часом і
мобчати - ха ха ха! Смілася вона ^{нісма таві мобчати} (Зудова з нас
пара мобчувів).

Раз в місці ніграв такої мобчанки сирети в'її не-
помітно заснув. Вона зодрама його кашлюх і нісма
ком пробудивсь і пригадав собі все, замієтєв
- Ото вна і єсть верх нещасної заснути отако
забавляючи панику.

За обідом ком се розказав з нею добро старі речотам.
- От так каварар. Фе...

Та невіданно з сего невинного випадку вийшло щось
негарна історія, сплетення на все село. Найшмукна під-
слухала сего розмову за обідом розплелана по селі і в і-
ніжмом новару то «Училишмо спав з парною в місі-

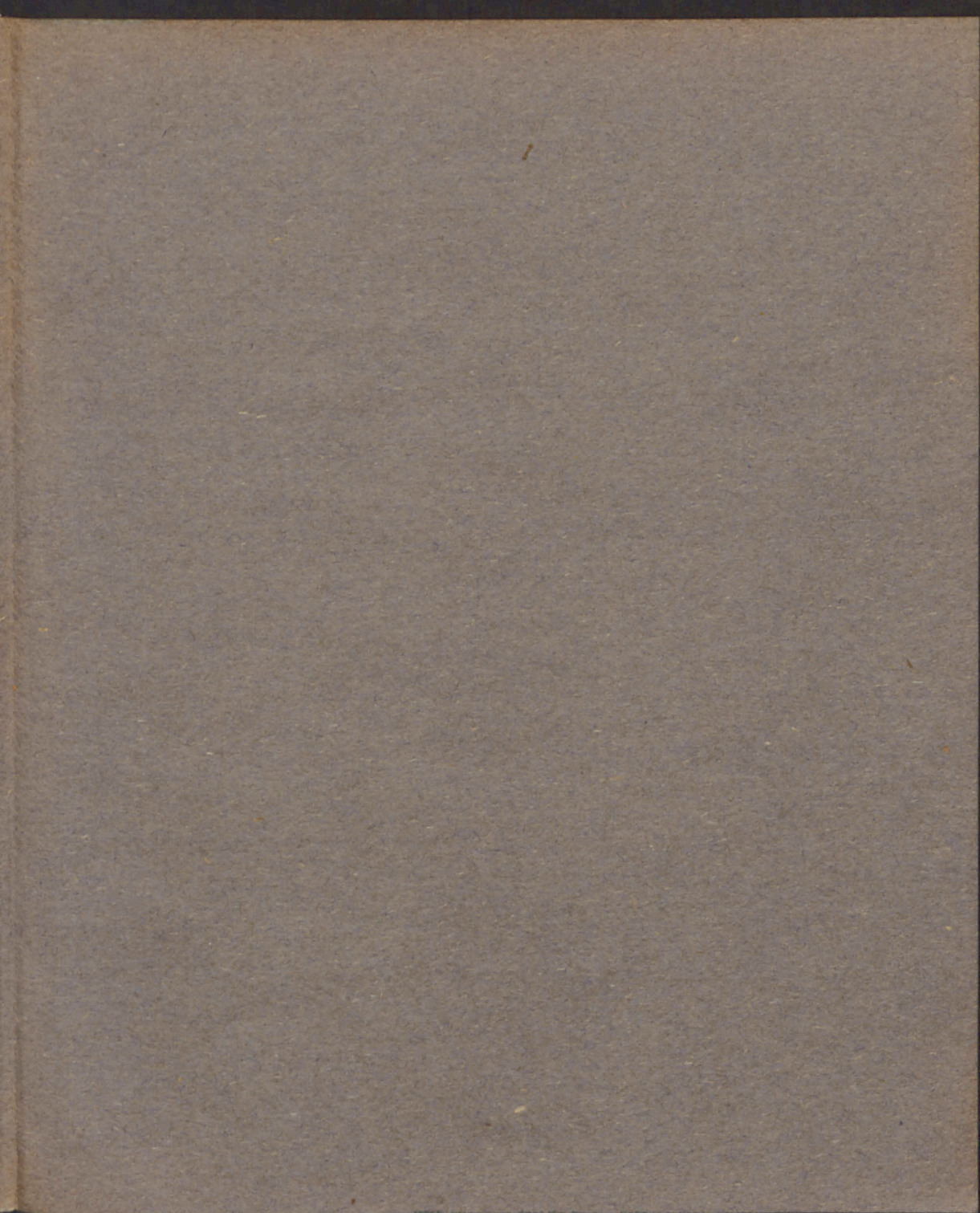
Для глибокого сма сензацій неабияка-воно по
своєму все зрозуміло. Нічим балакки, сміхи, пере-
суди коментарії, котрі кінчались нитанквизми -
чи братиме, чи ні? Який поєал? а що він має? і т. д.

Навіть до него доходили екієсь нестерпні гутки
про се, на котрі він не звернув уваги.

Колиж одного разу він прийшов на обід, заува-
жив якусь ніяковість у старих. Танка зовсім не
вийшла, хоча була в дома Чув інстинктом, що тут
криється шось таке, що до него тягнеться. Зайшовши
в кімнату до неї зобачив, що вона плакала ніби.

Мало того-балакати не хотіла, одверталася.

Коли йому таки удалось сісти коло неї і заволо-
діти рукою, вона на його викизування кризь
пач оповіла йому всю історію зі всіма загадка-
ми і прикрасами сама. Це здивувало його,
збого знатимучи так, що він не хотів ширі каза-
ти.

II

A gari uso?

Poggia II i III

22/53/24/2

II

Pozzini gnyzi

Pozzini II i III

Коли він отак здірав розпорошені думки, від-
брав відповідних виразів, нараз почув як сі рука
здрігнулася і потиснула його руку. Що се?

Гледнув сі в очі і здригувався. Сі очі мо ^{незвбродо} ~~доніро~~
ніби плакали, доніро світилися-примінився отини
іскорини і так довірливо дивився на нього мов
ди чогось недамі, днагам.

Зрозумів все. Вона чекала ^{се від мене} ~~признання~~ в мові
вона бачила. Сего...

- Обва ~~влюблено!~~ подумав. Сего ти вже і ~~влюблено!~~
коли я ще й не здіравав тебе любити. Такий клопіт!
Та шови родити, коли нам з тобою не подорожі.
Без слів наєрав, маєду сі руку дивився, потішав
сі в очі. Ада шити наєрті з тої прикрої мовчанки
заєнівав - ві зза горі стім білетний дєс поїчав шій шити,
Дєс поїчав, тай не має; серце мов заєнівав
Бла амує віти з чага і. пр.

Бременський струни гітари, потім Балачка. Обом
 стало весело. Коли досіваєш до купальні

Колі любиш, мода душе, а не любиш не жартуй і вже

Не забувай серцю турі не віднеси ти, віднеси дружи,

Вона так бременська струнами і з такою імпресією
 зводити тебе прастівають його, що ти його аж поривало

почувати її. Замість того, він робив зоморстало-

драматичні ^{прислів'я} ~~лінії~~, не віднеси ти віднеси дружи-
 та на рошні драматичні не милосердно.

Не кінчавши її заткнув -

Лугом іду коня веду розпачаю душе

Сватай мене козаченьку люблю тебе душе

Ой коли б ти дівчинкою була Балачка

Взяв би тебе за рученьку побіг до батенька

Жартівливого пісню хотів розвідити ту зичену
 аїтмосферу. Делікатним жартом хотів своє

випити мати, випити з прикрого етановича

За дверима шось стурхнуло. Стари зрадили свого
неовервано свого присутність - підсунули. Молоді
розсиділися. Віи попрощавсь і пішов.

Був заклопотаний. Щось доіро робити. Заставлять
менитись, не інакше. Треба зароду виривати з вігити.

В школі застав Арсеня. Сей теж ехав з не-
новістю поглядів, мнєва, шось хотів видно казати
та не мав сил мовити. Зарічною замко. се.

- П. Учителю - погов. Мені неприємно, але з великої любові
до вас і мушу вам. де шось скажати, попередити. Поціма се...

- Що? і де сплетки про мене? Я знаю.....

- Так? Що і добре, що знаєте. Але як з багу, то все
так емадається, то ви збираєтесь писати на неї. Прому
все віддати мені, се ви діло ваше... Але я таки
хочу звернути вашу увагу опісля моєму будете чеку-
вати, то не кара вона вам.. Ей богу! Ой... Заідемо...

- Та залишити голубе. Що вам в голову прийшло.
Я не збираюся зовсім менитись. Як хочете то подождете.

За пораду і ширіють думку. І її самі беру, що ілюсь
 запам'ятав і свій сім'ї і тепер рад би вирватись од них
 тільки так делікатно, під якимсь благовидним
 шоб вони і не драгулись... Та... Ото дайте раду...

Тужу постановами в двох, шоб менше дубайть у паночках
 займатись працею в Трєсвітї. Все там здохне, роз-
 повзається. Віи мусить взяти провіз в руки, висейти
 нове поле, розворушити і т. п.

Знав, що за це йому грозить звільнення. В імен-
 котрї іно про те попередили, що він як урядник
 полтвїн повинник і пр. і пр. Але...

Надійшли хлопці прєстїмає. Цїлий всїр
 пробалакали. Укладам план, програму прєсі
 намітили поставити кілька нових нас а в першу
 перу zorganizувать хор.

Надродила шубока осїнь. Кїнчалась праця в
 полі, насївсько. Школа наповнилась дїтьми-буно
 вше поверх сїта.

Наука йшла вже «новими кодами» - Тут дійсно треба
 Було себе показати - доломити старань і вказати здіб-
 ності. Школа була унітарно-класична подібно як з
 трьох відділів. Але читали й писали переважно в
^{українській} з відділі. Ні по-польськи ні по-українськи.

Головне тут треба побороити дві неподобні сили.
 З одного боку розворушити, почути з місць від-
 ступу упертість нечисті, мінь, байдумість мас народ-
 них до сучасної школи і взагалі до науки, а з
 другого ^{боку} опертисть тому шовінізму панствому
 не дати кантити дітей, не дати мордувати їх
 написанням непофрідним матеріалом (Історія Поль-
 шь [III відділі] піддержати в них дух, охоту взагалі
 до науки і знання взагалі. Він бачив що отимитися міг
 молотом, а ковадлом. Знав, що дотро не втримається,
 Але поетановив використати хоч короткий час.

Ученим собі сістемі і уловити певний плян що до

науки кожного предмета, почав зчитати своїм методом,
головною задачею кожного дня, уникати шаблону, ну-
доту, монотонності, висісти живий дух, інтерес око-
ту до науки, розвинути дитину і заглянути її в
душу. А далі того мусить відкритись тій дитині свого
душу, полюбить цих дітей, що було в нею вродженою
прихильністю. Дитина школи учитель, а не інспектор, і не
не прочитана. Коли діти полюблять учителя, то
полюблять і науку його і зрозуміють її, полюблять і
школу. Не треба буде кар-вати самі будуть діяти
туди, випрошуватись у батьків.

Коли трудно йти було огляду опанувати отого
галосливому гурлою не уживаючи старих засобів
оперити міними словами насолою, але новими
якось те уловлювалось, вийшло в коліно. За місяць
він вже бачив результати-успіхи в науці і в вико-
ванню. Діти учились в самій розмовляючи, здавалося

такої дістипліни тут не було, але приучившись
 великі багаті, як гарно вони читали, писали і все ме-
 розуміли, бо кожде мало право запитатись поаши-
 ніти про те що його цікавило. Успіху його багаті
 сприяли завдяки поважанню-шана Адувірра
 батьків до його як до свого близкого чоловіка,
 дорадника. Школа перестала бути казармою,
 камівною, а стала культурним огнищем своїм
 до котрого всі безсечно йшли горіти. Взяв у вагю
 пору кадиди ішов сюди за порадою, як до когось
 різного.

Учителів здебавше, що ось він рушити з місто
 ту інертну масу і потягне за собою до того ідеалу, кра-
 щого дитинства, де зоріла його провідеє зірка
 Він багат вже свій народ великим культурним
 замощеним у власній державі, зрілим числом всіма
 великих народів.

Треба було зараз замовити підвалини під ту будівлю-дермаву. Він почував себе там будівничим, що з сит-півдникунців, таких малих діток він вичовує будучих громадян моєї держави, сіє-пикає в їх душах зерно любові і дає знати до ~~маті~~.

Так морив в добу осінні беропі-ном під ^{мучи} дрібною доцю що ~~торохті~~ в шибі, та під худинку вітру.

В панотині вноє не засиджувався по обідах-вічках до праці, коїрої було по вуза.

Курса беропі коло акалробетів змислює ренетіцієми-пробами, розуцуванням нас. Мі змову співачками. Кор був черотам і протіменості Розуцували церковні каніви і разом готовили концер-снвом пісні, коляди.

Тут він познайомився Синире зі всіма проєвіта-нами (Зривався о) Зіймова) на рашті з отого Ганною Мариканкою. Вона м була першою співачкою ^{солисткою} в хорі

йшла в заводи з П. Лігочо-бо і єз мене тепер зам-
сала в члені Трощівти і снівала в чорі.

Єз Маріканка дійсно була ~~козира~~ ^{бойсбаба} та козар-дівка.

Тотне чорнда, круглолиця молоушка літ 25. Красою
єї були єї великі карі очі що давали смішмає, та
грити їа казали чорні. А коли додайм до сего єї
губи тов стілі вишні, ті дрібні зубці, що давали
були зверху, а на шочах дивоча, то і не диво, що
вони зводила з музду парубків, та монаїма.

Чоловік єї любив страшенно і ревнував до всік.
І доєі нікто не знає чого вони розійшлиє і чого він
поїхав в Америку. Мотив ні грошей ні шле і вона
почуває себе вільною. Жити розвїз вєдїти.

При роздаванні роїтв / режисером був Арсен /
йому як на що довелось грати з тою великою роль
Кочанч, тоді коли П. Лізі дає грати роль ~~єї~~
Свєсподити Сабуні. Жити він запримітив як

образилась п. Муха. Легко умовав сі рішучими
ласками погодитись. Не слухатись куртка, віді-
рати самому ролі, він теж уважав нікогосьтам.

Наближалось крашове світло-Михайла коли маме
довати першу виетаву. Вей горжувались.

Скільки клопоту, непорозуміннь, неприємностей віддав
поки дістав дозвіл на виетаву в будинку шкільнім.

Нарешті прийшов сей нещасливий для него день.

Рано зачеканий, невиконаний пішов до церкви - требади де-
ремірований корол. Гіднувшись на ту празничкову, прибрану
публіку і собі трохи одшвавед, заразивсь багдориство. А во-
ловне наддавав дуру його кор, що так чудово сьогодні спі-
вав. Скільки радости, утіхи балав в очах сажли, особливо
старих, задоволення стівом. До сего часу на крилоєі
"коммунув" як казали моце, сам дяк.

Але відпиржав затягавсь до першої години. Потім шми-
ний бенкет-обід у панотцез, на котрій прибуло аби трох

сусідніх панотців з їх „матушками“ панюгами і панями. Усього всі уважали за нареченого п. Лиги-разом з нею й посадили. Почував себе надто кидково.

Соромився за свій пратертний фронт, та штамп з набухливішими калічами. А до того і борода ось колеться-забуває погоститись. Менше... Гурюта яка...

думав. Зараз по обіді генеральна ренетіція. А сцена не викинена. В школі застав всіх в зборі.

Де хто був і добре на піднятку. Наме, мов празник.

Сваршмаз за що був. Од винитої горілки й йому голова боліла. Почаває ренетіція-Він чого-здебавате забував свої репайки.

А все, через оте „спріляння“ дівчат, то на п. Лигу, то на Ганну, емішечки...

Всі ^{мов} передували бурю...

Так і сталося. Ганна, що тощи видно була під чаркою, „в трагічний“ момент заназто „щиро“ поцілувала його, як справний коханка.

Атмос тієї кнур... Стало неваго. А п. Ліда десь
зникла - нікто і не бачив коли і як. Казана тоголова
заболіла. Все драмовано - не було кому зайняти її
роль. Хот кидати виставу.

Зарічний подіг прожити. Де там. Нікого не пускає
до себе. Наймиха казана, що плаче.

Всегорло. Шредуно починають... В господино нарф-
диль одного з клоуців - незграбного Шрохима. Шрохи
підурили, одягли підзрімірзували... І щом... І каресе-
дії винідало дійсно комедій....

Шрохи показав Шрохима в спідниці, що висила на нїм
як на колку. Та забудонів басом, як публіка зрмала
люб коні од утіки видао. Зміст, мораль несе... нікто
сео не розумів... Фареша праць.... А до того....
Як не беремос скандалу од п'вних, не уберемос. Десь
ех раз в середині несе з надвору почувез свист, крик..
Бредзнама шибда в вікні і здоровенна цеглена пролетіла

над половами глядачів і унаша на самій сцені. Потім
 раптом щось почав добиватися в замкнені двері
 з надвору. Поліції тут коуче не було. Послали дужих
 з своїх угомонити. В сінях почувся лайка матюкання
 Бійка і... Щіпа вайка підняв парубків ввалялося
 на сцену. Зоводив ними тут Кошка, сам просвітити
 „соціаліст“. Одр не прийшов на виставу образивши, то
 йому не дали магної. А не дали йому то ніколи перед
 тим не учив своїх ролів і нечуват всім...

Крім того він мав зуб на Ганку, сватавав до неї
 і ретувов її до всіх... Тогаше уговорюваннє втимо-
 мирюваннє. Але Кошка заперив... Страшно цікаво
 Страшно цікава фраза повнає в повітрі ~~на~~
 покриваючи всі волоси... На учителя і дівчата...

Зарічний екшн. Ваз кров кидуєсь йому в голову
 Серце кудусь унало, в очах стало темно... Він не
 знає як спинився перед сім здоровим парубком

і зо всього маху замінив кулаком медичні очі.

П'ятий Кошка злетів з ніг. Зарічний не пам'ятає, що робить, почав копати його погали аби потім не одвели його. Пам'ятає в чийсь руках - його по-їли холодною водою. Рука щеміла обтошена кров'ю. На самі був вже спокій. П'яти десь поділись - публіка видно прийняла їх...

Збенітешені, подервовані (дівчата в сивогах) кінгачами виставу. Концерти-снів трохи затеро прихре вразіння. Погодились тамі.

Але вітної безвістної публіки стилони прива-
мало, то провітине слоріше поєнішим закінчимі
і сво забаву. Залкшувались самі, провітине по-
рішним заліте своє горе з невдової виснава горілого.
Зарічний сидів мов одереветиний. Нічого не чув, не ба-
чув... Коли з'явилась захура виштва, мив ні чуючу
смаку і не ^{розуміючи} давати суди давчого стінати н'а...

Почаємось співом, музики тини талени, сего ма-
лого кружика... Вдарима гонаха... Звіднись вдиває,
експеріа... не на шматенна... Півшов в таниць з
Ганного... Школа дудина од тупоїт... Пшамітовал,
йому плесками в долоні. Аюи ось ноги пересїтали
слухайтись, занудило коло серця, затомнило, стало
темно в очех. Лежеве виточитесь на двір. Зірвало.
Брр... Тидота. Хотїв перетїти на мокру землю,
але почув, що щось дерзїтє. Воиє. Танна.. Іаї..
Не пам'ятав як йов розбїрам, укладали в ліжку.
Позродились, а щїо і тїтї ваише на місци.

Пробудитєв надранок, Отдїшїтєв, став пїгводи-
тїсь... Голова аюи прїципїт, нудитє иє котїрозу...
В окнах сїрїно. Самизїтї осїннїї ранок заллядав
крїзь занлакани шїди. Огидиув по кїмнатї.

Фу! Ма шдота. На столї плешкї, чарї непервер-
ні, тарїлї з недоїдрами.. Замїтї, замєнано... Побїтє
шкїо ваиєтєва.

Хтось спить он на тангані; на ідіозі і у него на ногах вносеріт ліжка.

- Гарна вишня вистава і фразове свѣтло-подумав
От тобі і ідеалістич. Ех, нема кому бити-доріває собі.

- Нема ради - треба вставати. Та хто се привалив
ночи - говорив штовхаючи без церемонії.. Придзисе

- Те... Сея вона... Така... Підзисе, висвободите
Хитавсь на ногах, мов після тифу. Заворушилась і Ганна

- Ой боже! А то з чого тут? - Заговорили про широкі
очи і ніби соромилась. - Ідмі етиг.....

- Та чого там голубко... Здавалось до неї. Після ^{того} вельо
вчорашнього, нам нема чого соромитись. Будино ту
„просвіту“ та сплуню так негарно Так коли б
розіпріти час.

Дивною затертілась по хаті, попридірала все
на місце, побудила хлопців і стала радати про
спідання „похмілення“. Розійшлась кудесь лижачи
самою учитель, але за мить стала сходиться цього

вторинною компанією. З'явилась + горілка з кершем,
закуса і чайок. "Першійка" дійсно нагрівала. В
середні якое потепліло, пересіяло товстими, в
голові навіть по сеничало. Стало веселій.

Хлопці розбалакались. Почулася знову сміх.

- Так-то так.. Але Волка німов з новитими носом
до помісії тисати проїхало. Уродив судан-озваби хітось.
Мов холодною водою остудив всіх. На екоро кічгам
спіданне і німа придрайи самі, в коїрній вже збира-
лись діти на науку. По чайі поралась Ганна.

Гарячий сидів пригноблений несприємною встійкою про адд.
Зубавсь як поралась господарина по чайі Ганна.

- Чудова ти була для всего господариня. А так тепер не
хочешся йти до попа на обіді. Удвльв тепер утіку і
з мораство п. Міді. Треба буде елось розведатися з ними.

- А що вам скаже мати тепер? озваветь до Ганни.

- Матин? Це... Нікого не скаже... Або ви що? і засміялась.

- Ти... Дійсно така нікого не боїтьсяз - подумав і німов до дітти.

Почалась наука. Як він, так і діти були не приготова-
ні до лекцій, нічого не знали. Наука відбувалась як
повинність. Діти принаймні були задоволені, що учинили
не дуже намагає на них з наукою. Осв сидить ніби
дрімає над столом. А він думає про сир дітей.

Соромився їм в очі глянути кісьм вогнистого. Вони ж були
- Яким смішним, Бриджам Блазнем з с тепер ^{туди на висхід}
в очас сіх шестих невикних дітей - думає він.

А діти видно нічого такого і не думає. Свободним,
гала субам, бігам по ^{класу} ~~класу~~ і скарим кінець так лекції.

Бо він на самі дубові гуче-хтось справляв, попраздилки.

В кімнатах у себе не застає, ні сторожа, ні Ганни.

Аби не мордувати себе пририми дурками завалився
стелити.

14 листопада (ст. ст.), іменами Зарічного, вийшло
в неділю. Стоїти не міг, не йти - вода б прихвисту-
вала хором. Там біли, що на дворі була вис зима
Там муча зима - зверну сміг, морозці під снігом
не замерзла грядюка

Летав ще в айвику, коли сторами приніс картку од
п. Ліди. Малюнок - голуба цілюється. Занауто того...
Поздоровляючи з днем ангела просила кохачки вночі
прійти, бо сьогодні іменині і нахотіла...

- Справді О. Филип... А богайдче тебе. Треба буде йти -
думав вб'раючись. А тож не хотілось. Св дні хо-
див туди, як на повинність, на допрос.. Правда ста-
рі не дуже доугали винитувачем про розбий-
в школі, але п. Ліда не скривала свої задоволення
з того поводу. Зморозувала безцеремонно.

Через те тепер іменни са^{раз} (і не хотілось туди йти).

Крім того, ще змалку привик свої іменни
 проводити, поможливості, на одици, сам з собою.
 Ставши дорослим, він забів собі обичай писати сьогодні
 пространно в щоденнику, де сповідався сам перед собою,
 давав собі ^{рідне} ~~рідне~~ ^{рідне} ~~рідне~~ "справоздань", підсумовував добре і зле і
 робив з того виводи колючі

Так і тепер думав був провести щасливо сей день.
 По його м "трагедії" починався сей день обовязковою мо-
 литвою. Зостаючи старий молитовник зауважив на сто-
 лі другу картку - "Зднем ангела!" що се? Від кого?

На малюнку єсь квітки - ніби незабудки. Підпис.
 "Світ" Не з пошти. Що за "світ"?

- Хто напис картку сю? - питає сюрочка.
- Не знаю, не бачив. Хіба сей флюєць, що ^{крутилася} ~~висла~~ в тюрі
 ково мвом не ~~рапав~~ - Школя Бура не зачинека
 Імись чужий...
- Лашав голову. Хто тут в околиці по за Чугайвою був "Світ"?
- Характер писма незнайомий, незорядний...

Забравсь в дурну кімнату і став щиро вольно висчитувати
молитви. Почали в серці будитись якісь теплі чуття-
довіря, надії сили на ~~того~~ всемогучого всепрощального Бога.
Але не довго. Думки в голові плутались, рвались.

Губав замість молитви, наспіву, бо в голові случалося
^{все} одна пазоймива думка - хто той, свій, що тепер гдавав
про него? Мусів кінцати молитву. Жалував за того
дітячю свідомо вірою, тими легкими почуваннями душі,
коли він ніг щиро молився, а не відбувати сія повинність.

Збривсь писати щоденника, коли в сінді зачував
тупотіння. Вважала ціла гурма - всі свої, хор
На чолі з Арсенем прийшли поздоровити ^{цхили}. Навіть
дядько Триць с, дех і багатю сина.

По високонпарній, замаловатій промові, вга-
рили така мнотліття, що аж школа старенка
дубувалася. Мусів йти до церкви. Сурода Боже йшла
скоро, бо мрозече таснув, колов-нік в панці, в ном
Всі стукотили ногами, наче танцю вибивали.

На обіді у панотця знову побув гостей. Іма доєда.
 Як жалував за своєю кімнатого і звичайним, розум-
 ним товариством своїх хлопців.

А тут панотці зі своїми застарілими анекдотами,
 паньки, паньки, шушукання, смішки дурнівати.

Обід вийшов обільний, п'яний. Як не одпрошувався
 все одно панотці. Особливо тими жосткими поздоро-
 вліннями. Шай п. Ліда прислухалася підштовху.

- Ми ж хочемо танцювати, а тверезий танцювальний ні-
 кого не варті. Розвеселить нас компанія-проема

- З'явилася і музика з села. Він поглядав за шап-
 кою-піддалатий шуклок гадав втіги і такі.

Але коли музика „вихварина“ гопака, не витрив-
 лав і пішов в танець. Став так весело

Чудото танцюють сі паньки. А тут не вишківка
 і різні паньки, та пиво додає охоти. Куди вже
 його втікати. Хутко п'янів. Од горілки, анекдотів і...

панького...

А на серці десь ворухнулась тривожне чуття, що і туди
може вийти шось не гарне, як завжди в такій нездоро-
вій для него, атмосфері. А тут п. Ліда без всякого
сорому, як то казати, чуть не вішається на нього.

Не оглядівеє навіть, коли якимсь чудом опинивсь
з нею в двох в порожній, темній кімнаті. Шось
шептала йому просто не в ухо, а в рот. Йому в
голові туманилось, підливало ся поганих думок. Бу-
дилось звірече чуття, жала...

- Що ти... я не винен - виправдував себе наперед.

- Милій, любий - шептала. Не їж... або так... або...

Він ледве зрозумів. Вона просила, оствідення в мовби
Чехана... Враз протверзів. Бачив обдуманий заграєні
план. - Планно Лідо. Я не зовсім розумію вас. Що турі...

- А не розумієте? загорячилась. Я мовлю вас, от що...
а ви тільки дмуцаєтеся... На що ви звали мене з ро-
зуму і кинули... водійте з тою Маричанкою? Та!...

Товорина, гарячилась, та збиралась плакати.
 Він мовчав. — Що тут казати-дзивав...
 — Милый, любий... Ми так були щасливі-щентали
 знову зустрілися до тебе...

Стало жаль її. Він цілує їй її руку почав
 — Панно лево. Мені бажаю жаль вас і себе бо.... Я не вартий
 вас... Я люблю вас і через те не можу брехати вам
 в віки, не хочу використовувати вашого довіря, облякно-
 вати, Не хочу робити вас нещасного на ціле життя.
 Чоловік в своїм віку повинен жити не серцем, а
 розумом. Мо-б-то обдумувати свої вчинки. Що з
 того може бути. Повинен твердо дивитися в свого
 будучищу, не створювати ілюзій. Коли я, наприклад, бачу
 в своїй будучині одне безпробітне, нищоденне життя,
 то як же я можу осмілитися ^{звздувати} тямти за собою в ту
 яму горя ще когось невинного, на певну загибаль?
 Завязати світ, як кажуць люди, вам і собі

Бо скажимо так. Ми любимо одно друге, ми поберемося...

А далі що? - Пристемув викривом відновізі.

- Як-то? - озвлася не сміло. Жити, як може...

- Як може? Отим-то і ба, що я не маю жагної нації
не строго ілюзії на те спокійне щасливє життя. Бо як
воно може бути, коли я керу чесно не маю жагної влас-
ности, жагних засобів до життя. Жибрак, пралітєр!

Крім того не зурбний до жагної ^{практичної} ^{вільної} ~~жорстокої~~ праці.

Зноголи ми будем жити? Ви-ли самі прокленєте
моді мене і свого долю. Та я і сам себе проклену....

- А служба? озвлася тихо

- Служба?! - заговорив з горечю. Панєтка нас ка...

Ви повинні знати, що моя служба оєдииво тут і зов-
сім не надійна. Бо як чесний українець, син свого народу,
не маю тут бути колонізатором, знати, катом сих
дітей, не маю через те виконувати тих приписів
страшних. Мушу фальшивати... ^{перед владою} А за се мене викинуть...

Обвзково...

Чесний українць тепер не може служити-бути поетомши
між двох оєнів

- Ти... Не розумію - озвалася якоєсь нервово. Чому ви не можете слухати, какі други можуть? І слухайте, бо треба ви з чогось жити, сімчо кормити... Ну і виконувать все треба, що вимагає влада... А екаже...

- А як віру попросят змінити? запитав китурю.

- Віру?... Ти... Велике диво. Як кому подобасться, то чого, А може і не заставити? Або ви маєте ще яку віру? Тепер ее не владі... Бодакала нервово.

- От бачите. Се головає. І тут їм ніком не погодює, бо з чоловік упертий, як ведмідь, кахол. Дяк вас аби слухити, За кусок хліба все продеши. Як прикажуть, то їбодакото бути, гавкати. І так не тому. Мене і потурати. Що ви тоді? Та?

Вона лобчала і тихо плакала, сморкалась.

Він хотів єї приголубити обійняти. Одецунась.

- Не треба знатись - подумав. Трикра мовчанка.

На самі знов заграла музика, почався танці.

Він рушив туди. На раз почув на шії її руки

- Милий, любий - шептала. Кимь єї душки... не розуми:

Чому б не піти, так як може?

Підумав до цього, волосами локотала йому шию

Не витримав. ' Чудь за голову і погав танцює цілувати в

- Лідо! Лідо! - почував увесь колос паніматки. і сплюнувши ^{лице, губи.}

Побігла в сіню, а звідтіля пішла з двора на кухню. Він
обтрусував, осмикавав і рушив проєсть до самі.

Довбу відсутність їх всі помітили. Злигались,

підсміювались. А дідусько так, урочисто - погано

закашляв йому на зустріч, що в нього аби кулаки
свербили, потім стіраючи цинікови шорду.

Вона ваз, мов паронне, ^{вас} почервоніла, сміялась нервово

Іна шурпота. Марнув рукою і пішов в танець з нею.

Розвідуєсь якось трикре вранішнє. За вечерею, коїри

затягавсь ади до 2 гоу. ночи стало зовсім весело.

Птереснівам всі тісні як єго чиб-українцям і реїсцям.

Почались скарти. Надто висе отверті, парадні, ціннісні...

Пяний дяк плескав такі скоропні алекготи, що панни аси пишам, красніми, вура затумовам, але не ображамсь. Зате мушкетка компанія релотана-ронами, мов коні, од утіки.

Зарічний і зовсім отямів. Не спам'ятавсь єв і заснув в кріслі. Пробудивсь ранком у себе в ліжкву. Не чув єв його вим до шлам, розбирам і укладамсь. Сяга п'янів і п. Ліда.

Спам'ятавсь, став пригадувать вчорайше.

- Слава богу, скандалу зреться з неадного не було- потімал себе. Але шов було не дуже гарне... Ага... обвідення...

Тут єпорож подав мет од п. Ліди.

Писала, що єї сором за вчорайше. Не пам'ятає, що говорила, шов, була під чаркою. Але донірь серіозно признавалає, що його любить. Скаржилає, нарікала на него, що він єї, звів, а тепер євді кпить з неї.

Просила зараз відповісти їй - уєпокоїти батонів. Вони
не задоволені на нею за вчорайшу відсутність. Компро-
мітація перед всіма, скандал. Досягнень вже німа
скрізь і т. п.

Писала по російськи, бо по українськи боялась по-
милув народити.

- Овва! Купро закинув будну на мене... та не зотієм
Не вивийте - снієвсь до себе Зарічній. Бачу, що тут
тонко обдуманний план, як ви мене оженити. Мовлять тут
на друпім плані. Щось, нічого дивного. За кого тій, Бідній,
виходити? За мушника сороса і страшно робити селянської
темної. Та й не здавна ні докого. Не вийє. Чого доброго
селянин не джеє і поспішиєтьєз єї брати. На що вона йде!
А панів наших, православних надто обмань. Що щось
дивного, що тій тут виходить ^{вигідний} (завідний), жених. Бо... „на
безрибі і рак риба“, а „на безлюдді і жома голова“. А поки що
треба шось відповісти. Так митикував з собою.

Довго думавес, поки скомбичував мста, в койрім повто-
рив білом-менш те, що вчора казав. Хотів був признати-
ся що він монахій, але допіро не виходило. Що до естетики,
то він нічого не порадить. Найкраще буде коли він не-
рестане до нас ходити і харчуватися і пр...

Не зовсім вдало, але нічого кращого не придумався
розв'язатися.

Все затихло. Ден казав йому, що старій сирамию
змитися не сподівалися мов... Чого?...

Зате, за харчування змінив здорово. Лишків тейер на
«судодженіі» готувив собі сам і нікуди не ходив.

Кортімо його ще раз пійти до папощі. Поденитися, да
мошна і трохи залмадїти собі свого вина. Не хотів мати
ворогів. Жай заховди? Пичот тели.

Смерого не було в доли. Пакімайко, завше таке баламудя,
тепер ся вози в рой на брєма. А на лиці ади мінчався,
кинула здравих на сварку, але стримавося. Дістїнімована.

подумав.

Молода... Як самі не сердитий, мимі погляд. А ела не-
гарна в злові-мше в пнямак. Оса... Нічого була-б
скінха-думав де собі.

Почав Саморку про се, ти. Мовчати. Приступив
просто до річи. Мовчала, слухала; слухала... Нараз скочила
мов що ві урдемо і забраногола ави ешна з рота прескала
- "Нахал", "хал", "Мужик" - тілоки і розібрав з сего.

За шайку і скоренько в двери. Багив, що тут, що не
скажем, буде не розумно

- Нічого собі, гарна розведка-думав ідуки до себе.

Тепер матиму ворогів. А дил'го? І як воно так вий-
шло? Чим дійсно з тут винен ког троні? - Бігив.

З тиндент жав і харчувався сам. Студ. Знову прийшли вистави
"решувати" його. Нарядим удамиз таки до Ганни, бо так
віи себе заморить.

- Шок Ік до Ганни тої до Ганни - всеодно - думав.

Зараз другого ви дів з'явився у неї. Народив переполох.

Кинулась придиратися по хаті, вибагалає за не поредок
не чистоту. Плимаєом він багав, що тут скрізь чисто,
гарно як у віночку і тепло. Станешканна складалось з
великої просторої світлиці і маленької куховані. Плима
вони вдвох з старенькою, подірного, богемного немцю
Тла що десь тут христілось новно молодіжми-дівчатка
хлопці. Всім тут було весело

Сказав, чого прийшов і донебудьваз кономе про ціну.
- Ка, ка ка. Добре, добре. Подаримо. Ще моєме не сподобалось
наші карти і втіюте. Бо в нас все по мучащому-проеції
карти - шветала.

З першою дню, так приває до сії веселої хаті, що здава-
лось завжди він тут жив. Чув себе тут наше господарем.

Тут ще збиралась що верога таз, проекцій, його акадєфа-
бетти, котрих він тут ще й учив. Тут ще відбувалось всі
решетіції, снівачки, Учились бавлялись, шартурами.

Всему нагавала моя Таня. Хотіла бачи було йому мен
сором перед публікою, коли вона занадто, брехалає з ним

При всіх отих (на самоті ніколи цього не було) нагні мар-
тування - штовхне ліктем, наб'є по руках, помахатиме
по голові приказуючи - Мій пановику, не плахте....

Всі сміялись і він мусів анієтись. Хот йому се не ду-
ше подобалося.

В шкoлi докучав мороз. Старі стіни прокуєшам вми
землю, та й найвродвалена грубка не могла йому окертись
Ледве виводжав годичи науки і спідив сюди. Сюди і
постіля свого переніс і канцелярїю.

Все було добре. Жилим кортом кмарго под нами всім
оті погрози Кошки про суд, звільнення з посади. І за що?

А правда єі погрози на самі дучірігам гострий odpor - всі ста-
вали в обороні учителя. Єдиними сторониками і доради-
ками Кошки були - солтис його своя і панотечь.

- Хороша компанія. Згодомка т. зв. „соціалістич“ і панотечь
монархістич - казали провітяне сміючись.

Наближалися різдвяні свята, протекли. Розпущили дітей на ва-
канії і думав був проїкатись до міста, до дому довізатись.

але в неділю його прийшов Арсен і застав, що у него хрестити. Перше дитя, - просить бути кумом Баява підтики, але одказати ніяк. А хрестити мали бути мудрі - Арсень замовний господар

Хрестити він любив задом тих пісень старовіщних, що тоді співалися. Сі пісні нагадували йому далекі часи відити аїта. Соли зимові верги, дорожчущу кеню, що співа на їх завши сирди на гребені.

Кумів було аж блар. В тім часі Ганка. Хтось поїхнув був сі ставати до него в парі. Вихружувась-хитра молодичка. Мудрі справді набравсь повна каїа, на готтерн стоїм. Стало просторім коли поїздам

Зпочатку все було так гарно щиро. Товариші балакали поздоровітниц-промови такі ширі, розумні, змістові. Але з кождого квилесо розмова ставала голосніца, горілка своє побіла. Перше звязок зміст розмов. Ставало душно в хаті. Коли почались оті перемивання до бабуні-повітурки, вінюки з буршину, вінюки бабуні в почвах на двір, на сміг в садок,

все зупинилось. Потім ті пісні старовічки.

Ах як не гарно, що їх співають тільки під різну ружу
Мавній глибокий заїст, чудови мелодії.

Склялося два створення гуртки-головічій і жіночій.

У чоловіків пересу вів згідно Триць-Він найділви знав пісню
і голос мав не поганий. Штут не було доброго ладу, бо не знали
добре спів, та й франкивали великосердно. Не кітківши
одної, починали друку. А то й одну і ту ж пісню співають
по кілька раз. Найбільш повторює такі.

- Молод козах молод у корчмі напиває

Воропому кому на губу спіливає (2)

Чи кошо ви мій кошо ви з тоді тяжкий?

Чи золота зброя? чи дівчина моя?

-Ті мені не тяжкий ні золота зброя

Ні золота зброя ні дівчина моя

Тільки мені тяжкийі гороножж крутії (і корчми часеїї)

Під юру зідгожжжж (нагайкою) краси

До стої дівчини на ніг поєїїжжжж

А тобі молодому мед-вину сорінок
 А ти вороному хоч-би ошменів сінків
 Ліпше мені було у старій пані столі на стайні
 Сінків по іволіна, адрому по очі
 Сідній мене пансе хоч-би й онівноги

Починаю другуї

Була Павлица (з) тай стала Росій
 Не заступивь син за батька а батько за сина (рекрутанта
 що ірше доучиває ^{наших людей} за Росій, ніже, колись за Польши)
 Пішов батько за солов, а син із якого
 А мати на лан мати тачей із дочкою (Панцивирова) ^{або за Польши тає із Росії.}
 На тую мелодію допонувані слова з другої пісні
 - Одну люблю, другу вірну, з третьою шарту
 Четвертої танець найму, з п'ятого танцю
 Даві курток поперегавез за пісні і стали спі-
 вати разом дві пісні. Мелодії і слова плутались пере-
 даючи. Коли один волює почаву виводив свої -

Kocapi

- Косарі косять вітерачь побиває-є-є..

Шовкова трава на покис полляє-а-є.,

то дружині крутив свої скоріше, перескелуючи то в~~верх~~ то вниз.

"Тей як я буду, той все передбуду-вози, воли покупило

малювані єрма, терітові занкооди, а сам"... чияк... і

Покотивеє співак, довіли окляніми, на лаву.

Зарічний перебрале до бабів, де його радо прийняли і посади-
ли середину, коло самої дядьки Насті, що тут доводила
співом. Стоє старанно йому підливав чарку, коїфу
він якось не хотів випитав, був доброго голосу.

Співав-вигорював за нічними голосами. Тут співався
нісні далеко цікавічі-і змістом і моводією.

В них малювалає картинка тьмяного, безпросвітнього
життя-долі молодой жінки і матери.

Погодила, побродила по землім барвіночку

Барвіночку зелененікім... Тронав тій вік молоденкії...

Тужила-жамілася так в нісні молода дівчина за життям-
боялася заєдїтисє в дівчех... Але як тужє в нісні і

домовляюся вже, що...

— Не турмас доно ма, Не пропала доля твоя —

Будем мати колівка... Журба-мча аж до віка"... і пр.

Отже в другій пісні вже й малювався оте перше аоре молодої жінки - тура за родиною, за рідною кенкою.

— "Ой оддала мати дочку на чужу стороночку

Цей як оддала той приказувала

Щоб до року не бувала / Значить не дуже спішила до матері в гостиню - привикала од разу до чужої сім'ї.

Але ми (співавось далі в пісні) дочка не додержала терміну (рік цілий). Знудувавшись за матю, перекинувшись сабою дозусю прилегла в батьків вишневий садок...

"Цей той стала кубатти-стого домо вилевати..."

Вийшла мати з хати той стала плакати... розжалівшись співом тої дозусі... Але як... Послала синя з рудинцею, щоб дзестрілив - приймів ту дозусю...

"Бо нехай не кує, садочку не шумить..."

Мого серденька не шумить.....

В снідуючій же пісні малувалося те буденне таке-невеселе
молодої дівки в чужій родині, де здавалося ввечері...

Була хата біла, та й вночі потемніла;

Сім'я всеюди, та й вночі посямніла;

Хвартушок білентий од сніжок мокренький... Чого?

То (Співалося вночі в иншій пісні)

"Свекор іде, як веднись гуде - Сонливає, дрімливає,
до роботи лишиває невістка мот"

Або знову / Співалося в иншій пісні)

А свекрука вечеретю варити,

А свекорко зубиницю парити...

Парити же тії сирцю зубинію...

То на мою нещасливу епичу"...

А через те не раз / Співалося знову в иншій пісні)

-Через віконце утікала, в вишневим садку почувала

В вишневим садку почувала - усіх пташинок вислукала...

Я соловейко - тооку-тооку! А я молода око-ко-ко...

Найлютішим ворогом малюства в пісні ота свекруча мача до-
радиши.

- Мати сина тай оджила невісточку тай не дивила

- Возьми синку нагайку дротянку та бий мінку звєра до
ранку.

- Ще звєра нагайка шчїла-тївном шила задубїла

Возьми синку, кобалинку сиву вези маму в шубку домику.

Нарешті ^{малюства} та жореточка зрада милою.

1) Мере вода із города у білу переру..

Климе вдова козаченна к'себї на вечеру.

2) Прийшов козак до вдовиці „Добриверіє серце!“

Вона йому відказує - „Забий мінку перше.“

3) Ой не можу зійти бити - зійти не можу

Щей до того, щей до того - дитинка мала.

4) Прийшов козак до домонку тай став мінку бити

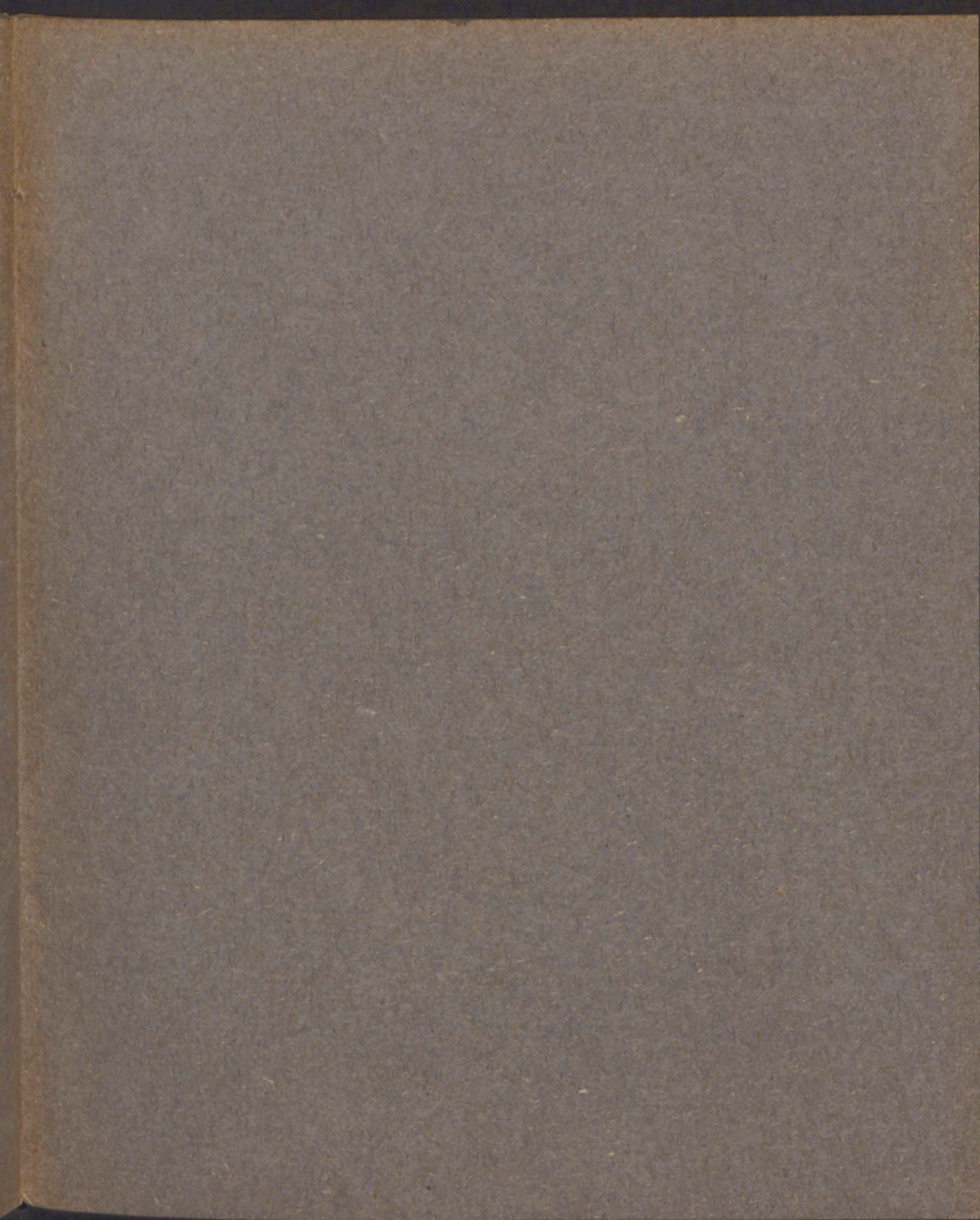
А в неси тобі вража догдо до мого не зйти. [Посиди вдова]

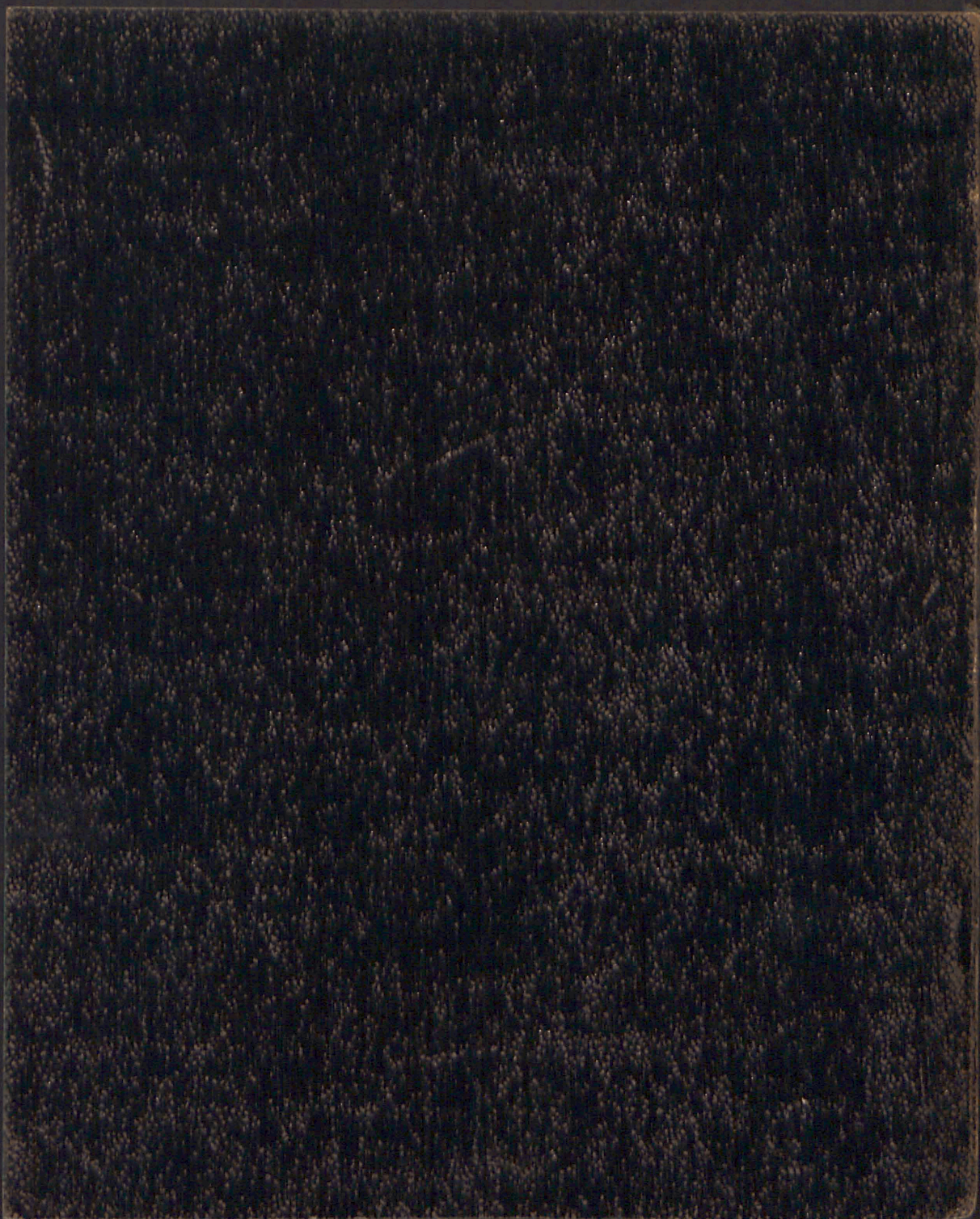
5) Не маюєш мій милїкїї мене молодї

То покаяїї, то помилуй дитини малаї

6) Не вважай мене козаченку на єї просвобїнку [Вмовляє князя вдова]

Бере косу в праву ручку зїтми головоїку

III

A gari uso?

Poggia III i IV

22/53/24/3

2
Zⁱⁿⁱ zouuni

Pozzi III & IV

7. Вмотав кіску в праву руку-мила подалася
 Цей із сї кров червона річкою полилася
8. Прийшов козак до вдовонок-що мені робити?
 Забив мене з свого жінку-де ви сї подіти.
9. Запрі хату, заєць сїни-скади „Загоріла“
 Вивезо сї в чисте поле Скажеш „Задубіла“
10. Запрєз же він саві воли-веде жінку в поле
 За ним, за ним мамі діти за сиві соколи.
11. Зобачила сусідонька із третьої хати
 Вона стала, запитала „А де ви ^{ваша} (дітки) мамі?“
12. Поїхала наша мамі в далеку гостиню
 Забулася взяти з собою малу дитину.
13. Зажувала зозульонка у лісі на прутті
 Ведуть того козаченця в залізному пугті.
14. Бодай тобі удоволюю так тедко конати
 Ой як мені через тебе каїдани тврати...
 Нарешті самі звірята до мови-коши вороненські,

проїмаються жалви співчуттям до тої жінки страдницьї

1. Ої повій вітронку з гори в долиночку
З того краю дже ~~мисний~~ дуляе
2. Вітрець повіває світолку минає
Деє мій мий мий мий мий мий
3. По садочку водить ~~кочкайка~~ водить
Тя до него із тика говорить
4. Ої кошо мій кошо кошо воронектій
Порадь мене кошо з ще молодечтій.

Друга мелодія (з другої пісні)

5. Ої пане мій пане не добро ти гадаєш
Що свою покидаєш до чужої ~~Вадруси~~
6. Бо жіночїї слози так дарма не минають
Як упадуть на біл камінь, той камінь розбивають...
- Ах, слози жіночїї - Пригадав Заріччї вірш
і Франка. Дісно в сїх піснях одні слози жіночї
Де не ммає ви в нашім Бувальщині?
Де в які дні в які ноги?

Чи в половецки, чи то в князівській уділовщині
 Чи то в коззачині, Ляхині, Кашині, панщині
 Рускїї словози многи.

Слухав сестри, тих ваших пісень сумовитих
 Слухав і скорбно міркую
 Скільки сердець тих розбит, могила тих розритих
 Жалобів слізки несуть, сліз війшию пролиту
 На одну пісню таку!"

Зарічний зовсім розкис не знати, чи од горілки, чи
 од пісень. Зрімав на у столах.

Десь узвигав музика і цимбарина ^{козачки} Котлярицького
 Не соромивсь і Пилипівки. Вей зорвався з місця
 і пішов в пляс. Зарічний теж очував

Піймав оту ~~настро~~, з якою все час сидів облявинею
 і видром закрутивсь по хаті. Не чув під собою ніг...

Задно Гречко тужна місті уригав — плескав йому в долоні,
 і кришівуючи сміх сороміцьких пісень. Вей йшов під ногу,
 в такій.

Тільки далі танцює за танцем.

- А да чудово танцює ота молодичка. А до того і краєнівка
отак в лад - думав. Сів з нею на стільці, коло стана
і прийняв її частувати ікоче червоною. Та і сам
не знав, як ідо потім з нею цілуватися.

Тут то і сталося шось надзвичайное. Шось його
міцно шаркнув за рукав - маю з стільцем він не пова-
ливав. Потім іксь руки поставили його на ноги, на-
тиснули шаклу аби навчи, накиннули конур на
пачі і так не делікатно покчали з хати.

При тім чув, що всі чогось кричали, ладилась.

На зворіхатів був вирватись з отих рук, але його
міцно вони тримали за стан.

Чути голос, ніби Танни. Але серутиї єми, ^{як} маю-
миш - Фе! Студота деа! Отако при лодях ванят-
єз, цілуватися. Тіфу! ...

Справді шось певно не добре вийшло. А веде.

то се певно Танна. Але коли сиди васили. Хотів сійти
 на снігу троти б'юточити. Пошукує далі. Ось ще
 щось з другого боку помагає, сумуть мов Барана
 Се вже й зовсім певно не гарно. Але ніч тепер
 Все одно. Не пам'ятав коли розібрам, уявним
 Очухавес другого год. Став пригадувати все і
 горів з сорому. Ну що було ^{тоді коли...} вже... Але голос, ої
 при модя його шарпана, судна, малла.

- Ні, сего не треба... Що це враніт?... Поговори
 на все! І хочу бути вілшим! - так думав і постанав
 втікати од Танни.

Чи до кого не озивався. Щось пережив і нішов до иком
 Путь несподіванка ^{знову} Замов на дверях зорваних, в кати келад
 все поперевертано. Згоді?... Але шочи тут було краси?
Книжки? Зауважив тілти брак ^{істнак} (шметів) і шодетники.
 Ага? Не шов і ним паче. На столі ^{примілено} ~~привіст~~
 якісь напірч. Прочитав... Так се тілти міг зро
бити томпа. Загромує смертто, коли він не кине

Ганни... Добре. Але на всякий випадок треба завести якийсь револьвер, чи що. Пройкатися би де + дурнув.

Пішов пішки до станції і поїхав до міста.

Думав був окуритися, ~~продивитися~~ десь. Побалакаєти

В повітрі чулася та нервовість передвибора
В місті, серед українського громадянства, панував
повний розгاردієм, якась манія партійництва.

Повне розпорощення сил, недовіря. Оточе й побала-
каєти між ними було. В "Провіті" переважав лівий еле-
мент і його в очі назвали ніз того, ніз сего "панським
прихвостнем". За те в інспектораті, куди мене був
зайти, з ними побалакали на добре.

Запрошено в кабінет і почалась головомойка. За
неморальне (всё вже було тут відомо) поводження, не ви-
конання приписів і антипаньетвоїсть. А головне декла-
рації оті українські, що родили з Тургайви подати з
жаданцем шквал української.

- Се не допустимо! - кричав інспектор.

І коли він хоче регламентувати себе, то повинен
зараз зібрати тих батьків і виступити їм ш...
яком української їм не треба!!

Чув їх в середині залу, серце кудись ушло, в голо-
ві туманалося. Згідний був зробити скандал...

Але... це заворушилося лише тоєне чуття
Кідо того се!.. Інакше апація опанувала. Мовчав...
А той сичав, мов гачка, своє.

- Останній раз утримаю паузу. До зустрічі! Вийшов він
з парні. Вероріло, коли вертав до поїзду. Добре освідився!..
Після і справді, що вдалося випадком купити бравіно-
подарунків. Вийшов на перон до поїзду. Схризь тиснула
В окні вагону мамуло страшно знайомі обличчя... Що це?
Ледве вийшов туди. Стоїть спиною до неї дивлячись
в вікно. Не всієї зміна?

- Соф'я Антоновичо - озвалася протихаючи до неї
Крунулося... Здивовані ви... Ні, не вона. А + темновийо...
Со просе? Пан може отуліл січ? - ^{чиєм паничм асичт} задзеркіотіна

Фу... Іна не приємнєть... Але м схожість Іна...

Подався ^{дамі} іди не смішатъ публіку.

Ніч була, коли доїшов до заком. Не топлено,
холодно. Такне пуетков. Сторам не дуре вачас до
шкоч. Ледеве розікривє чаркво, та холодною закускою
Заснув. Ікїє кошмарні смі. Тривидінає сміжкє.
Видлядає з одна вагону і маніла-мїкама. Віи рудив
до неї. Вона змїкла. Тшов, біг кавє з вагону до вагону
Чув дєє сї шумливий сміх. Вагонам кінець не було
Змїклиєсь в єкїєсь лабірїтї. ^{кімнати дамі} Віи блудив в нєому
прислухавєсь до того шумливого сміху... Модеї вчє
не було... Стало темно... Тїлоди той єтїрашїий
сміх. Віи вчє не іде за ним ^{за нею} і втїкає. ^{оз того сміху} І кімнати
в кімнату с дверї за собою замикає на коч
А сміх все блочє. Осє лочїть дверї... Воши трі-
чатъ, податочє... Віи дамі в другу кімнату замика-
єтїкає, с ті трічатъ. Віи вчїшїєсь вчє не осє даєтїкає.

кудись з зверни в звери.. Воно за ним, доганяє... Він
 мліє, кудись падає в пропасні і... просинається
 все в калоднім поту. Ще ніг.. Сніватою нівай...

Ноги померзли... ніг котуком і огідлом. Загнути
 вже не міг, а вставати зовсім не було для чого.

Ледве діогдавсь ранку. Вога в ведрі замерзла й цми-
 тись нема чим. Прикимав сторожа с леуве розігріти
 кімнати. Але екрізо брудно.

Сьогодні 24 грудня по старому стилі - Коледа
 Всі зайняти домашньою роботою. Ніхто не криде
 Поезидов сідл-тал. Ути-нема куди. Тобити нічого.
 Аби одінатись од прикрих думок забавивсь спати.
 Вже всеріло, коли розбудив його солтисв. Приніс
 пакет од інспектора, де його питає, чи зібрав він
 батьків і ^{чи} ~~ан~~ тлумачив їм продекларачію і з яким
 „смытвом“. Друге - ^{Поліцей} ~~вазов~~ його на суд за пової і
 скандал в шкві. - Пришли вісти!.. Я раз на свята
 поєним - думав з горечу.

А солтис сизів поспітавав. Трином дубав.

- Знаєте що з вам скажу- порав. Пошпиріт'ваз...

- Що-б-то як? запитав з цікавістю.

- А так. Даєте йому міалке оналубавиц... Що вам то значить!... Ну й могорих... Вони соглааютьсід, а найевна... Що вие мад риз їх уговорити

- А як нічого не дам? - говорив левови стримуючися.

- А то діло ваше. Як маєте хотіти поспітати в торгіві...

А поседите... Я вие був адвокатом... Не менше....

- Воя! Та думка! С... а. дакривав не своїм головом на „кагалмів.“ Той однаково не спішивсь втікати

Розсердивсь видно, і мів шось казати. Але Зарічний височив з кишені бравіни і тримаючи його в ражні другою показав на двері - Марш... Не окартую...

Сей скучивсь, як неє і пішов тихенько.

Був подкервованим дорешти. Не нагодив собі місця. Аби нішто не нарвався зараз сюди, замкнув сикаву

знадвору на замоч, а сам вліз в кімнату через вікно і почав мірежі ^{кімнатні} додати з кутка в кутки. В хаті було вночі зовсім темно, але світла не світив, аби нікого сюди не приманивало. Нічого не потрібував.

Так сьогодні кожда. Скризь по хатах гамірно весело.

Дітки шибенуть, кождують, потімають байки.

Пригадав свої дітвчи літа, коли їй він так радіє свистови. Ще дещи літнім хлопцем приносив ^{буря} снопа, бігав матір в хаті: „Помараї біг з коледжо!“ Стелив сіно за столом. А яка урочиста вечеря, смачні поїрава, кутя...

„Тропає народ с тої кождої“ пригадав байку про москаля, що обочерез на коледжу в наших людей, та возився з дивовидами.

Так. А по вечері байкало завши такім суворім, тепер сідав бабачка з ними; учив коледжувать, поздоровляти. Весім було весело-були часами.

А тепер... Все сидить тутт одиноко, одлюдном нікому не потрібним. Стружень безлюдний!..

+ На що і для кого він живе ото? Кому потрібне його життя?

Праць для народу... Де он користі з тої праці?

Добивав з ідеями і сам пмогав їм... своїм прикладом...

Ідеаліст, а зробився скандальником, пднчужков, носив ^{посміховидом!} коси-
шем для села! Все наразті і суд прилично заплетив
його, як злочинця. І з посади звільнив за... злочин.

Кудди-си тоді? В шебрах... А далі... старосій і
Смерть деи під плотом. Бо хто он його шебрах свого дожд-
дати - всім чужим. Сам не зміг в житті пристроїтися,
найти собі працю, місце, людей. Нездара, коли в селі,
в молодих літах, не зміг виховати себе, взяти в руки, ^{вільну,} виро-
дити певний характер, силу волі, привикі... Ото наслідки

Чого ми чекати впереди?

Чи не краще зараз прийняти себе, усунути з життя?

Нудька в лоб і по велику!...
Приймуть мене, мене ще хто й добрим словом зараз згадає,
бо потім і того не буде.

Налопав в кишені бравник. Огмив - справний...

Тільки всом прийір... Треба і се обдумати. Але як бо і кождо
болить. Болить Мірен, чи що... Став дрімати. Під вікном
заєхрипів сир - хтось прийшов, постоєв і пішов.

Сон передивеь. Засвітив лампу і став писати прощального
листа. До всіх.. Переписав, помишув і подер...

- Чому? На що? Для чого? Аби було модно з чого сміятися?...

Написав другий, короткий... ~~Вставив слово моє~~ пр

Останнє слово моєму приятелю.

Хочу витлумачити сей мій останній акт, мою іспитування
на землі - нечтїтя, за потре ми так дрімало, б'їлось
смерти. А що таке смерть? Видимий процес кертво-
рення людського тіла в нові елементи - гази, соли, кислоти. і.

Невидимий акт визвалення духа. Тільки тоді чоловік
робиться одиницею світла (вселенної) коли він умирає.

А коли він живе, він є рабом тіла, м'як котінь. Все,
що живе на землі, гине. Ранім, чи пізнім... Тільки праця,
людька ^{живе,} зістається. А для того, коли чоловік, він повинен

уделити собі-глас чого шибве? прависо? Чи потрібна комуж?
чи корисна його прависо? А звідти вже виродити-чи
потрібен той чоловік тут? Отже & її удеши в се...

Бачу, що & тут зайвий, прависо моя йде на марне, не
принесить користі... Крім того, & тут вношу тільки
дисонанс... Тому & себе приймаю...

Дами додав, що всі свої рійи, а разом і самого себе /труна/
віддав до розпоради мості Арсеня. Просив пона не турбувати.

І загребети... де будь і як будь...

Вложив і ^{низшевал} ~~загребув~~. Почав розглядатися по кімнаті за
ріками. Ніби прощався. Оглянув же роз братник. Та що се.

Бам, бам! з дзвінцями. Ага, варта, 11 година...

-Фу! Страшно чогоє стало... Самого себе, думок. Десь
заворухилося щось чуттів, думки.

-А Бог?... Чим має він право, ^{одбірати собі} лишати себе /життя? Або
знову ^{хиба} ~~стало~~ то є на світі людей нещасних, зовсім не потрібних?
А живуть же... ^{Вінно згади} Нікка десь є... Іх-не-іх... Може як раз...

Тодом рисуватиме інші картини. Узяв собі не будуть.
 Завтра, таке свято, а його вже не буде. Його я не істнуватиме.
 Тут буде лежати його страшний, бридкий трун Брр---
 А життя собі буде котитися далі. Точно світитиме, може
 ті самі ходитимуть. В школі щось инший буде порозуміти,
^{може} Серший за него... Кат дітей, ворог села... А може... ^{щось його}
 Чинувся на коліна і почав шептати якісь слова молитви.
 - Боже! коли ти в, то чого ти шовшим дойшо? Я слабкий
 чоловік, надало в боротьба з своїми вадами... Казки...
 - Потрібен я тут, чи ні?....

- Ах знов щось ходить під вікном. Кого там мене
 носить? Встав злий, збенкетений. Корони, добрі чуття
 думки, мов сполучене птаство, десь спорядили і змакли.
 Ставало душно, тьмяно дихати, в вухах шум...
 - А, все одно! Чого там ще мордувати себе. Все ясно...
 Вийшов браваком, підійняв і став шіпяти в висок...
 Рука дрижеть... Чого ж. Ви... Почав числити - один, два, три

Так чисив до двадцяти, поки рука перестала дріжати.

За тринадцятим разом потягнув і... лязг-дзвін в вузлі і різким ^{де} ударом по голові... Ой... В очах кружи, кружи-радуєт мені і ~~дух~~ летить кудись Ой...

Встань душка десь бурала -

- Чим то мене і кінець всьому... Сталий?...

А на дворі хтось заметушився, закричав бив-випалював двері. В кімнаті вбігло троє людей - Арсен, Ганна і Філонць з накурками.

Вперед кімнати лежав Зарічний. Не дихав. Голова в крові. Тут же вилетів і бравний.

Ганна, Арсен ойкала і безпорадно метушилася, не знаючи що робити. Тільки Філонць ~~(всидув)~~ сів спокійно приклавши, оглядів голову, похмуро-бисте... ..

- Шливий ще - озвався. Давайте воду і дайте шматинку.

Купів скочнула по виску, обдерши шкуру, ~~на~~ Та з другого боку голова була побита - міцно вдарився в підлогу, падаючи.

Обишли, перев'язали голову і стали укладати на ліжку
Застогнав. Живий значить. Почав дихати.

Ганна тиснула по каті, лалала ручки і тихо плакала
Арсень сидів на у корині і пильнував. Не був певний за
життя хорого. Лише збривався їти.

- Ти звідки? запитав Арсень його.

- З містечка.

- Давно... Чого ти тут опинився тепер. За ділом який?

- Та було тут діло до убиття... Все пакушки - ^{показав.} давав його.....

- Так... Але як ти нахитився вночі... Коли б не ти,

то тут б і захолював він до дня. Я тут приїхав ще
заранію. Бабу замоч на дверях. Кема значить дома.

- А я по ступу почув, що він а вдома і кема чи не
одиночав, як ^{Кіт} стукати. Аси було сій стірідь. Я і
повіс ось до їх... Як раз вночі. Та чіо знає... Мені б до
дому пора, та почекаю. Треба ви знати як що, то сказати
її.

- Кому? запитав Арсень.

Та тільки ви, чіо мене повел- озв'явсь мішавишес.

- Що-си то такий послав тебе? допитував.

- Сего вам не скажу. Самі комсь довідастесь...

Бам, бам, бам - розлилось в широкім повітрі.

Дзвонили до церкви на всенощну. На дворі загомонив народ. Скрипів сніг під ногами.

* Хорній поворушився, скривився і розкрив очі....

- Що се... шептав. Я тут?...

Підняв руку, хотів видно поглядіти голову, але застогнав з болю і опустив...

Що за моє? ... Сабитесь і видно не підняв.

- Се ми п. Учителю, Я Арсень і Танна... лежимо лежимо...

Ви хори...

- А? чекайте. Загада...: Став підводитися і... знов домиєв.

Через повезку потягла - кров. Поправляем...

Хлопець нічів... Пробудивсь знову.. Попросив води.

Напався і закрив очі. Ніби заднув. Дихав тяжко - починаєсь гордіжка.

Сидим лобки вдвох над корим, як над мерзцем.

Арсенъ зацікавиви пакунки, що хлопець приніс.

Розвертнів. Ов... Пісточка, ріжні, консерви, вино, і т.п.

В другім-тепле дубаннє, сорочки, шкартатки, рукавички шардр і... картка. З різдвом Крестовим ктось позу-рочкає. Підпис "свій". Цікаво. Ах яка шкода, що так тратилося. ~~Утїшувал-д...~~ Висно і него себє ктось свій.

А корий лежав не спокійно-тільки дикав

Арсенъ нішов нагодити сані-ікати по лікаря. Тамна побігла когось покласти. Сама боялась сидіти з корим.

Тимчасом в церкві співалося "Слава в вишніх Богу, і на землі мир в голівках благоволивих". Модеї дабувало, що тепер як раз нема, а ні учителя а ні чоловік співалив-Тамна і Арсенъ. Зопіро по утрени рознаєлась вість, що учитель постримивел, умірає. Як? Чого? Навчо? Прівотимивел, шкочували.

Арсенъ тільки виїкав за село, стігано вни, ^{як} зустрів

нігвуду-поширени коні. Як ^{лікар} доктор і сказав намі, ~~про~~ ^{про}
 до учителя. Ви вернуть. Дивно, коли ктось так
 позаботився. Хорошого огледіли і перетвердили наповно
 Мало що вміє нам став-гарячка. Лікар ~~ж~~ не бачив
 нічого страшного, що до ран. ~~Але~~ ^{Тільки} гарячка од російсь-
 ства нервів... Намі нічого не балакала, трималася
 оддалі од хорого, ~~але~~ видно дуже турбувалася ^{за}
~~кого~~ ^{нього}, бо на відізді. остро наказувала їм всім,
 особливо Арсєєви, щоб його пильнували.
 - За все буде вам дякуючо-додана.

IV

Село пошито-цмо, хвилювалося ~~Св. духом~~ надзвучаючи на
вразина всіх. Ходили різні балажки, пересуди, здогади-
на що? і через що? Приходили до одного висновку, що
привинено був Кошка - суд, кара звітнення з посади, сором і т.п.
Обурювалися і грозили сторонникам його, що мали бути свід-
ками всуди. До того всіх браво див, що як раз на світла
в селі було пошуро-церковний сор розкидався, виставив мене.

Дядько Гриць ходив козиром по селі і підбурював всіх проти
Кошки і його сторонників. Головні, політики крутилися завжди
коло шинку. Отже на Водограща ввечері тут зібралася чи-
мала компанія. За одним столом сиділи: дядько Іван
Байко Кошки, соліти його кум і церковний староста.

За другим же столом була далека білша компанія, в кот-
рій доводив дядько Гриць.

Дядько Іван був вже добре на піднятку і правив до своїх...

- На все є право, закон... А дядько... Коли ти, скажеш,

Всений, розумний чоловік, то не бійсь... Чи так з какою?...

А навчи, словом розкажи... Он да...

- А тож... І з так какою - потакував церковний староста.

- А коли вже вийшло таке діло, вилучат значає, помирясь...

- Що вилучат? крикнув підскакуючи дідусь Триць, що здався
ля прислухавсь тій розмові і шукав заємки.

- Що вилучат? кригав він наскуючи з кулаками
на дідуська Івана.

- Дідуську Трицю! Ви не нарядітесь - озвався солтис заго-
родивши йому дорогу до куна. - Що сталося не вернеться.

Нам, людям постороннім, можна розсудити і без суда.

По розумному... так, як то кажуть, щоб і вовки ситі
і кози цілі. І, скажемо, не за вовком, не за козою...

Так. Скажемо, кошка вилучат - певний значить шумів...

Але ми учитель на те і учитель, щоб показати приклад
нам дуракам. Словом учити... Ге, бо битиме ми і самі вміс-
но... Штука тільки набити... На те ви, скажемо, є право

За бійку, скандал така і така стануть. Строго... Але чому.
 Тронало і те... Чоловік розумний зробив по дурному-погардливес...
 Але ми може свої... Чи колегне там що... Ді і какому кумови
 А що вам з суду прийде? Полекшас ея замахуєте? Що ви
 чоловік свій, добрий, він і всі може... Помирійтеся...
 Заплатить вам ~~вкрав~~ на коняку, Золотих 200 ... той-
 - Кому заплатити? За що? - кричала вже ціла Грицьова
 компанія. За те що вікна побив, та обдав сепаністи
 словами? Що така ваша правда? А щоб ви робили коли б
 до вас ^{в квітні} ~~отак~~ ми вважали, били вам вікна і вас ладив?...
 - Та то не відомо хто бив вікна, хто ладив... Свідки ~~ваші~~
 того не докажуть... А наші... - вмишався церковний староста.
 - Ах ти помійшику поповіткій! То і ти туди? - накіснув
 з кумаканом на него дідько Гриць.

Всі посидувались на носі і кригали ~~на~~ на
 гурті, патієкаючи одні на других. Сварка придбрала гріз-
 ний вигляд. Та тут щось крикнув з надвору...

- Коло школи б'ються!...

Всі кинулись в двері і як не позар стріли ^{спішища-біжи} туди.
Великий гув і метіхотом, що а там і він потрібен.

А в школі стався таке. Ктось кричав з міста
з „Провітти“ з відбитом видом політичного змісту. Та гро-
сив не в „Провітті“, а в Кошки-Лівій нагто. Той потів його
до школи, не питаючись нікого чи можна. Зібрався чимало
людей були і мені, б'єзжалі дверима. Тамір...

Арсеню попросив, щоб нішам де інші, бо хорому
не добре. Крім того, щоб робити зібрання в школі, треба
мати якийсь дозвіл. Стали височити на двір. Тут Кошка
накинувся на Арсеню з лайкою. З політичного спору
перейшли на особистий. Кошка наекакував батися.

Та тут чийсь кулак зсаді повалив його з ніг. Високий
піднявся залатна білка. Ніхто не знав за що? і
нащо? Були сторонній в Кошки.

Тут насіла наша компанія з корити і замість
розборювати, довершили побііце...

Збілись ялики... Піднявся лемент, плач. Десять, хтось
стрілав. Хтось крикнув... "Поміри!" і почав розбіга-
тися захищаючи ^{на місцях} ~~там~~ кону білки діставав.

+ А діставав найбільш Коши, дедькова Гринька і Соляни-
сові, що ось шукав шапки і всієї візники-Бідишки.

Од сев крику і несподіванки з глупоті вчинку Заріг-
ній знову розпорівел на гірше.

Пригодив до здоров'я новки. Та, урано ну не
брав. Коли міг ішов і висиджував в класі свої го-
дини. Дітворя негаладувала і уринує добре своє са-
мі. В кімні сієм прийшов до нормального стану здоров'я.

А тут і суд насів. Та вороги його найкращі зра-
дильство уромади, стратили везу отому судитися.

Перед днем суда дістав листа од Коши

Пане Гринько: писав.

Вибачайте за все, що єташов. Я вимував і ви вимуваї.

Я суд уневажидь, але... під умовно. Оджанітевал од Ганки.

Прохенить її... Ви ж її не любите. Мгу відновити і сьогодні пошлю до неї старостів. Добре? Я надіюсь на вас. Коли б не ви, вона б одразу пішла-би за мене... Будьте здорові. Попроведітьесь...

- Так.. Діло обертається на добре- Замиєваз вкраще по тій „смерті“. Подививсь на Таню, койра тут вено-дарувала по таті, за-мість сторука. За час його хороби, вона оселилась в шкочі на сталі- перекинула сюди свої ричи дзекі, робойу і... поетиль. Як же її допро прочитати, коли вона його курвала, з надурів- смерті, повернула йому здоров'я своїм піклуваннями.

Вачи себе довісім безпорадним тепер. Він мучить десь жити при сім'ї, або у себе когось тримати, мова чийсь ним піклувавсь- вів матеріальну сторуку діла. Бо до сего він був нездатний. Життям не емштимсь... Ні...

Але як кураркою, господаркою у него вона не хоче бути. Замодогіше.

Тай не натуральна торіс, мова емшочи в однім

помешкані двох таких здорових, не старих людей не заче-
 тились одно за друге. Жити ви без неї ви не мог. Коюсь
 иншою?... Хіба не всеодно. Коли падає з коня, то
 вже ви їй з доброго, а ніяк з клячі...

А тут заставляють сі „прокати“ Жалу...
 Се там... Куди вже з сими боротися! Та зрештою, нехай
 сама придумає шев. І прочитав

І прочитав сі листа.

Обурилася, роздімлася. Потім змєно роздімлася
 - Подумавши-володарі які... Шорують много... Добре...
 Тишїть писемо. Нехай перш уневажнять суд, а потім
 сватєствє. Змєжить не сьогодні. Змєло бїльше правдіюму
 не вірити.

Написав. Вона од себе дописала шев і однесла.

Суд уневажнено. Цїла громада людей водила ^{до мієтє} на ви-
 паок, ^{комб} ~~тод~~ те забракло свєрїв. Перевірїлись, що суду не
 буде і нїши шєровуо разом за всі кварта і пєвої, поки
 ще раз подїмєсь ієднє до дому

Правда, надії майже нема на неї. У розвід ~~можна~~
взяти, як що... Хіба признатись, що ~~я~~ монахій?
Ні, не треба... Менатись, то менатись. Ассаме...
Господи, все воно не те... Не Ганнузи і не п. Меду!-

Йому же треба товариш-подруж-жінка дорадниця
небав йому світоглядом, переконаннями, а не життя-
самим, для розмноження дітей!

А всема такої, то й не треба ніякої!

Дяк же-ви бути далі? Треба-ви якое жити. Треба виродити якусь
норму, треба ввійти в ту колітку життя, щоб знову не
прийшла думка, „відвідувати себе“. З Ганного-ви допір розв'я-
затися не легко. Хіба оддашити, проволікати час той... А
там побачиться все, час покаже, що родити.

Отже і почалась на ново думку про освітку праць всім.
Курси вечорові, співачки, відвіди, де він штов свої резерви
по сімейному господарстві. Заїраєтесь часам ^{кометрані} в освіті
Але там було тісно, то все праць провадилась в школі

Тут знову стало гамірно, весело, шумно.

Але Танні тепер те все, видно, не подобалось. Особливо співачки та речитіви: Певнувала його до всіх дівчат, а особливо до Жиди, котра теор вважала за шкони. Частото розказана, сплавлена публіку не тактовними вичогралами Збувала вогорнячаків як мочна раним.

Одного разу, ввечері, коли вже всі розійшлися і вони залишилися самі, він зарився в пачері, а вона порядкувала по кайі брідкаюми рідани, кервувалась. Пачувала напруженість тиша. Нарешті сіла коло него і стала гауба-
тись.

- Чого ви такі? - зароборила.
- Та? Який же я? озвався сміючись.
- Який? Ніякий. Не розумію до чого таке життя...
- Яке? Чо життя?
- Ну, наше життя... Ваше, мов...
- Або ви що - Мені зовсім добре, коли ось ти поселилася, Чи богу. Ситно, тепло, гарно, весело. Чого ви ще баднати? Кімба тобі не добре у мене? Качи...

- Ах ви-я!.. А за п. М'огою не журно? - Застилася...

- Що-б то чого-ж мені мало бути журно?

- Як-та... Досі-б неслилися. Мамі-б жейку, а то так. Я не розумію...

- Та нащою мені жейка, коли мені з тобою добре. Все поредкуєш, їсти вариш, так як жейка-говорючіди не розумієш.

- Ха ха ха! - сміється нервово. А що-ж вам з мене, або мені з вас хіба жейка тільки дід того, щоб їсти вариш?...

- Ти... Не розумію, коча догадуєш. Ну, то будемо говорити отверто. Чого там крутити. Скажи, ти пішла-б за мене замінити? - поставив питання нежданно. Прушив перед собою, за обідві руки і заглядав в очі. Заширилася вез, вазяко дихала...

- Що-ї питають... А чого-чи з тут у вас сияю? Не збавляю на сором, сміх молодки. Все вже говорять, а мені все одно. Ах шийі, лобий! і ~~спрашиває~~ за шийо.

Качи-жир... Мені так сумно, що ви такі... володний до мене. Прощеніть, вже краше...

Вся триміна погодилась ~~теж~~ до него і товаришили лише у него на сусідях.

Стримувалась. Обдумувала слова, вирази, мовби щось витягує хочитись. Лаєхалися сі по руках, по шиї, став говорили. - Та чого ти там хочитись. Я мовби тебе... за красою і за розум. Але ти ми вже не діти-молодьма - не повинні кидатись ось до діла - не обдумувати. Менеджа важкий, великий крок в житті, і казав. Добре. Ми побачимо...

А далі що?...

- Що далі? дивилась йому в очі не розуміючи...

- Так.. Як жити, як, з чого будемо жити? Чи потрапимо у можливість наше життя щасливо?

- А чому-ж ні? Жити як може. ~~н. н. н. н.~~

- А багато-ж ти багата того шастає у людей? Особливо те пер. Бо багата, наше особисте шастає ^{зміст} (Залежить од загального життя) - шастає людей. Розумієш? Я не можу бути ^{наприклад} щасливою. Коли кружало діється не добре на світі, може бідувати.

І душу тити загальним ^{до} свитом (яко бів загальний, мѣ-
 ну робити шов, аби воно поправлялось, покращало. Такий час
 тепер неспокійний, нещасливий. Так як колись, всі здорові
 чоловіки йшли в постання, на війну оборонити рідний
 край од ворогів. Видали синів сімей, Синиці там,
 лишаючи в дома сиріт, вуйв на голод-нищю некеві-
 фданим. Де ти тоді було думати колу про особисті шасія?
 Край стогнав в неволі-боронити треба було колуєв..
 Так і тепер прийшов такий час, що треба колуєв іти
 боронити свій край-народ од загиблїи. Шілки боронити
 вже не в полі зі здорово в руках, а тут в дома на кожній
 кроці ^{очувати?} ситимивай словом, ділом, вишкани. Ти розумїи,
 боронити той наш покритвоєний такий народ од утїєкі в
 влади. А за те доводиться терпіти знущання ^{карн} ^{нищю}
 а колу ^{мою} (заганяти, зікрати в тюрмі. А треба щоб хтось
 таки опрірував себе на ту загиблїю за народ, бо боронїца
 потрібна жертв-опір тїа. Знаєш, ^{до} год його, особистого
 шасія вже нема. Так. Скажемо, я ашує. За те

влада мені пляншить. Але я не виконую приказів твої владу
 бо бачу, що ті прикази ідуть вкористь мого народу. Знаючий
 я злощинець проти владу. Мене і уяралоюць - звільняють з по-
 сажу, а то і в тооршу посадають. Шлои тоді? Я нічого не маю,
 шебрак. До фізічної праць не зумею. А у нас підуць діти,
 нуида, недостатки, сварка, гризня. Ти пильним тоді
 на мене, дурнем назвем, проклинем... От і шасте! Шр?

- Ні! - сказала рішучо. Ви мене не знаєте. За те я
 вас і люблю, що ви, той воїн, краший за всіх тут. Я не
 треба слуги вашої, Твої звільняють. Не треба шастаю
 вашого, не треба родоюи. В мене землі досить, господарна
 добра, гроші... і я до всего здаюка. Тим будем шасте!...

Вона не хотіла слухати корних думою. Окопена, заши-
 тлена коханцем, вона не хотіла залюдати в ту будучину,
 не хотіла думати про те шиття-баротбу.

„Сучарі із воцрою... в пои ніз вербою... ..

Аби серце з тобою“, да співається в пісні.

Тай ви поволі розумію. Вод, філософи з його кудись зникала.

Мав під поглядом шибких палаючих несагою очей, ніби
 оз дошки до її тіла.

Ставало якесь душно, кров бурмила, в висках стукало
 Тупило в шкоти очей і ... Туди змилась в довгій гарній
 поцілунков. Забула про світ. Нічого

Не чула як щось ввійшло/не було замкнено/і стану в у
 ний на порозі

-Тамно іди до дому. Чоловік приїхав - говорила ^{се} посміхаючись
 суїцедка дівчина. Воно багине як воно цілувалася.

-Що? Який чоловік? Звірки?

Твій чоловік Василь. З Америки приїхав. Мати посила
 по тебе - твоя мати дівчина.

-Ого. Тренів як раз... Не треба. Не піду. Іди і ска
 жи, щоб забрався геть із моєї хатки. Ака я йому скажу?

Обва! Велике диво. Шай і не на його казенстві-нічого
 не потрібувала і його не потрібну. Шай і скажи А я не піду...

-Добре. Шкоди мамі твоєї просяти прийти.

"Не од міра свого" - подумав про него Зарітний. Невно
затясовсь врякує релігійну секту і торув думей.

Тан і с. Мійки то привітались / з Танною біткою
за руку зовсім звичайно як з сучасною модною, Мійки на мить
близько в очей зявивсь молоденький гуттє. Навіть з ним привітавсь
чужиме - познав / познав балакати про Бога і здібання душі.

Всі поїздом. Стара ована, порогомь коло поем
Танна стояла коло порога і не привітала на всіх поглядань
- Чого мов понаходили тут, ^{з під мови.} іди опісля плескати врякати
васміювати. Мійки мово бідою - думала.

А Василь правив свої -

Всі ви ходите тут во темі і слухайте дияволови і т. д. і т. д.
І ось світ миру каже Христос і т. д. Пухидіть до мене
всі спірдучені і обтяднені і з черотом вас і т. д.

Муде хитами головами поєміжувались одим до другого -

- Зовсім, мов, зіслав з шудду головик! ... От тобі на Танно!

А Танна смучена, смучена і туди не витримала. Тр. д. зупини

поєднанням мого, обернувся і заговорив з зністю в голосі
 - Та покинь ти сміхотозники! Що ти за рік такий
 найшовся заводити десь нову віру. І найшов де й кому
 проповідувати? На вершницях, молодички. Тору! Не що
 було того розуму, то й той по світі розвієв. І покарав
 мене Господь отакою очманюю. За що? - Почина якакати
 моє розродились мовки. Ніяково було тут ідеї балакати, ти
 помішати коєсь.

Зарічний делікатно вступив в розмову. Утихомирив
 Таню, сів коло Василя і став розпитувати взагалі про Аме-
 ригу - тамошню життя, мову, зарідки. Сторонніх небудь,
 балажки стала бігти натуральною мовою - керував нею
 Зарічний. Василь вже помічувавсь. Стало веселише в хаті.

Позади вечеру. Зарічний ливчув на Таню - зівкнався і
 карка. Але скільки Зарічний, та мати не благає, нечє
 одмовляється, од карки. А Зарічний? Конечне хотів підморозити
 - Та плоньте! У омота ото вам вловодитись з придуркованим
 озвнясь знісно Таню. - Визно почина зуби на чорівити.

Зарічний кидався бурчавого до неї, але вона вже розходив-
лася.

- Ти мені скажи, чого ти сюди прийшов? Чого ти прий-
шов до мене, а не до свого батька? Він був прийом?

Той мовчав - Шептав шось, озрося сі гіри злімо.

- Чоловік... подумавши. Не треба мені. А коли прийшов,
будь гостем... Тільки не заважаючись. Не дуже посприди...

- Ганно Ганно! Що з тобою? погана мені урочиність се-
ред плаз. Не хай вже... Що було... Успокоїся.

- Бачим Ганно - озваче Василь. Що було, то хай... А ти мені
мені нічого. Мені гріх буде за тебе. І прийшов спасти
твою душу... Освітати тебе....

- Вони з хатні-закригала та не самовито, кидавши на
чело з кулаками. Не мур мене біжиши!..

Зарічний ^{і його} (Кинув ^{в неї} тільки успокоювати. А та криз плаз
тамінає.

- Та я здурів коло нею. Чи ви-я не бачити шо до нею
приступив? Не при свої пам'яті, дурний зовсім...

Вон, вон! Не можу дивитися! Урочина.

- Василю Івановичу! - озвстє Заріччя. Ходім до мене, до школи.
 Бацште, ніска поцрвова. Ніска не дозаворитєсь. Видитє
 її. В часом евоє Бог утєть. А зараз ходім до мене.

- Ходім! озвстє мой поцуро.

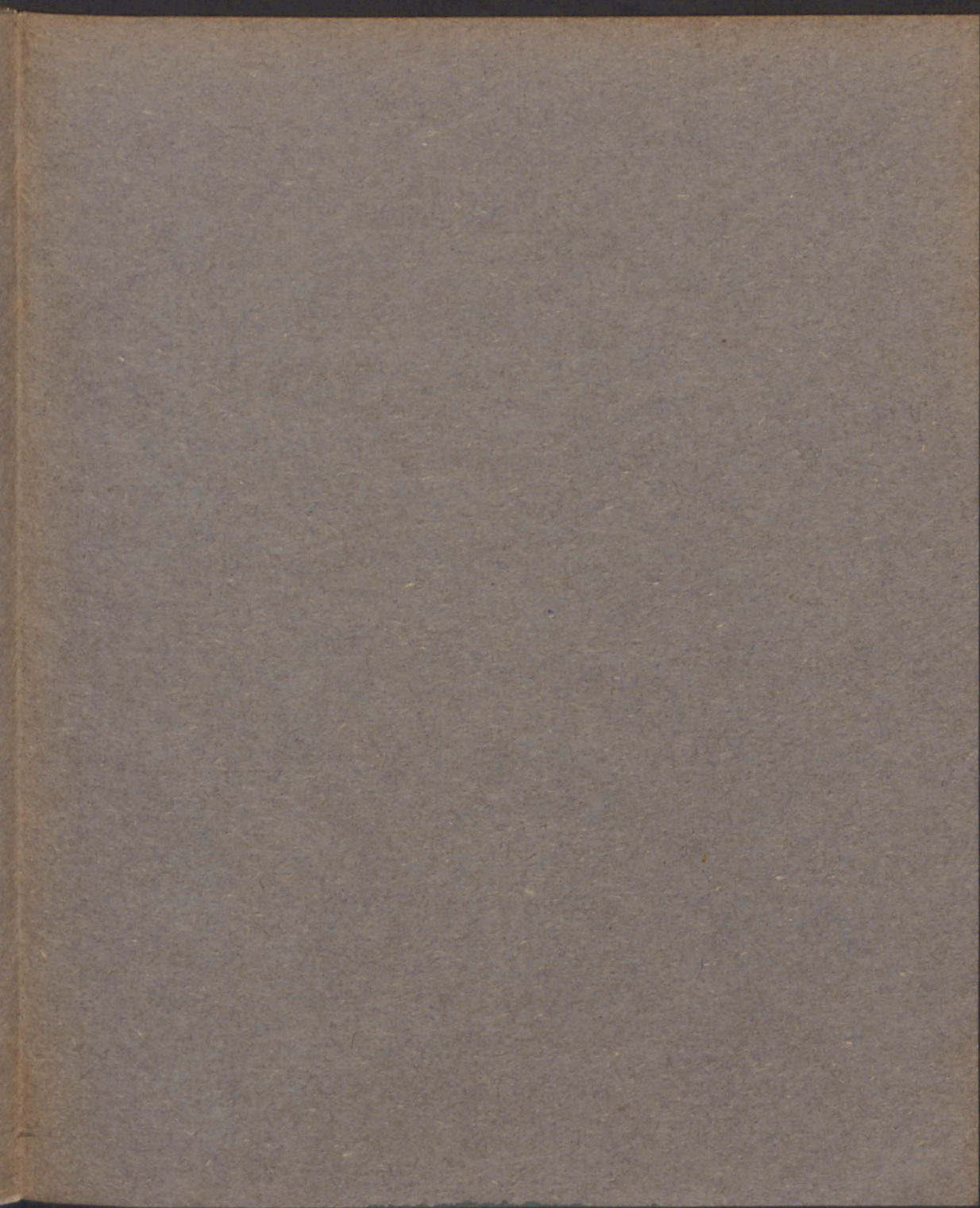
Забрат же-ей рїца і нішм до школи. Заріччя ^{дорано} (будуць вє)
 наем-да би вилічити сїх дї чорих думї і погудити іх
 хай шивуєо радом. Йому руки розведувалиє сами.

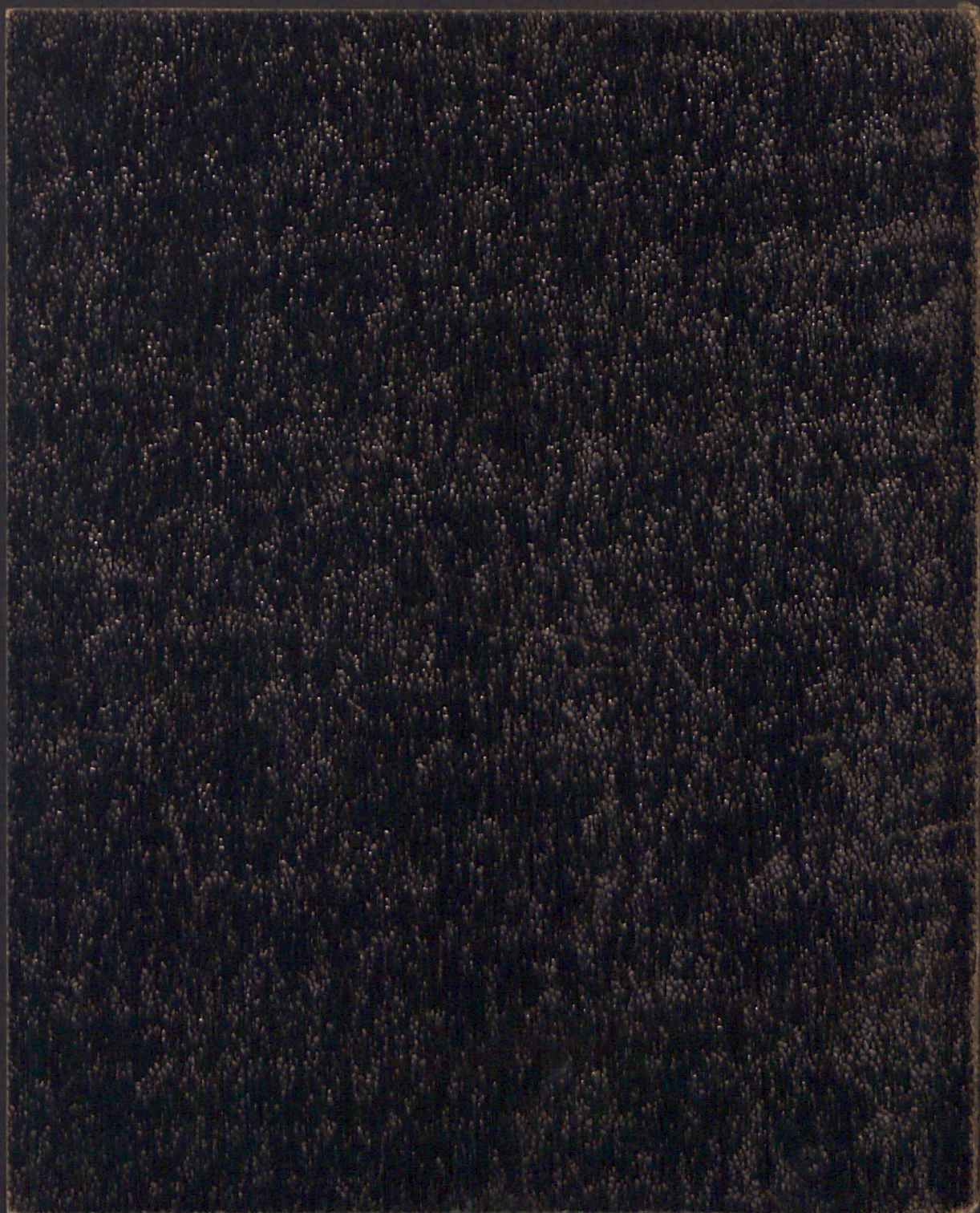
Але он як вилічити переконатї село світлого? Хайи йому зго-
 ровї думки - погудити його релїгію з сучасним мїстїтам. Жрєба було
 підєнітуванї за ним то-б-то оперїровать його здротю, св. писемом.
 Але тїм вїи губ себе снадо-не знає добре св. писма.

В школі зараз за колідним часом завязуєає карєта дїєкусїя.

Яочамє такі з світлого писма. Василь одразу і заєинає
 учителя текстамї, такимї довозам, що тїмї снаєувє

Кемувєз, в иншїм бїк-почав малювати картїнам сучасного мїстї
 культурноє свїта, в коїрїм його релїгія, довїєм не пєувєна,
 вилєзла еміаного, непоїрїдного. Доводяє, подивєє франтамї.

IV

A gani uso?

Pozgia V e VI

22|53|24|4

Четвертый том

Розгиа I

Наближаємсь вибори до Сейму і Сенату. Шаніла е криза
 Брудна алітація. На верхах українського громадянства,
 се-б-то, деє там в кнудях, редакціях новітвих „Про-
 світах“ йшла доранна війна з Віями завзята-
 до повного самознищення. Нїде, нікого, нічого не було
 хорошого, веселого, связного - все було збезцещене, опитоване,
 зогинджене брешено.

На селі-єм алітація та відчувалася по стилі, ші
 збільшилось число безплатних часописів, коїри пере-
 повняли з пошити їм ліг. Уживали їх кїм до цигарок,
 а кїм просто приховували в скриню, бо в господарстві
 і се присоудило часом. Споих до читання тут було
 не багато, а розуміючих їх стиль, зміст і логіку зов-
 сїм мало. Спокопвіна байдуїєсть і леїнованіє
 панували тут як зовиш

Деє в середині мотого зановіджено було в їх

містечку районну-близку конференцію учителів. Мав кри-
ї хати сам інспектор шкільний. Пробка взорова меків,
критика сі, віучит і пр. їх завши. Але чуюсь у всім
тїм шов нове-конференція мана іншу ціль, агітацію.

З неохотою, зі смутним передчуттям чогось неприємного,
твоякого, вибрався Зарічний до містечка на ту конференцію.

Нам'янає підвода безпечна з сена, але вибравсь нім-
ки, аби не турбувати кого. Вїсім верст недалеко дорога.

Зто меків, в пам'яті бденній одені, в заболоченя
роботях, вносив він контраст в ту бундючну, вишкловану,
обизману, прилизану публіку польського вчителства
Стоглади з погордою. ^{на нєво.} Надто див того ще, що він тут був
тим оригіналом одиноким, українцем певним. Було і х
тут ще двох з категорії "православних". Один учитель,
шо оженивсь з полькою і помівав помівавсь православі-
ї "католицізму" і учителька, шо соромилась своєї нації
свого православія. Згадувало сі походження ^{тієї} (тє) шде
шугинське прізвисьце на "чук". А то стала б полькою.

Підшеш за нами - навідували - малювали їх в поурбаниях.
До него мене не балакали до стірану перед ними

Лоча 'серед полків не чуєш неадекватної, тої сердечної
придзми, колесництва: м'як сового, але ми він особливо
чув себе тут зовсім пучком, зайвим-ля в ворожій
таборі.

З'явилось начальство і почалась лекція. Дітки - такі
миї, довірливі типові українські обличчя, але... Так
любко цвелькотить по польську, так виразно ^{хороше} бутарабанним
польським "пацке" - молитву.

- Боже! Якого-б гадаєш народили полки на цілий світ, ками-
їє дітей хто заставив говорити православної молитви? - думав
Стрипадав ту польську Вжесню на Познань, де німи ^{спробував} ~~був~~
польських дітей дити німецькою осянати, то ^{ті} доє їм не забуду ^{сею}
Замисливсь і не чув тої лекції, ні критики. ^{сі}.

Все було шадюнове, старе. Міністерська програма, чув
з уст інспектора, то вить вважлив "Бревіарій (молитовник) для
читання

Альфа і омега, а виходило-нісюди, ні туди. Говоримось про вироблення самогідливості у дітей, а тим часом на взірцевій лекції учитель, аж вкрив од говоріння, біганини, Мучив двоє трох дітей, а решта нудилась. Всі признали, що лекція була взорова. Та те все відбувалось на скору руку.

Випровадили дітей і приступили до суті-вербування, приготувати, гартувати учительські душі до виконання високо-патріотичної місії-переведення виборців в користь панствової державничаної партії.

Товро і чуло промовляв сам п. Інспектор. Все про той месіянзм-посланництво польського народу - нести, ширити високу західню (з Риму-подумав Зарічний) культуру тут скраю, на пограниччю Європи, серед того темного, близького їм славянського народу, котрий наразі не окре-ділив себе національно, то-б-то не осмілюється ще себе признати польським. Виною тому політика Бувшої Росії, що убива в них польській дух. А то давно би вони / Се-б-то ми / були би. би.
Польськими. Чим, місія польського учительства тут на кресах,

освідомити приєднати той нароу Гал польскої держави і
 поступово асимілювати /політиці/ одночасно зміцнювати свій
 польскій, крихлий тут елемент - осадництво.

- Як отверто: - подумав Зарічний. Видно по іменю, то добре діло...

- Не хай там, коло Кракова, Варшави, Бавлятьсз в партії, а
 тут, на ярсабі - говорив піднесеним голосом - партійництво
 є зрадою національно-державною. Жадних партій, крихка
 блокн кулаком в стіх - всі за одну панствову мисту!

Ви є тут вожді, і на вас дивитьсз з надією ціла Польща.
 Не вас без відповідальності, на вас спадуть прокльони батківщини
 ни за неудачу. Коли м єто, того я не допускаю, заловорив-
 заманів * пошкоченим голосом, допіро ось тут думає
 інакше, не почуває себе полком патріотом, накладає з
 українцями (Всі плещуть в його сторону, да на вобла
 залманого в тут) то, - і голос зарешів - та, прошу зараз
 признатисз і забиратисз прочі! Ворогів і зрадників пан-
 ства будемо сидити і карати немилосердно! Бю

Говорив ще багато, але Зарічний вже не слухав.

Сумно, тоскно, порожньо було на душі.

- Чого ж тут сам отримуват? - думав А, все вже одно... і став позіхати демонстративно. А дівче дочекався кімнати.

Хоч на дворі йшов дощик, всерізно, він тут миттєво зібрався до дами. Не помітно вислизнув в сідни і одягався...

- Прощу задержатися! - почув коло себе такий наекзавий, солодкий і влоє інспектора.

- Ов... Попався значить... - подумав і пішов з ними в окрему кімнату.

Починає сповідь... Говорив то наекзаво, то гоетфр...

Тко просив, то грозив, але нарешті закінчив тим, що коли в його селі не пройде панетвова мета, він відпові-
дає посадою, а моченням і гірше. Бо на него звернена ува-
га, поліція стечетить і пр. Що ви скаже на те?

- Пане інспекторе! озвався коцуро. Щоби пан зробив на
моім місци, коли б ось наша ^{мат} Гундуванка йти проти свого
народу польського?

Ткого мов оароном оларив.

- Що то? Пан не хоче розуміти... Кіба українці - в насид?

Жуць пан то! Уо пан зваріовал? -

- Ні, п. і неекторе. Я прому одного - оставати мене
в спокоего, нейтральним. Даво слово сестри, то не буду шк
дити, але робити тоє, я не можу. Бо коли б хотів, то
не чого не зможу з сеном зробити. П

Просивеє царо. Той махнув рукою - погодивеє на нейтра
літеті.

- Ну, ну, побачимо - кадав прощатимеє.

Цілу дорогу плескав дощик - зімовий, холодий, до-
курливий. Був голоден і злий. Толова балила од всего толо-
говоріння і влодування.

Ось і сено. Здалеє у себе в класі заувважив світило
Доокана будинку ходили, товпалиє під вікнами юрми
модеї, молодієши. Свист, галас... В класі тече повно модеї.
Був збертежений і злий. Ввійшов до класу. Ктось од
стола промовивє - ~~зачеє~~ ~~ніби~~ ~~найдомий~~.

- Селянство і робітництво ціної Польщі без ріжничі віри, наліо-
наліюєти повинно стати одною лавою, одним фронтом і
оддати свої голови за свого партіє?..

Знайомий під голою. Зонера до середини. Так і а..

Се вік, Федка, званий в школі Индиком, через те, що мав
завши міну саусь будиочну, придурковату і задержав завши
з кимсь.

Привітав і просив скінчити. Але той провадив ^{дани}
свої.

- Ми не повинні-краще-слухати отих своїх підпанків
що називають себе українцями, аби піддурити нашого селя-
нина, щоб подав за него свій голос. Вони є панство прикво-
стні, зрадники пролетаріату. Голою українську буржуазію.

Робочий народ як українці, жиди і поляки повинні йти разом.

- Досить! - різко крикнув Зарічний. Через те, що ти
влиз слуги самовільно і баламутити народ, я не даю годі говори-
ти.

Люде з цікавостю поглядали, що буде. Федка хотів
ще говорити, але Зарічний його переривав, залуцив.

- Люде добрі: правив вие свої. Дотіро що йду з містечка
був на такім-о мітингу, чув що поляки говорять, ра-
дяться про вибори. І щоли? Нарадили щоб великі поляки-і помі-

щик, уредовце, і селити бічній, і родітних буржуазію ^{ици} іти голосувати ^{спра}

всіх разом. Проти кого? Проти нас, українців взагалі.

А в нас що? Да в баїні, лебідю шкура й рак, каюндий теляне
в иншу сторону. Партії. Ось сьогодні сей чоловік казав вам
за його партію господарство, бо вона соціалістична і ентузіазм до селян
і робітників; а завтра прийде другий з другої партії: ще
лівішої Назве село буржуазом... А по завтра і третій
звинуват. Є їх до безліч тих партій. ^{соціалістичних} Хто ви їх
розбере, котра вище права селянська? Та й нащо ви їх роз-
бирати, коли і так видно, що то сить дурна робота
Ми не маємо ні одного поля, коли погробились на
етілівки партій. Тут розум здоровий каже, коли
на нас полєки пруть разом і робітнички і партії шоб
знищити ^{нас} то ми повинні ставати разом шоб оборони-
тись. Чи так кажу?

Глянув на публіку і зауважує якусь неневисієн-
спрач - сикають, кивають пальцями. Що це?

Озирається коло себе - Поліціант - Стоїть, пошипає рід
так зморядно.

- Добре добре. Може пан далі говорити, я все запам'ю.
 А ще й урядник польскій? Кіровник школи!... - хитав головою.
 А што зібрання одарив тут? Пан? - звернувся до Федюки
 Дозвіл маєте?

Моде тихенько, споренко виносиме з сали, розходиме.
 Федюка теби хотів ретируватися, та ніжно вже було
 Поліцієм його арештував був. Леодово Зарічний
 вблизав зайти до себе. З'явився чарка, добра закуєка
 і про арешт Федюковед

Нарешті всі розійшлись. Мишались в двох з
 Федюкою, котрий перш був дубед ^{тпроки} (але втаївши чарку
 повеселишав, розмелк.

- Що ти знаєш про партійним агітатором ^{стаб} (заговорив Зарічний)
 Дивно одиак, що тамеш крайнім соціалістом зробивеш ти, коли
 як я знаю тебе, був таким українським державним крайнім
 був мидіє. Пам'ятаю мистецко Г. на Поділі, коли мене поси-
 лами тебе уломонити, або ліквідувати?

- Ка-ка-ка-ка! Пачешта... Дак в багу, то ти можеш са-
мим мимивае дурнек, самим буб-носиме з ідеши...

- Шілки не блазнуї, а кажи серіозно-на віщо то
пучеши вез темер баламутити людзі? Дак в багу, ти не з
перехопанне затесавае в той мадор. Не виеши тобі
дмадне сумлінне не дохучае? Ти виеши не молодий, а
такогос дурне строїти. Дак ти дивиме на те, вее?

- Тм... Дак тобі сказати. Дивиме в на вее, по-перше
в „плевательной точкі зркії“ ~~заврени~~ дак то говориме
у босежів, а по-друге - треба-же мені з чогос жити, ро,
то треба і ворожити. Треба-значіть зкрате... Дак собі
ти гадати?... Най гому в не можу баламутити, коли
всі те роблять? Що в ліпший, чи гірший?

- По чекаї-ше... Ти сам собі керуєш... Яка-ти тут
тобі користь, скажемо, матеріална, з того баламуттва?

- Дак-то, яка? А послом може буду. Добрий і лєккій хмід!

- Ти? Послом? Чи ти при своїй пам'яті?

- Ка-ка-ка-ка! От тобі і на! А чому-же ні? Що в гірший за когос,
там?

Али баг не чув моїх промов... А шкода...

- Ху... ти Боже! Але як то нахабство, глумота, цинізм. Ти опам'ятайся.. Тисяч, вожедь народа! Треба ви мати якихсь заслуги, погнутись обов'язку перед народом. Здібність, виховання, такт, розум політичний, якусь мораль, принципи чи що... А ти ж... бієш Бога....

- Те-те-те-те.. Мораль, ідеали, принципи, цинізм і пр. модні слова... Брудна. П'яра! Носитесь з тими сфедми, як дурень з етучною. А що з того?

- Покинь! Ми нічого не договорились. Лиди сам спати. сказав рішучо і став ставити поетичні гостеві і собі.

Перед сном по кривичці перекрестивсь і став одмовляти коротку шоденну молитву.

Ка-ка-ча-ко! - тричуб за собою. Першим раз багу Богомільного інтелекента. Новина! Смієвсь гість.

Зарічний скоріше кінчав молитву і озвавсь серіозно.

- Перестань. Сіі теми краще не чинай, бо посварились.

Краще вне оповідай що про себе. Де був в війну в революцію...
Знаєш стійно і конетам.

- Добре! Як оповідають, той оповідає. Створи ситуації і
вразимий, неїтих почителів, сам таким станом
ли я. Бачив я гониме веною по світі і вачис очно
переконання, що все воно ^{на світі} (срунуда... Сутня-суеть, як
говорив в св. писемі. Бачив, я тебе і сам побно.

Отже звідки почнем? Завай просто з революції:

Значить, починається казка казатися так...

Був я на румунській фронті.. Властиво не на фронті,
а поза фронтом, при інтендантурі. Поставив всім...
механікам, армійським, чиганам... хто гроші мав і сирій.
Салдатом мало що минало. Крадіж у нас йшла на ши-
року руку, безпечно - ввезд тепла була компанія. Там благо-
родні, полковники, капітани - спритні були злодії.

Трохи там рікою, дівчата лепли шов мужи до
меду. Та в мене завелась свод етала коханка - Катя
Х...ва, князька. Шикарна жеманка, тільки рожева,
буддлива як кішка - одного мужички її мало було.

Але і мене трімалися - боялися... побивав часто.

— А вінка? запитав Варічкий.

— Ага?

— Твоя вінка? Ти чи менше до війни їздиста?

— А-а? Он що... Та вона десь на Саратовщині мила з біженцями, подешимого заробляла на хліб бідна. П'я-б-то, по твоєму, я мав би єї брати за собою совати, Маруку таку? Ра-ка-ка! Та сміх молодий.. Та на шом ком не такі траплялися. Добро! Ох, і в рога не буде краєц!

Та тут трях царя по шапі - слобода!

Салдатів заворушила загомоніла піши салдатени ради
Прудятів Нордженкі, а я думаю - не біда! Що я-пак?

З діда прадіда калуги мужик. Ніскаї крови не п'я.

А до того я мав одну розумну приваку - не задаватися перед салдатами, не задержатися. Та й пощо?

Вони не знали, що я такий самий мужик. Підчив часо
з ким будь. За те тепер я і став червоним - то був балдець
по полках про ту слободу. Мене й величали і делегатом

вистриши на якийсь з'їзд військовий.

Добре-думано. Тільки що на з'їзд з поспіхом, та й обідеється там ^{шотки} без мене. Та й да з Катерою роз'їздомати по матушине-Росві, вдовж і впоперек. Впершій класі і безплатно-депутат. Медовий місяць справляти з нею. Той грошей ще не бракло-в сі і в мене. По дорозі зайшли в сі маєток палац князівській. І зарекомендував себе часом. А шотки! Ане за те шотки не коплативав своєю шкурою. Вночі селяни снами на панський двір, погали грабувати мордувати панів-слобода знати... Легтво виїсся в одних подітаніках і вурдуть в Катю. Та в неї вже тепер нічого не було-ні маєтку, ні грошей. До того і надокучала. Утримувати сі власним коштом мені, не цікаво було.-Роз'їдимаз-каочу. Потішилися, твій годі. Кудзи там, не воще. На край світа-каоче-ніду! Зашу без тебе... Отакі...

Е е.. Пашла ти-каоче-нід три вітри! Бо як з тебе приверу, то і ніхто не найде. Нашу одвезав.

Заїхав з ото блужаюч в Київ. Там вже Україну буду-
 вам - центральна рада, Оберуєви і прогаз Братів. Штатаюєс
 маса дезертірів-дармоїдів, з котрих ~~жалоє~~ там з
 ваших задумав організувати українську армію. При-
 мазаває і до екогоє тала полку, імени екогоє гетмана.
 Щоби думало, з томе малорос, українсьє знаєтьє.

Але шоби багу, жадної користи... З тої України єв
 з козла молока, таї шоби надії впереди. Махнув назад
 до свого фронту. Але і там вже все розлазилосє

Салгалчина Верховодила, одічерів-Мордешків Билл
 А з і почав працювати з дикою екрієв. Зате мене
 баг! і вибірають полковником! Батько наш! - кричати.
 А єкий там з мене полковник - єв з клопца батіг!..

Придививєс з до весло і багу - нуєте діло. Ніким і
 нічим командуєтьє, нікого і ні звідки поєстачати.
 Живалиєс тим, шо обдєрали грабували єєвдє-циганів тих.
 Череница фрєживла свої дні. І каєу з до свого полку -
 - Ідіть собі клопєє додому! Чого тут ще докучати людям...

Зв'язки г'ячуроті мені. Поздїїлали шапки, кристеля-
на в'юваша в'волю! Ахти

Литалося коло мене д'єлків з пара голворізів безд'єлних.

- Кудди ти ми підем? кажуць. Возьміть в'ше нас, батьку,
з собою. Кудди ти, тудди й ми. Зорганізуємо шапку то-б-то пак
зможеть і будете в'нає за отамана.

Добре. Як буде так. Що ми будемо робити. Підемо кибда
на ту Україну, може і собі що збудуємо. Таїда!

Як раз поетим. Там в'ше все котилося, лінилося як в
кальїдоскопі. Кереміщина, Українці, Б'ольшевики і знов
Українці з німцями гетьман, дерихторіз і т. д. . .

Дивуєшся, як зносив головик голову на плегах і вийшов
цілий з того всього. Ми, то-б-то лій пак ніби, завши
трималися кунки і потр'япали орієнтоватись в свій час
як то кажуць-куди вітер віє. То-б-то до того хто емпонієш і б'рал
в'єрх.

- Паршивці-заборка! Возічний, обертаючись до етіки.

- Що? З'єди! Головним чинком-тут лавруєш, аби

утриматися на повертні, не піти на дно. То-б-то як кажуць

товариші, не попасти «в рясод». Мої хлопці і вимогу-
вам настрій нас і поїралими великий гарячий час по-
вернути куди треба. Про ^{наше} то було В. Винниченко...

А славний мужичина отой Винниченко, гарний. Кажд
я був жіночого образу б в нею закохався. То отой кажу
про нас тоді писав... «Синки-базарники. Зрадники», мовляв..

Дурниці, дя! Нікого ми не зраджували, бо нікому
вірно не змігали. Ми змислили собі, бо ми з того змі-
ли як з ремесла. Стай доукило се - не бездешно! Моги саме
стали вже всі закладати де будь, організовувати всіяки
республіки. Пилила така мода, як тепер на партії.

А я - думаю - що? Віршилі за всіх. Намітив собі одно
містечко таї каменю до світх.

Тайда хлопці туди, організовувати свою республіку -
самостійну, незалежену ні від кого. А щодя?

Зорганізували і проголосили універсалом, котрий дру-
кували хлопці крейдою по всіх стінах і парканах і...

Кидали по злеидівських спинах... Хай знають, що то в'яга!

Народ спокійний, могова ще багата. Харрамо в такім отім
містечку почувать себе повним володарем життя і смерті
отих дрібних людей! Гарем свій завели, чи то пак бардак.

Шикарний! Ти не спиш?

- Ні, не сплю! озваветь шуро Зарішній. - Шу, то суррай...

Отримали німці, на нас чогось накірעותь. Бідь! Сі не жар-
тують. Ми ї приїшли на часе. А тут де не вздвез отой
Скоронада гетьман і почав будувать ового Україну-органі-
зовувать карателни отряди на селю. Тай да хлопці туди.

Почається і у гетьмана. Почали ми на Полтавщини-
Багатощі кохли. Нарячено нежданно на село то до курку-
-Требував мене єдиий-такий? Давай все що маєм!

В зубах неси!... Не суть.

Настягали отого добра собі-дівають нікуди. Та і пощо?
Небезпечно знову було заседажуватись в однім місті.

Повстання семенюки... ну і влада не надійна...

Наропилась осін і зима. Знов українці, директорі, Петлигор.

А ми під той шумок, поки ви там гошили гетьмана, та

- Співайте мені - „Ще не вмерла України“!

- Ну, ми не вміємо - просяться дзедзи.

- А не вмієте... Що втікайте ви до бісової мамі, а то
косою здохнете, убого. Ні в розтіч, а ^{ні} до клопців.

- А ми клопці з ридишниця по них доганяють. І ніде стіри-
льщина. Правда, клопці не стараються попадати, а і
Окунрид ці ішов добре. Ноганий чоловік, що не кажи...

- Та отоді то тебе і наказо на нас-носами знають
розоружити, міквідувать нас. Хотіли судити. Та кого
там було судити, коли ми все другого дзедз всі керілиши
до товаришів. А що ви нам було робити?

Ну, і в болоневаків у нас ми робили те саме. Правда,
дзедзів не віленто було бити. Що ми вимовували, вимовлю-
вали контрреволюціонерів буржуїв - ~~душиши~~, вимали, топили
панів, купців, попів, котрі не зуміли втекти за границю.
Окунрид орудував і тут „Лекош“ - судив правих і вимува-
тих. Самогои мивав рікою. Та скудне нішто, та щож коли
нічого кращого в товаришів не було. Ми не спити?

Чи не ємо... чужо одзивавез Зарогини.

Смукай-єме. Птом що значить нам було не погано, але
впереді нічого доброго не було видно. Народ біднів, буржуазі
зовсім не стало, бракувало харчів вие і дма нас. Нікого
було брато-куркулі, не то що дурна буржуазія, чимі
ховать добре кміць і боронимє од нас як од вовків
Не навідим ти вош нас о-о! Оті поветання корті би
їх драв, нагнали на нас страву не аби само. Щодне
Ковє з нас не хватало - вночі, а то і в день се будє так і при-
душать селєне. ~~Звїрїди~~ На вреситі і Оккурті придумим.

Тай як не милосердно! Просто вночі з помешкання висунули
(в арта втікає) і тут єме на вулиці пошматували, роз-
кидали ^{кавалєрськи} по кавалєрах і зникли. До світу собаки роз-
несли тіло нещасного - нікого було і ховать нам ^{що будє} з Оккурті.
Там карає комуністів. А тут і мене мене підкєсає
себе до партії зачислити. Тай богу, намурад в є тут оєи
вєдє-гєстра, зурїлі на мене. Пора переноситиє кудєс іши,
поки шкура ціла. Кудє-б од товаришів втєкити? - думає.

Бідноту, котра нікому нічого не вимна і грошей не має
ні користи ні толку жадного. За тею і зникло те все
скоро - як дим розвіялось. Наше зникнувши без всякої це-
ремонії. Не так як ти. та така та! Така невдачність,
подумай тільки - пугалим в світ бояз, голод, холод!
На зелену нашу... Будь мов братва! А мов, радника,
етам, як то казуть, зрадниками, іх же ойцину рату-
вам. Коли б не ми, ще хто знав. Як би було повернулось...

Розлізсь мов рудіт мши... А тут як біда, то біда...
Прихлюнувши мене тідо і дово мучав, .. пидмстий, ново-
потний, вакий... Смерть в очи зазираю... Лежав в
шпиталі, огутовав поволі. Балу збратоував мене мене і
вистисувать не питачою мене, чи я маю де поїти,
мо їсти. Задав я тут про дієну дому свою. родину
жінку. Уточєє же там дрєє... Нашав до села...

Через кілька дрєє і з'явилась тут моя жінка, голубка.
Рада яка, що наїшла мене! Вона же тисала все час до
мене, мучала навіть, а я, признаюся, не відповідав їй ніразу.

не було часу і охоти. Жінки, старушки і всі ^{воно} така
не гарна. Жай і всі думаю не красавець ємий. Сивів, м-
сів-голова мидла ^{ніс} і міру. Забрала мене до дому.

Вираточила, одкормила мене, вино, місо купувала. Оздоро-
вів, одив, став чоловіком. Огидувев і вдова. Те...

Тадже і єновна господар. Катина поправлена, оно-
рвуджена, клучка, хліви нові, конячки які будь, корівчина,
свині, хліб, сало і все своє власне. Добро! І хлопчина,
синок мій, ось бігат подворі-дев'ять мт, учень-пестун.

І то все жінка сама зуміла працю здобути, утримати.
Надзвичайна людина спадку тобі. Сам навіть дивуюсь
часом, нащо так бог дав, що такими надмокам, скажимо,
як от я, бістаються, наче в палорозу, такі жінки!

Трацьовита, тиха, розумна, чесна! Вона з простої
селянської сім'ї, скінчила початкову школу, але книжочка
читала більше ^{ніж} як я. В Росії сама бідувала і нізким
не змигавсь. І тіпавсь же до неї, бо гарна була ще тоді
на вроду. Взір вартій наслідування. А мені все прощай, як таті.

Що ти скажеш на те?

- Я скажу те, що до сього часу я не зрозумів добре тебе. Все часе балажки вважав тебе пропащим чоловіком, екотинком, гадою, котрого тільки роздавити треба, а доніро багу, ти сам признавеш, що ти ^{ще} зовсім не утерев пондїть про добро і зло, про твої ідеал, котрого ти хвалиш, вона дійсно свѣта людина. Сам себе признаєш негідним чоловіком, знаєш, ти ще не бєть тим остатнїм негідником. Тим же слабїй, звязкений, нещасний чоловік ^{ми!} Мені тебе жалко!..

- Та ну бо, годі, не кажи! Ще розкажеш. Я нічого мені, твої компліменти. Скорай гай!..

Так-думаю собі: Фїд мій, з дїда-прадїда зміши з хлїборобства, а з то що, не потрапило?

Взевез до господарки-краї в полі, та коло долу, в кущі.

Мляко! Руки блїдїє, квети пошито, рано вставати не хочеться. А ще оті почлїгі з кінями в полі. Под кущем ото дріонїє, скупивше, мов не, кильнущи іодївки, аби не каробима тисоги. Кляпотиє каршиться ова баїше, потю хочити, бо тут

тові не те, що, „республіка самостійна“ десь там. Це боти
просто кидати. І судити ото, або ледіши, не можна засудити,
бо дощик за конір канас, кошар в уроби двайтує, стара
шкелю не аріє, зуби цокотять... Іділія сілська...

А вдома Васий Борис і картопелька, бодай вона пропала, і ви-
нитти не ма за що. І праця, праця сіна, волка, дурна...

Остогортіло! Задумав шукати знов легкого хліба...

Вдарався до панів за посадою. Ого-о... Починай. Балато
нає така в. Наляжуть, курси треба-грамафіну, істо-
рію, географію, ушити. Продав я конячку, справив одячку,
книжки і махнув на курси ті. Подтягнувся
по драбоні, наловив зупка і учусь. Гей, тай пудна-де
то робота в моїх літах, по толику велику, ушити грамафіну,
географію, зубрити ті на пам'ять. Ну, все одно, то она-
кідном нескудитись. Але що з того, то учави коли поса-
ди таки не дають. Треба, кадеуть, мати, заслужити
зауфранне-довірку знати. Чого не бувало... Ну, нічого.

Тримавав я в міні за шкробага і слухав вислухуює на

те „заурашно“. Тай як же його вивчити? Ага м'я-
чай тай і вирай. Дав Біл Змай. Отот і пильнув
таку патріотичну промову - помазав намів м'яв медом
подуші. А сам ксьондз слогоу пуетив, цілує мене в голову
Клонуло знанить - думаю. І справді - посаду дітєв
Велике, замовиєне село, гарні молодичи. Погоув і себе
знов вільним чоловіком, пуетив тут корні і затів собі
коранку. Гарна молодичка, а чоловік дурень.

- А ємішка-єи твоя?

- Убоги ємішка? Працює на господарстві. Требаєи там його
пильнувати, тай не возитмас-єє мнї з нею по школах
Ну, а ємішка коло себе єкаєє треба - нездорово і не при-
век без того... Та тут знов біда - інспектори мене-
рішані. Скрїзь тобі мішаєтєє, тиге носє. І те каже
не так, і те не так, а те і нієк... Тай пудна ото
робота, возитмас і школи з дітвором, дикати, нюкати той
спорід-одвух. Машув на все рукою і провадїє діє єк будь-
бачив, всеодто на тїй посадї не вседєє.

Чудно-б тут, думаю, ще старі вичути за легким хлібом?
 Пронісав в поміж модри, що вигодне діло партії. Давай
 думаю робити муру-буру. Пошумів, пошумів, де треба і де
 не треба, замесав в партію і... Вліт-вилетів
 з посади. Не біда! - думаю. Пошумав де інше.
 Постарався трохи і попав в в'їти.
 Рай на, кажу в тобі, посада, як кадри в хлістане.
 Будете могли щодня винувати. Се-б то щодня модри
 буті к'дшим і нікого не родити. Ну, шаха, побачаєш
 і пр. Головне, тільки треба уміти себе держати.
 Але не втримався, вилетів - не вірать мені. Та оті як
 раз забурилося тепер з тими виборами Давай-думай, попробую
 ще одну шпунку - чи не вдається потрапити в поліс. Шчоє?
 Догонав, не догнав, а побігти можна. Як тобі здається? Твори-
 ти в в'їти. Сяднаш наговору сім кіп гороної вівни і вони мені вірать.
 А до того в, тобі скажу по секрету, наша партія має гроші, маленькі.
 Чорт їх знає звідки беруть? Та ти вни еши, чи що?

Зарічний крок в та екоє не на туррамно. - Ну, не вни еши дурни-
 Повернує і Заєнє. А Зарічний не с'ав-кративє, шчирив-к'дєв коєє. ☆

VI

Знову потяглися одкоханіті сірі будні. До того ні вийти куди, ні розважитись чим. Над селом вже нависла мов змора-дурота терор перед-вирборний. Невільно було дебудь збиратись - особливо в „Провіті“ Велка, культурно-освітній праць припинилась. За провітєнами сіз-кувала-тилювала поліція, котра що-дня тут вешталась (тилюрована і тайна) і пересиджувала то в пона, то в дєка.

Обговорювали, що дєк присуджується допо-сали, за що побирає салідну платню оу ддрен-зиби. Через те вєк бовєд один дрогого. На-віть баба стьрєсам мамит дїтєи словом „полїтїка“:

А протє газети, лєтєчка, номерки і то крайні соціалїстїчнї звїдкїлєв лєтїли-сєдуци на сєо цілїми обєрєкками

Тільки ці крайні ліві не боялися нічого, сміло конкурували («не якістю, а кількістю») з правобіговою партією, котра тоді засипала село своїми листівками та плакатами.

Вороги села, вороги того теплого народу, видно не жаліючи силами гриміли, аби через збаламутити піддурити той народ.

Над всім тим Зарічний болів душею, бо погував себе безсилым, безоружным.

За те з похвальною енергією працював в школі з дітьми. Тут завжди було гаморно, весело-грітвора жила своїм життям. Старався тільки як найкраще керувати тим життям, вносити в нього щось нове, гарне. Накупив гарних книжечок з малюнками, казочками. Розукував нові пісні, комедійки до вистави і т. п.

На програмі міністерських, методичних і різних

притиски влади махнув

- Все одно звітуйте, думав і... Чув своїм методом який диктувало йому життя і довбів.

Зате наука в него проваджена умірно і в рідкій мові поступала скорим темпом вперед.

Навіть польські предмети - як мову, історію, географію у него діти опановували і відповідали далі краще а ніж в часі польських і то кращих взорових шкілах. Строго через те, що діти в него були добре розумні і учились з охотою.

Тільки часом доходило до курьозів, коли ту історію чи географію Польщі діти часом бралися оповідати проєт по своєму, по українськи. Та і то це не біда, а біда оті отверті івні коментарії при оповіданню подій-фактів історичних.

Сам не знав (не почував себе до вини перед навісниками) звідки в дітях бралося таке ворожесть до того

Панства і його історії, бо цілу ту історію вони
видно розуміли по своєму і ... не койіли ніяк переї-
матися з уром напруженим. Тростю умітеним
ствало ніяково - шкого праці автора підручника,
бо він замість патріотів, викочувал ворогів свого
панства. Наприклад, старші діти брали до
читання з бібліотеки шкільної „Огнем і мечем“
Т. Савковича. Оповідання зміст, ділимся вранці
- Боже, як вони раділи радістю свого народу
казаків, і як сумували його сумом.

Отим задоволюючись своєю працею, незвер-
тав уваги на загальне життя села, околиці.

Ввійшов якось в свою коміту, заспокоївся і не
потрибував наших розваг.

Та ось трапилося знову розвага-весілля в
сторонах. Він був сирота, ним тілом вдова
з сестрою, родичів мав небагато і так працю

цього грішника бути в нево Божественно-святим і
всесиллі, що йому не вистало жодної стійкості
духу відмовитися. Бо йти на весілля він
не мав доіро жадної охоти, увіреним був
досвідом, що й там його йому жодної трапи-
ти скандального що знову може відбити його
з колії і тої душевної рівноваги.

Та одне несподівано для себе здобув і ні-
шов на збір і після не казав. Весілля вишло
гарне і спокійне. Першою привітністю для Зарі-
ного було, що тут був і дядько Триш, який
тут був дружиною і батьком і розпорядником.

Спокій і порядок був забезпечений, так він вірив
в дядька Триша.

Але як то гарно, урочше починався оті
весілля. Коли всі поїдали на своїх місцях, стар-
ший Божик встав і прокамментив голосно каже:

- Мату і мати Благословити, раз, други і третій в своєму дому нісеню заєнітаї.

Друго Триці і старенка маса родина виг-
новитарої - раї біз Благословити.

- Панове Боєре, звертаєш до Боєр-стайів, Бла-
гословити раз, други і третій в своєму дому ні-
сеню заєнітаї. Ти вигновитарої таким

- Родина стогурі Благословити і т. д. звер-
таєш до Боєрин так до всіх за отим
Благословенням.

Допро сівши, ще раз прокамелавши той же
Боєрин і зверав першу нісеню. Таким новачиним
троси гриначим, троси драмачим селкім коло-
сом

- Благослова Боєр(2) пречистаї мати усього
дому, князьському нісеню заєнітаї.

З другою, з третього слова до Боєрином нісеню
нигромим вей-мурясови і ніномі колоси, тади самі
ні троси хринки, ніди нагорвані.

Але в той хор вимавес те оди, моє по-
сильний голос - сиринка.

Тоєро доводила кривуло хором сиринка
Щето виводила найдрібнішою викрути-поїтка ме-
лодію. Здавалося хор тільки казав докламував
слова, а вона сама вистівувала вилвала во-
сом акційсь сум, жали, поре малака ровен-
ла, бо мелодія була якась урочейо поважна і сумна.

- Ступило з на гуляну, гукну з на рожину
Збираєш рожинку всієї дні суботинку

А в зобра в незіленку поїдем по дівоному

- Сиринської, оздаєть єтось. І сиринка
першо кагана іншу мелодію те сумнію, ніби
спровді зарожесив єтось над покішником.

За нею заснівав хор

- Ой одиши Тоєноди вороїна

Бо садитьєз на посау сиринка

Дрібненькім слізочками вливає

Бо рідного таточка немає

Бо рідної маминки немає

Всі голоси вкінці пісні човорі задригали, здралась-шували. Зарішши пидруч по обличчях - у всіх котились слюзи, баби сморкались в хустинки, чоловіки одвертали і кулаком стірали некрошені слюзи

А молоді, він був дійсно сиріт, узяв голову на стіл і пладав-ревів не стримуючись на всю кайму. Шось залоскотало в грудях і підступило до горла і по обличчю покотились некрошені слюзи.

А надто та екринка так жалібно голосить виводить сумну мельодію, аж шарпає рідне по нервах, ^{мотає} ~~летить~~ ^{за} душу, витягає слюзи

Співами гаді...

Шлиш зозулку до неба

Бо нам таточка треба

Бо нам маминки треба

А соловейка на вкраїночку

Соловей летить-розина где...

Зозульки не видать.

Як дивий, така в уяві образ, як на погляд веселих
салов'я з'являється на весіллях весело рідних з
України... а зозулька десь у небі крутає крутає
не може викликати з того стінку Батька-кельди

Нарешті встала застолом, хресні под
голосом молодого світлим образом хмідом
а на дворі обізвам „Житом пишицею і до
діленицею (голю) і виграша до дівки.

В молодії знов одбувалася ті тираж
цілкі чинності- ввозити з кофори, рознітати
косою, викупи міста (намістник) торги-пере
ри, сауданна за стіл. Благовітний і обіва

Два чинності сі чинності показав би див
комерцію, але див сіх людей, що відіграли
но комерцію, були вони дорозі і змістовні —
Стільом поезії було вношено викати, що вона

Соловей летить, родина їде -
 Зозульки не видати...

...тає в уяві мов жива картина, як напокик все-
 го солов'я з'являється на весіллі весела рідня з
 України... А зозулька десь у небі кукає, кукає...
 ...не маме доухається, викликає з того світу Батка-нема...
 Нарешті встали з застола. Крестні бабко-маї,
 благословили молодого своїми образами, хлібом... На дворі об'їд-
 "житом пишаницю і добре діляницю/долю і вираз-
 ни до дівки.

В молодії зриву погались ті самі традиційні чинності -
 вводиши дівки з кохори, розплітання коси, висун мисля днів
 молодого, переторги-переговори, саджання за стіл, благословення
 івання і пр. Для чинників сі чинності показались би
 ось дикою комедією, але для всіх людей що відігравали
 "комедію", були вони дорогі і змістові. Стілою
 оєїї в них було вложено вікани, що вона вейминован

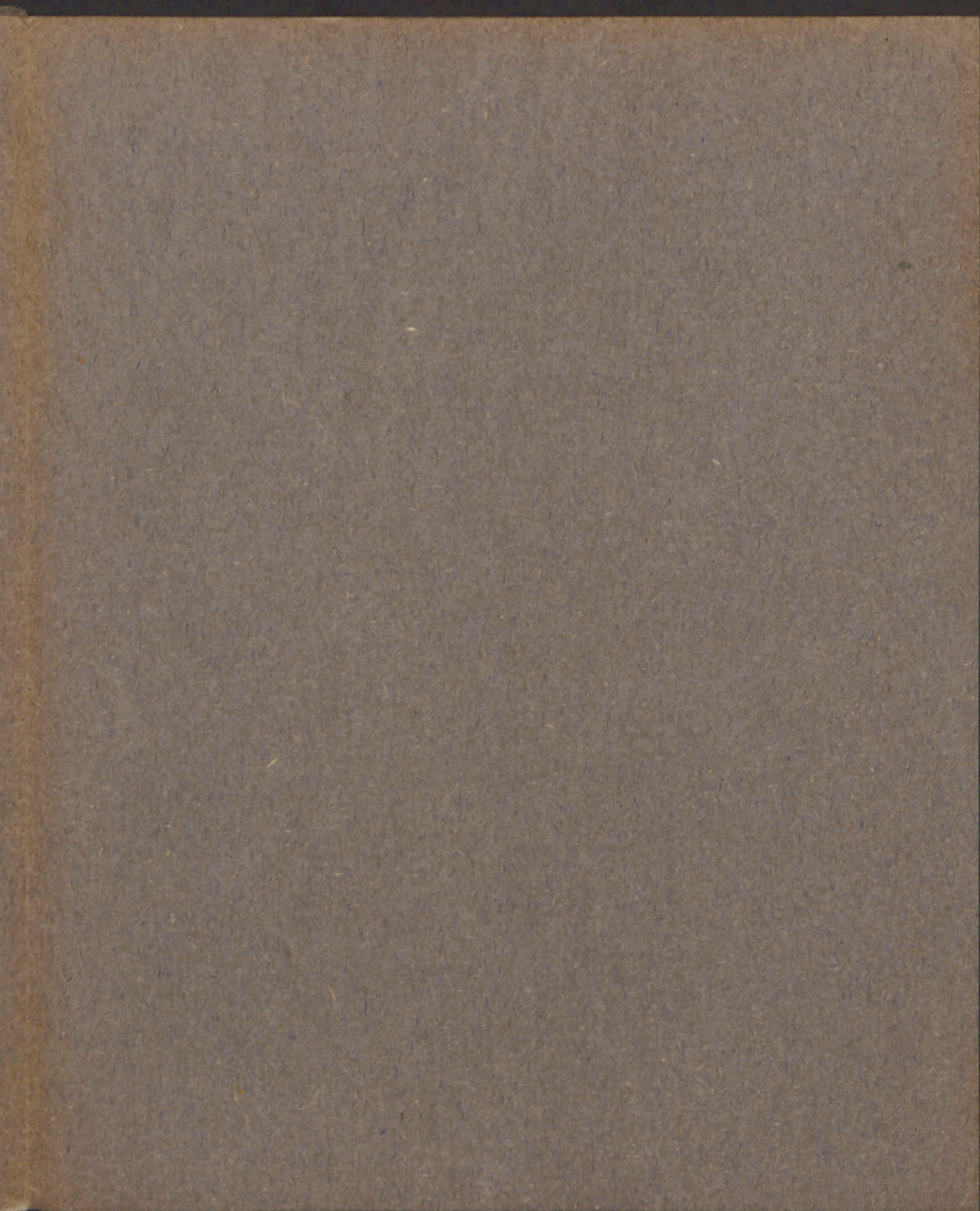
наринула кожного. Той же те звезде з мудо-
кого історією - викрадення молоді - викри і їр.

Отже коли по добрих переговорах, торгах, віднайш-
ми- молодцю серед інших друзом, ніби не знаючи,
котрої боєри шукають і ввели єї до хати, то
тут було єї погашено на гідні і преступлено до
розплітання коси - символ закінчення дівогого
чистого, безшурного життя.

Косу повикен розплітати брат-вологоді, бо він єї
продав уже в неволю - він спілкну єї ворогів-^{боєр}~~мисл~~.

Отже виненули за нею маюго Флімтову сорок
лівого товаришу - брата молоді, щоб розплітав кося

Той неспиниво, боком підійшов до неї, став позади
чухнув носом і став невміливо плутатися в
косі - розплітати. Та тут його вже виручили
молодичі, родичкі "закісничі" котрі почали розплітати
єї. Попилла злову уроженця єї ішла кіска
під аккомпанімент єї ринки -

V

A gani uso?

Pozgicr VI VII

22 | 53 | 24 | 5

Пенни заметно

Розги VI

Чом не кувала сива зозиртка
 Як сади розцвітає
 Чом не плакала молода Ганнуся
 Як тебе ганитам?

Ой з-як думала молодесенька
 Ставовіть в карті грат
 А то він мене, мене біжить
 На мене пропиває.

Керай по нідем та мій матюк
 На широкую куву (матю матю)
 Щоді загади козичі хвилі
 Свого ризу дитини
 Серпид з ружок сизокоди з ором
 Нікому матю гнати.

Так з нісено посади за сін і
 з малоді, з нісено бласовілим, одсівам і дозирти
 Виродитам

Коли повернули з церкви зі шлюбу і розпоса-
лось „справжньо-весілля, се-б-то безперестанна тив-
тиха, та шаленні оті танці з приєднуванням
сороміцьких пісень, Зарічний зібрався втікати до
себе, але його не пустили. Зібралась добірна кам-
панія „тихих“ тандів-співаків, котрі засіли в окре-
мій кімнаті (валовірі) і затягнули майже
самою собою до себе. Тут було якось затиш-
тепло і весело. Чарка ходила собі повільно
до околя але все таки ходила. Починає ети
якої сін вив. Зарічний настільки розохотив-
ся почав вже верховодити за столом - припро-
тував до чарки, доводив етивам, декільмавав ори-
нальні вірші - вичушмавав різні загадки

Наприклад дуже добре вийшла імпровізація
лірична. Се-б-то під загадний тон всі бжигали
удачи ліру і під таку аккомпанетію Зарічний

співав „Лазора“ настільки ж еліністичним манером
тиснув блеклим голосом

ще крім вийшов симфонічний концерт-мо-
літня. Без компанії Белькотана наре-
тиди ~~в шабас~~ ^{в шабас} - один кутло говорив-заводи-
чи голосом „основі дрова“, другий „основі
дрова“, третій „основі дрова“, четвертий „оу
Володимир до Володимир“, п'ятий „кай буде“

Всі ті голоси покривав Зарічний своїм темо-
ром - накривався рідким рідном з піднесеними
руками співав, такібно ^{заводи} ~~заговаривав~~ як зарра-
вений раб...

В вальсірі стало тісно - перестали
танцювати і тиешувсь всі сюди поспураєми
„кікаву комедію“. Піана знову чарко зі
збілшеною компанією. У Зарічного на руках
отинилась знову якась черурна молодика

Не вдеронався щоб не поцінуювати. А туди
 і чоловік той молодий набуває. Все вдивляю
 і Тамна. Усе говорить йому. Чув себе
 зовсім нещасливим і розумів, що треба вте
 ратися до себе. Здався на чужі руки - його
 одяг і привели до школи. Не розумів навіть
 що він - згадує Тамна.

- Ну що ж - мислив засинаючи, він і розрубав
 забава... І він там по Європах може по клубок,
 театри, на виставках ^{розважались} а ми самі себе розважили
 на креслах, на всій... і ганьмо пудру
 горілкою... Ну то що... і ми моги... хіба ні?...

Зрозумів - очував другого гуд коло десь тої години.
 В самі шкільні дні підняли такий шарварк гар
 мігер аби школа дудила. Треба їти провадити
 науку, а туди голова, голова болить аби приїхати
 В роти своє погане. Похмілля...
 Іх на тес, аби вводити Тричі з пилити і залучити

Підкреслює, одиш.. Між навіть провадити науку білом-мемі нормально до кінця,

По науці мав оготу ще нічим на весіль, але тут заувачив на столі луге чужу свіду партію-метівну адресовану до него, фатована вторайшим числом. Не з поштом.

Що це? Знову та ж масинна особа? Ага...

Повідомилається, що сьогодні у него вислови має бути віче передвборче з панствової партії. Буде пачиця "Тебе змусять говорити до людей, агітувайть. Краше серише на той час". Так разув сій невідомий "доброжелатель". Але хто він?

Звідки має такі інформачії? У кого йому треба від него? З якої партії сід отика?

Питав дітей, чи не бачив хто тут коло шкoли м когось постороннього, село пошань. Як він між берути метівну прже йдучу на сінці. Сіба вночі, як спав. Школа була не заручена.

Зрештотом кой буде ти собі не відома, але жа-
да його добра - скривити треба

Поїхав з Арсенем до сїмачії, а зтидеи до
міста. Там і погував... Стобував де торо зі змаю-
мост - прилегував до настірото.

Тла розібралися трим гоноро туду до було. Пер-
шого, що терор, сваволя влади все згорове свідо-
ме національно і соціально пригнобили туду
шлях - вершиці були переновтсені. В той суч-
час коли крайнім партіям - лік правим, так
і лівим все дозволялося. Німа своє діло
агітациз-ваканиз. Один дурого сїмарева
передбрати пригноблені все до того темного
селянина. А селянин мовчав. Шое поради-
ти, вказати, розирити правду гоноро було туду
Толи поуче те слово правди селянин, перш
поуче його поліціз і замисне... Ах... ..

всі як один будуть голосувати за ту угодову партію
 Говорив про дешевий кредит для селянства, рідиш
 школу для селян українців, про осушення болот
 на Поліссі, про скасування поштовою титишного-
 во (!) про дешеву землю в панів на довгосерогній
 виплат, про свою добру адміністрацію і пр. і пр.
 Одним словом «масареке і варене ціленим курка-
 м» як то кажуть. А все ^{те} доверились мені
 звалював на отих українських посіб-гайдамак.
 «Вони люб' все дурять все, а казку обдирають
 бо ось які гроші подирають».
 А моє кінце хоче сказати що, то проше їдти
 нам всім... Об'єднав «вільну» дискусію...
 Може мовчати, видно боїться... А скажати,
 то валькі моє сказати про ту правду...
 Та кай тебе зна, чи то все так вільно, як
 кажеш...
 А як ось один селити осмілює...

- А хто-то, каже, вивдумав у Польщі такий закон, щоби з калік брати податок за те, що вони не служать у війську? За? Може то посли українські? Наприклад з каліка, має одну коротеньку ногу, до війська не здібний, той до роботи не здібний. Мову на чужій мовці, звідки-ж з нього платити ще податок, коли мене люде з милості утримують. А таких багато в Польщі є. Чи то ви справедливо брати з таких податок?

Оратор замислив. Стоки зібрався він щось сказати на се, озвався дужий голос.

- А по чийому то приказу нищать отак наші ліси, та вивозять за границю? Чи то вони так за нас дбають, що нам поліна дров нема де купити, бо громадський ліс заборонено рубати а он купці вандуть в певні такі предковідні місця і кудись везуть ось десьліні жнік? Хто тому винен? Чи посли українські, чи Уряд?

- А на що-то, говорив третій, каперли сюди чужацької людей осадників з Польщі на пачевої та червоної землі, коли нам місцевим стає тут так тісно? Клянуть поше нема де крижувати, мусимо тікати до Америки на зарібки, тоді, коли тут під боком цілі лани пущі-поть-маршуківсь в руках рієнних подарів осадників не зусідних до господарки? Чи то не той самий ваш уряд завів отією порядком?

- А чи буде коли, кригав чейвотий, який порядок з отими податками, та штрафами? Бо скоро прийде нас всім і землі вариктас та втікає чи в Америку, чи Росію?

Тут як не вискочить вперед поліцаї, червотий як рак, як не закричати -

- Чи що інші тут! Будило, недрев... Ти його дрести, а він кричить пущі. Батого до вас треба... Он що...

- Ну, то чого ви прийшли до нас оті морочити голови, намовляти на те голосування. Робіте собі як захчете, на те ваша воля. А ми вже й так багало яка ваша правда-критика може.

- Ми вам покажемо голосування-грози в поліцаї на відкриті.

Отак кевдало еківолює оті віге. Шіломн і замимлює по нїм сполнн оті прокламації: та плакайт, що екрїзь, тов брудне, имайте, валелює під ногами. Та за те в кевдовзі поліциї далася знака селднам. Шрдець, то нові протьком, штради-за варту, за собак, за холодузі, за нечистоту, за неспревні вихадки, за колннн, за непалмуздані коні: і пр. і пр.

Може казати зтиха, але чодали за отїмнн поліцадм, бларам, цімували руки, могорннн мало помогало. . . .

Обіцяно зняти карти допиро по голосуванні — як
 проїде номер пансеїтлової партії, то ...
 може об'єднувати до всього. Кілька вибори і всі
 оті партії. Багато ходили і гаречилися
 за всіх тім, що двох людей всім — се жди і
 колма, як представники двох протилежних кі-
 би, а в дії своєї близьких до себе партій. Бо
 обідві були пансеїтлові, обідві платили за есі-
 тацію гроші. Сум і розрив огоржав кожну
 стідошу подому, що в таку відновідальну явилася
 не може об'єднати, погодити свій народ, тоби
 стати однак і показати унікальні світові
 що він є наряд-нація, а не тільки імертні
 маси-дискути. Зарічний так рознервувався, що
 воль на час виборів захоріти, аби не дивитися
 на те світове позорниця, самооплобавки — оті
 нечасні вибори.

VII

Останні дні Березня, а на дворі ще не чулося весни. Стояла мотна зима як в Січмі.

Було вже й по виборах. Обдерті, обдрані за той час стіни школи / тут ще облядали вибори відбувалися / вже побілено, підлогою помітно, екзрїз придбано помічено. Записаний гелав на візін п. іасектора шкільного.

За ці дні він зовсім охмів, потімурнів, поетарів, утратив тво енергію і очолює до маїїз.

В селі під час виборів правда перетавила його партій-націоналістична, але малим числом, бо читало набралось і пансербових і крайніх „сверт-соціалістичних“. Та ось за те й обдурився на село всі оті невикомані протоколи, керм. поліційні. Харид стогнав, хвилмовивсе і кидв-проклиннов. В тім числі і його... Намовляв ось...

Через те і утратив ту особу енергію -
 Сидів в селі за столом, ніби протадив науку,
 то мало був як дити гителі, відновідам.

Нездоровилое чоло і на душі ворушилося мнє
 чуття квіраде - наче там відбувалося ^{моє} ~~себе~~
 про нові неприємності, невдачі.

Ось яка рука згаді подана йому мет.
 Оглянувся - і яка квіранка. Хтін запитав
 відкіль і від кою, заскомліла тілова і за-
 мачала руками - німає знати. Займає і
 випроводив. Тільки до коней - той самий
 характер писма

„Сьогодні їде до тебе п. інспектор. Бережись“
 стало в мейі. Тільки.

Вість вразила неприємно. Одно, що буде
 неприємно розмова з парашейвом, а друге; що
 за таємниця така? Але кому до чого діло?

Нараз діти заворушилися.

Пане учителю, кінсьє приїлав, озваветь один з учнів.
Гидишув в вікно - і неперітор.

Е, е... буть що буде ^{подружув} і приїждв вуд Бадворн,
аби дітвди не передали свого поганого настрою.

Війшов мов чмара - холодом і неспрідумо вікно
з цілого сєтв п. і неперітор.

Поскно етало на думі в учнів. Тосноци,
скільки то раз він перечислав отакі момєнти
- Ек далеко краше вше зустрітєсь з ворогом деє
в бою, на фронті, подушав.

Поталосє, на скору руку, вантєуванє дітєй.
Випукував-вимацував слабших в науці, полок-
тивих, дурноватих ^{дітєй}. Крім того ^{думєне} дивив дбивав дітєй
занушдєвав - лєкав терорізував школу.

Але діти деє і нестїктом відчуди очо тїтї
ходитє і набуралиє настїловн відвали, що під-
повідали одно другому, випукувалиє, мідруєвалиє

Як можна, ба навіть сперечалось з н. інше-
 кторим. Сам учитель здивується коли діти
 акурат великим всім королів „виз і до горн-
 се-б-то од Мюшка до Помітвекон і назад.

Диктанк написав зовсім добре, чого і не че-
 тор як ми вивертів вразі. Інше диктор
 що раз при зливі і через те саме човно
 ставив підкинув не влад, сам пугавал.

Наприклад ^{зробив} заданк арифметичне таке
 по котрому сам виходив етарішній за майстр-
 / майстри 30 літ, байкові того двох літ, а сам на
 20 літ молодший од байва. Сидити ніт синів)

Літти почав сміятися в він і некекиторові.

Сеї до решти розділювал, ніжно оглядівшись за омишеним
 Росенуєтив дітей і почалась еновідг.

-Чого діти по українськи краше читають, а ніде по польськи?

Чому не вміють як він вкладає? Чого так багаті
 балакають і все по своєму? Де робити ручні?

А головне ставило в вину невірованисть гітлерів
 брат гітлерівцям і пр. і пр.

- Ну а що не сесті школа, а маєє комунізм...

А зрештою і пер... зарекомендував себе ніг час ви-
 борів не як учинив, а як ініціатор... нічого
 давного... Справи погані і погі. Всім вше відомо.

Так говорив ініціатор наскоро пошуком свої
 спостереження в полісі.

- Так що ж і ініціаторе, можете збільшити, коли
 я до васи жадної не пошуваюсь - озвачте записати
 аби шось сказати.

- Прошу пама - озвачте знов ініціатор, - Є ще одна
 можливість поправити ваше діло, закладити вину
 се, зібрати од всіх багачів, які підписали доку-
 мент на українізацію школи, нові підписи, аби
 школа була мисто польського. Добре? і...
 Тимув в вім так гостро, винитуюго...

Загрілого мов що укололо і... на еміґрації зувано
 Горго підняв голову і озвався твердо. житим
 словом тора в грудях кийно су міву.

Трому п. ікенектора! Пригадує вам вашу
 Власно. Чого ви, полади, так кричати не
 весь світ коли вас німці на Фауано зму-
 шували учинити по німецьки? Виходить, що
 було змушувати, обвалювання права. А тепе
 що ^{пропонує} пропонує вам мені зробити з батьками
 й дітьми не є змушувати морд, обвалювання
 права? І що в 20 тичі, в вільній ріці посполиті!

- Трому папа! зупиняє підскакуючи до учителя
 Пап забуває з ким говорить. Що то значить
 "намі" "вами" Пречіно папа єсть уредником
 польським і мусить бути патріотом того
 панства. Як пап осмілюється мені се говори-
 ти? І що пап єсть? Ким пап себе вічить?

- Я є підданним, вілним обивателем рiчнесполитiвi полскої, і єї з сцуду вiдно кесно, може краше як нап iнспектор, оставе анио.

- Що то є? Там партия зiмною, ^{iнспектор.} аровав

- Ні. Говорю серiозно. Бо з розумно рiчнесполитиу як добровiлну епiлку нації. А тельо Польща мучеь бути, бо вона має до 75% неволзкiв.

І коли з бороню права моєї нації, то з мало на увазі добро цілої рiчнесполитиої. Бо епоїи i добродуї Польщи залезуть тiльки од епокіного вiлного життя його народiв. Коли ви думаєте нас винародовити змищити, то дурне пошлестеє. Бо змищити нас ніком не змищитє а зробити з нас ворогiв замієть придiєнiв

Тамє iнспекторе, ви ми не питаєте телье нас в свою армію. Уетiть собі, нас 75% в вiтiй армії-внутрiшних-варшх ворогiв, зрадникiв i шпiонiв... За?...

- Зосинь! - крикнув іменитого і ментує, як опарений збірний своїм ірім.

- З паном справа скінчена спазав відтодди.

- Скінчена, то скінчена почував собі за-
лишком за іменитогом дверем. Сила богу,
то паренті те все єнось скінчилося.

Почувел на душі єдєсь полєжкєсь, єноїт

- Що се значєть, думає собі, я злімивний, і
гол єє сокол: і почувєю себе мєдєвєм? Гм...

Почувєтє чєсно виконаного обов'язку. Чєтє
єдмєнєць... Кєй бє, чєтє так, єк є, кожєнїт
євєрєнїтє українєць єтєлєв нє євєїтє мєстї і вє-
кєчєлєв, то нєкєзєтє пєчєтє мєчєнєк, є єдмєнє-
цє, то мє б... Кєлєкє... Гм... нє вєлєкє чє-
лєтєкє, єтє єє є... Є євєнєкє, дїтє... Єє...

Єрє євєнє рєзєнєвє з пєнєм нєкєлєм нєкє-
го, ^{нє кєзєлє} пєчєтє прєвєдєлєв тєк, єк бє нєчєго нєбєдєнє...

Ось і великодні свята нахотілися - польськи, потім українські.

Надумав пройтатися сирізь пошукатися десь собі праці-посади, зарідку, чи що.

Стоївав до дому поветоватися у шваґра-сестри...

Мав охоту теїпер ось позадити босого ногою за мури.

Отак легкого груддо селити на коней затемити веселу веселу ніщо, пошукати майворочка.

Накупив чимало вестинців дитям, себебачам...

Затеми і зустріли його всі аби надто радісно шваґир, сестра так угадали коло него, незнали де її посадити його - що аби отавано йому нікому за них, бо невірів в щирість їхньої радості.

Окрім істни варим і пр.

- Де ви будете істни нам мудрогому хорт, казана сестра прирід солодким солодом.

Тако ширіє, вестинців требамо ледво напружив

Випитими скілками побурас ^{пеней} пееі, ^і потамі змурилися
нарікати на свого бідність та подати і п'ятка
музи - чи не помітив ба він ілі грошей на коньку...

Принадав він менше, скілки він вложив
праці, гроша в єго господарку, властиво все
тут було здобуте його працею, а вибравомна
на посаду з тої господарки йому на дорогу не
дам я ні гроша - ба, в помятій латаній
сорочці поїдав мій моде. Значить ні ласки
ні права тут нічим не займаши подумов
- Добре, сказав сестрі, я куплю коньку, мого
і корову і дам вам в користанне тілош..
Ся кудоба значить буде маз, розумієте...

Я значить, не хочу бути у вас тут як
істий, а як господар скіловина, крім того,
мо частиню маз тут білова. Буду служити
заробити на себе, але місце мот тут у вас
Моше приїде і вас вам покоруваті таї

- А так? Що єш і так... Єш та, проща єш...
 Киробиєв і погавес з хати...

Замерзлі думки, мертва душа, душа. А єш
 виправув, заморожує ти думки, єш губи оти
 души. Безпросвітне нудженне життя в бороть-
 бі за існування, за шлюб, за кусень хліба, буди-
 нна віра, оти мо ввиприло всі добрі думки
 з тих видно паліткіх душ.

Відносини змінилися цілком.

В хаті його не помігати не дивились, робити
 його не потрібувати, обідати, вечеряти присто-
 соувались так, коли його в хаті не було
 А сидіти в хаті було не вносимо. Навіть ді-
 тям сестра доборошила говорити науситись
 до него. А єш невизначені думки були його
 єдиними прилітцями. Скілки любови і суму
 світилось в очах сіх дітей до него. Их було двоє

Старший Петяшкін було вже бралий, а шорини
Зроби. Коли нікого не було в хаті діти к
данись до него в обійми цілували і плакали
- Дядька, дядьку, небетана Петяшкіна, го
та ^{наша} така недобра. Кажам, щоб ми не говор
ми до вас дядьку, щоб зовали оу вас хліба
і усе щоб ^{ви} не вкрали того. А дядьку не
слухався матері. Дієвала гад вас молоко
і хліб... Інше, інше припродувала ст
вляючи перед ним молоко сробане, мені та
вас шкода...

Сльози мимоволі ставали в очах. Боже
яке те шикотів шореточе. Неволею і с
дитина з такою чистою душею, з таким
мобльким м'яким серцем, стане такою до
сі матері?

Добра вестина, подумав.

Старший доньці було вже блит, а хлопчикова Зроща
 Коли нікого не було в хаті, діти кидались до
 цього в обійми, цілували, плакали...

«Дядоку, дядечку!» щебетала Жетянка — Чого
 ма мати така не добра для вас. Козам, щоб ми
 Де говорим до вас дядоку, щоб ховали од вас хліб і
 ... щоб ви не варами того... А з не суржого ма-

ри, бо вона не добра. Я сновала для вас дядоку, ось
 Молоко і хліб. Їйте ось їмте — припрохувала, став-
 ляючи перед ними те призоване од матері молоко
 хліб — Мені вас так шкода, бо ви завжди добрі такі.

Сльози миліві ставали в очах суржого тале...
 Боже, яке те життя жорстоке. Невже, і є діти
 ма, з такого жетого душею, з таким чуми, поблжчи
 серцем, стане такою як бі мати? — думав

— Добра гостиня. Засяднуватись нікого турт...

Мав... Добра сидів отам і думав...

- Буде чи доміро подітисся? Де ви призначили пере-
бути світла. Бо до школи вертатисся не хоті-
лось тим дітям, то певно звільненням оприсиди-
лось. Ну і в школу може бути призначені
доти хтось инши. Хоч як беріть гроші, уми-
кав непоірибних вигадків, але поїхов думієна,
аби там перебути світла.

Засів в дешевих номерах... Вовко, холодно,
площадки, будна поетіє... Нічого, не пересиді-
ти не пані, потімає себе. Аби дешово.

Ціли дні просиджував то в Просвіті то по кш-
артах і ин. інституціях, а ранки и вечори
в церкві... Хотів силою назвати якийсь наслідок
кар. молитесь шире-не шире. Горюхито і
холодно було на серці. Не знав то з ним-
штома, знервованнє безнадія? Шукав спокою
шур мовові і... не находив. На що воє в церкві
серед вірвочих тма і дуровенєта того шур-мовові

Тут тобі гармонія естетика і ... настрої.

Великодуш судбина. Ввечері ще засоняє між
односити про виснажені, аби твої, „розв'язані“,
визвані твої галеті з гімнів мій „великодуш“
настрої. Стоки що лежав так і марив сну в
думками за мимувид. Каротини-образи що раз
і інші, що раз крапці вставали в уяві. Так
марення перейшло в сон.

Ось лежить він не в Брудній камері, а десь
далеко в стіну, на меркій міді в житті. А над ним
весьдень сонце гріє, вітерець повіває, коліше-шми-
стять шитом розливає тмазгі ароматів з рідких
цвітів половах, чути сміх рідких пісенок, брешки-у-
ділки компанії. Гарно! Зі всім безрадієннє життя.

Але ж він ось лежить колодого і не може по-
воротитись. Що це? Не вмиє він не живе. ^{з ур.} ^{Важко.}
Учар у вігновідр десь забрешма нісидь-

Ої у полі жито, копитами збито

Ніг білого березого козаченка вбито....

А тут десь окошко-букино раз, друїт і ін. д, наре-
з-карпати, десь цокоїтв кулеїт, земля з-
дудила од тисячної віноїт. Твввв у б'я
наре іно хлочи козачи пролейїт з зойком
наре в настїт. Ось і дзвони дзвонїт зам-
ванїтв чудїт. Чутї крики побїт...

А б'я мучїт ладїт на руком.

Та ось і за нею ітосв градав. Тормосв
іно так нерисмо і наре будїт...

- Ветаванїт ветаванїт! Усе дзвонїт...

Трохїтв і крикїтв канїтвїтв -

що? А де нїт...

- Ну дзвонїт вте... Так просїт збудїт... Ок,
але як нар мїтв снав, бїтїтв над нїт жнд
господар. За дїтїт конїтв франїтїт з дїтїтїт
нагадав, то збїтв до церквї. Тора знїтв.

Але як і в сон зливе з дійсності. Над містом
~~з~~ гудієм перекликались дзвони, величезний гудієм
 од візників, де за перегородкою стіною досі ^{був} ^{місця}

- Було тобі бралий сму нає двох не кохайи-
 Над голубого тікава часи-годинки "Будується"

В померк метушице гармидер-були 12 година кося,
 час приходу і від'їзду потягів.

Посінився до церкви. Забрата до самої модної-
 тут прийшли буди тїсно, а знаєш і тїсно, бо
 на двох стінах зима студію.

Тут було дійсно модно світло, але холодно.

Холодом віло не з двора, а од сїх людей-всє
 люди, не знаєш, такі даєс нагто приміжамі
 ченурні. Од твої помаги, різких дурів і і їх

не ширї фральшової радосї його подикало млоїтї.

Забравсь в далекий кут і пошнов прислуха-
 тись слухаві Божїї. Покати сїваїми канон-отїдї
 всємїм велїкїм канон, Овова ^{і канїт} (канїт) ^{вїн}

знав на пальцях ще з мамин літ

Але чом ці гіскайти так кашкотать-піврайтись емось
по котлярі - Ех коли б стаїть до них на місяць
ребенка, та штовкнути ^{отак} от під ребро одного
другого "артіста" - Коли співаєм, то співаєм на-
туральним голосом а не кашкотать не дроси мо-
дей, не шарпай за нерви.

Стало тепло в церкві - од свічок і од музи.
Похитавсь і почав знов марити гадючки ми-
шуле - свої літа дитинства.

А великдень сь найкращий спомини його.

Найперш ото тус над собою голос матері таким
завиш, шилиш, солодкий -

- Вставай вставай синку! Тепер великдень - поїдемо
зараз до церкви.

Слопловавсь враз, бо він же першим співаком на
крилої, мусить поєїти на час.

Зараз мати мила його молодню водою з крашанкою
кочала-лоскотала косо по його личі приговорюючи
„хай буде милою та красне зочко“.

Потім вбирала його у все нове-сорочка вишивана, штани
нові сині, поже, свита чоботи, на саринах? Все це по-
ве стирало, стирало, шепетіло піддубувало тою свід-
точній настрій.

А на дворі десь в темераві покають тирухають
се батько з братом вте запрягають коні.

Виповіть на віз наеку і інші річи до свідчення
і всі сидають по ночі на віз. Дома минаються бабугез
з талого сестрого. На дворі вошко, володнувати, але
так приємно бо парне весною. Скризь по селу і
за селом чути дійсь гомін людей і природи
Скрип дверей, гейкання, пошання, плаский... Ктось
їде, десь качки дикі квакають, одинока чайка з про-
соння кичикнула, вода в рові булькає шумить.

Кони ідуть по волі, терзають. Чавкає жліонає
 крапка у шлх під конятами. Як як не кричали
 дотіро було б іти ніхки, або вивалилася з возом
 в рів. Ось і червона іхня сімька-сіє вед віз
 огнів з середини з нагвору. Червої паперові драпачи-
 ки пловки до кола. Штут же на цвистарі хлони
 і огонь сиревиний розломил, уріюєсь. Дее во-
 зи тріцять, коні рожуть, хтос лаетьсь...

Але ось і дзвін - бам... І торжественні звуки
 розмилсь поплив в вохрім всенім повітрі
 далеко далеко по околиці

Ось і служба великодуш - ніжна процесія до околу
 черква з плащаницею. Ах з дким чуттям він сті-
 вав ноги оте "Воскресніє твоє Кресте Спасе"...

Здасться просто до неба немсь іх дзвінки щери
 дітєчі голоси. В грудех дрімаю, лоскоймо, на очах
 Буди смоди ^{оу} якоїсь не земної радощі.

А дзвоні іх здавалася зям-рэчка, і ішлі в небо
співаючы разам з хорамі торжэственнаму нішто падобна
смітліва над смерцю.

Таміа веілі сёння ішо пераважна оной першай
окамі снів "Урачыё воехресе"...

Таміа Капон оной веемш Чы то так веі
співаеў у нас веітвекіа церкві як тым? Эх...

На "горах" нарэ у вогнёвіго басі гарнучы нагнэно-
лосно п'оміа д'іскант забів елліе волю спужетывамі
на ніе і... перервамі марення Запісанаго

Стэвана дучыа і музік вышараімаў з церкві.

На двораі спокіа тыміа і мороз...

Пішоў до другоі церкві і доргоюа дубу почав маршам
шнурчым. Прыгадаў дубу сена, свечення касок...

Міловыа то бувано розбуджэтыа а внае і кіска
богослуження. Докола церкві в два шнуркі мого-
тэйа омі над тым веілі почення вярнэння, кофре
наше так чымсь правічымі.

Можу сказати, неперемінене, метушняне, маро-
дять коні. Все вийма процесів з черви, поганого
зверення і картина змінилась - зі спокійної тор-
жественної перемінилась в якійсь хаос-буно

Все летить біжить до возів зі свереши. Крик
лайка, зойк, тріск возів ізда на випередки
Бо більше на селі і досі істнує забота то хто
з такого перше приїде до дому тоді і з родом
мітом буди спорити. Правда в той заботи
самі ніщо з тих же селі ^{тепер} не вірять, але зі свд-
ченням ідуть мов божевільні. Се просто ввійма
як традиційний спорт. Се і спорт і його
захватував. Він забрав ~~в~~ кор поєнімаючи
до возу. Мародив коні, озирав дорогу се-б-то родив
рекогносцировку як поєрувати мов випередити всіх
підбрав відки... І тільки бабько з братом
(мійми мшалає в церкві, ^{до кімн} вайма йме нішка, до бо-
длаєв такої ізда) до коней зі свереши до возу

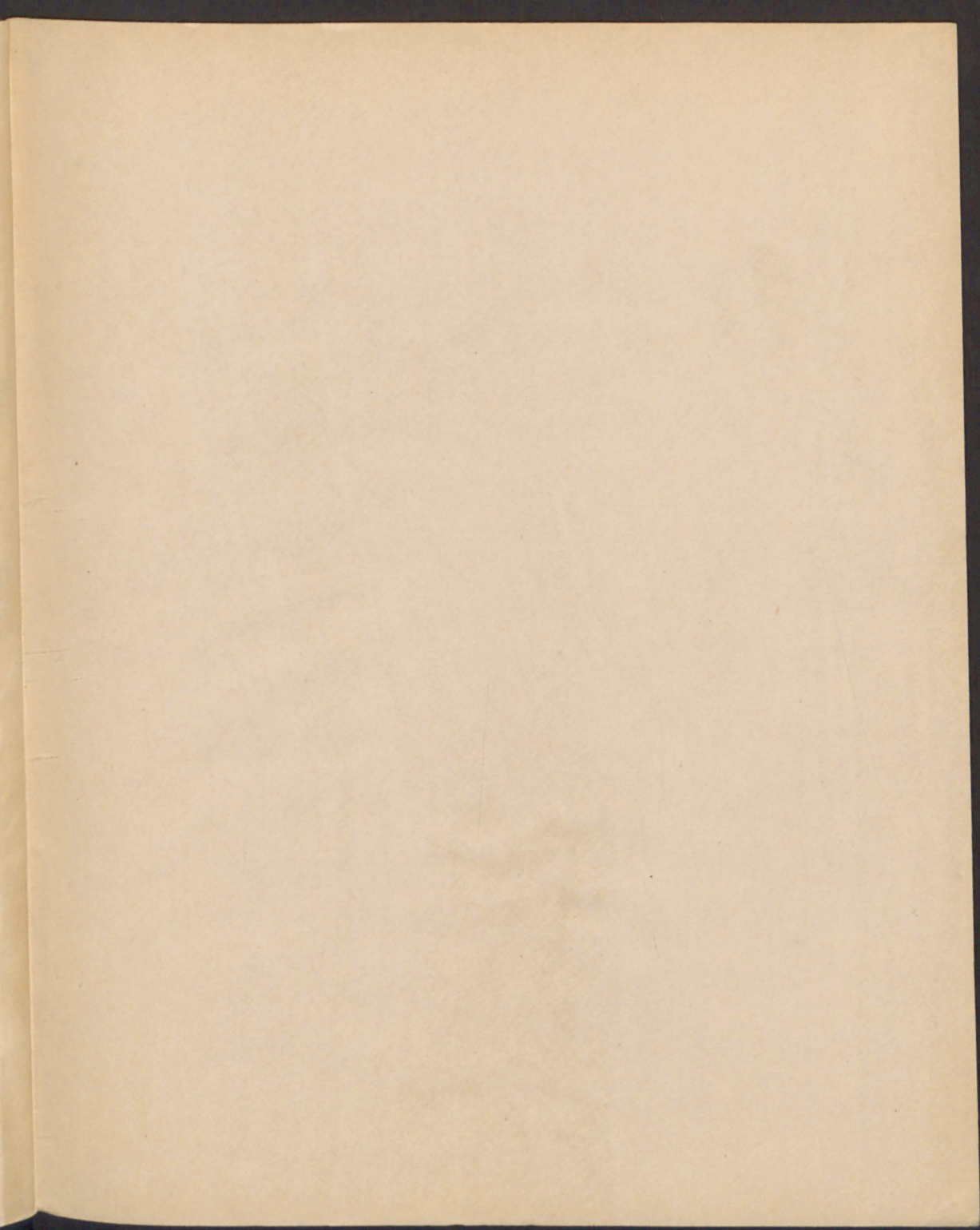
він рушав замість сканьом гальоном
 Іхамі Сеі без шанок-дур безпечності, щоб не
 погубити та не тратити часу на надівання воши
 зароду бум заховані в возі десь на еноді.

Але якко радістю наповнювалася їх серця, коме
 вдавалося випередити всіх, з яким тріошном
 воши пошедали в зад на безкоштову балку возів,
 могоді. Соше сходити вітеречь дже такий веселіи
 коронни розліває йому волосся, лоскоє в лице. Сома
 зустрірає їх люка шо ледво проксам бум в но-
 ці з квінтард не вноду койів закоштувати свясноу,
 а на стрієі джескочити його млин-джеркає урється
 з вітром. Цей же гарне все могоді бумо! заговорив дже.

- Пшепрашам! заєсчав над вуром емісь нем, ^{на} кой-
 роко Зарічній паткшувєє замислившеє.

- Пше, кшєтні передив джєку ворнає Зарічній
 озирєтшеє

Розбудились. Ух як же не гарно не весело
 навісні, в природі було! Скризь лежав дубово вересово
 сніг, дуб колосний тивічний вітер і гнав по небі
 сиві какалущіні смарі. Зимно було. Піз нога-
 ми тавно й замерзано. Великдень, кінець квітня.
 Все змінилось на вірше. Природа відновідала
 його настроєви. Заглянув же до одної церкви, але
 був, що йому чогось бракує, ставано чогось єдино
 Шукав тут заєпоносма, але дивлячись на моря
 великих задоволених родичими шастами, радіючим
 сніткови, він гостріше відчував своє одиносаєві.
 - Ось мені Чорт ^{думав} і досі жаву сам не знав
 гди, кого і гди, того, бурлякою, не поїрїбом, оїстеро
 тут кутки брудних шидівеских заїзів.
 Може ідуть до дому розговляється, а у мене
 що? Черемба бунка і волючий чай... Чай то певно
 неуди же сплеть. Атан думав ідути з черкети.
 І на що таке неїтїтїс?

VI

A gari uso?

Pozzini VII i VIII

22|53|24|6

Моему зому

Розпис VII : VIII

Шукаючи відповіді на всі питання прагав
свої молоді душки-поривання не з 20-25 літ.

- Самонавчіння, боротьба за ідеал, праця
для народу-загальн... ^{оставити} Стривати в загальному
житті, по собі залишити слід, тоби умірати
між сам собою сказати

"Я не дурно на світі прожив"

А для того головні повенні випадали власного
життя-царства, жити для других і пр. і їр-

- А загальн тоді що? Добре, як не стіткнувся
перед ним і ^{внеси} голову до стіткунця цілого.

Добре, як дозвілься тоді на самій безіразорній
скопати десь... Там все... І світ буде стод-
ти на тому самому як і стод... На кривді
злові, брехні...

- І все на світі срунда! крикнув в гомон...

Отрешувесь од думки, йлюмув, на тім снув шалаву
і не дав крону.

- Але ^зВільний як вітер, не чую на собі значного
нальоту. ... Це... помічає все до себе. Не забув
отим, що допир судить в тиші-добри, тішається
отим родичним щастям.

Чувств собі так все доловити дрібні емоції,
їх безпросвітне мізерне життя в безумній боротьбі
за той старий кусок хліба. На господарстві - сіна
волога крадь, нугоденне життя, недоїдання, гри-
зота... На посаді - виснаження, панської ласки
подрізання, страх за завтрашній день... А все це
за дум кого? за дум чого? За ради мішки, дітей-
свого затисненого куточка-раю... А в тім раю
добра мішка часом заведе таке некло, що...

Ось і заїду. В номерах саме розворушились
з бєбарани. На свіжо, з двора оте нічне повітря
так вдаряє в ніс, мало не зачухнувся.

Ось і його двері але... одчинені... Хтось не крокетний
пазів.

Вийшов і знов застав не сподіванку.

На столі улежав чималий пакунок заверток
Творчого серця... Знов певно од „невідомого“.

Трапляючи рукою кутно розвинув його і ахнув
з зачудованням...

З посеред різних великодушних снагодів заува-
єш оті крашанки, шипки, масти свічки, пль-
шечок з чимось, красувалась чудово прибрано
гармосенська пасочка... А на ній привілена
картинка-шестівка з привітом - Христос воскрес!

Той саме почерк...

- Ох Господи! Заставав. Знають, я не одинокий.

Але до чого ці комедії? Коли ото охота мене
всюди переслідувати твою таємничістю?

Вийшов до господаря і запитав що ти
природив і коли ото приїде?

- Ну то вам... Дійсь як природив туди

вони зараз як тільки він виніс і достав гід його
 востинця того. Дорослий на, ще молодий, хороше
 вбрання. Він його певно знає. Він приходить на
 позавтрака і все про його Ізясимов розпитував... Так
 так... А свого призвища не казав. Тільки пог-
 розив мені моди з собою чого не взяв. Ну певно
 що мені казав, що ви певно все знаєте. Так, так.

- Ах... кому то цікава моя особа? Моєму з
 вдячністю він, думав. Не одному з дитинств вступав.

Пригадав пограми єврейськи за часів тих рижних
 атаманів, терор большевиків, чекістів. Скільки то
 він мого рятував, переховував у себе єврей, навіть
 дуровенства... Моєму він ото віддурецька? Ну, то
 чого ви тут критика? Та Бог з нами і дає?
 йому Боже здоров'я, проговорив ханомсь до племени
 Намів панюков... Моєму того... заворушає підозріння.
 Але за що?

- За здоров'я, значить мій великодушний добродушний! і

-Ах яка чудова наливка! Зрозу такої не був... Я почав частуватися, закушувати поки зовсім щого не зморило...

Заснув твердим, солодким сном...

Встав, коли сонце було гамето з півдня. Не хотів нікуди йти, нічого робити, нічого думати...

Вистів до рясних наливку і злибу завалився спати. Другого дня пожеви до себе, до школи казав всім, що вештаєся дома, ба...ведкий колочик повинен мати дому. Кодав по вештинах з кати до кати... У всіх "своїх" добрих людей побував.

Та тут наспів оприціальний напірець, що його звільнено з посади і зипував настрій. Хоті знав, що буде звільнений, але все такі вразило се кикри-елністю. Сиво тєох стіривались... Неакувалим вє-навіть недруж... Клопці щого шого радим, та він обайдудичів до всего. Станував прїємн свої і мрзував

Куди-б туди податись, де б знайти тилкаси якого-
будь зарічку, мода прожити Шичеве по місці
з кутка в куток. Сумно чогось було.

А чи ось забіг Арсенв... Веселий чогось...

- Треба, каже, якось пристроїти вас тут... І діло
вме налагоджується. Тільки ви не того, не бикайтеся,
а виграйте мене і все буде добре... І побіг...

- Чудний чоловік! Ужне за наймита мене тут
пристроїть де? Так пристроїтьс я і самі потрапи-
мо, буде час. А впродіи добрі може за те, що ось
так мною клопочуться.

А чи ось над вечер прийшли до него Ганна
Василь Федоровна, мати ^{Ганни} і Арсенв. У всіх таки по-
важно-похмурний вираз.. Тільки Арсенв надто
веселий. Видно задумави шось таке, подумав
Зарічний. А чи ось по добрій шоврані Василь
Федорович прохашив мене почав говорити ~~Арсенв~~

цирним голосом.

- Пане Учителю: Отом до Вас ми прийшли з таким ділом. Вадарайте вже, коли так вийшло, то хай буде так. Так видно готови вродно...

- Що таке? озвався стурбовано Записний

- Ма ось багате... Ну каже вже Ганно отверто ти мене не хочеш нік? Не признаєш як чоловіка? Та?

- Щобі видно вже, озваюсь гучно. І руки на себе маючу, а з тобою жити не буду, відказала похмуро.

- Отом багате п. учителю. Ви ще не знаєте - тоги на Великдень біла топиться - ледви люди вникли. Як Вам здається? Сею не март. Як Господин, урх то дхні... Отом д і надумав-фати вже іі ту волю. Хай бере собі розвід, тої виходить замисел.

Алею душа єї пропала і є в тому буди вилени, коли єї ще вретую. Отом, щоб єї ще одвесити оду тої роєнуети, щоб вона не змигалає з ким

та не судилась покусою дівки нічого сина возміти
 зі н. ухитило за шийку! Того його закри

Того його закримав

Так так, не дивіться на мене як на божествен-
 ного. Я вас прошу нічим серозно і шифро прошу.

Зарічний хотів шось сказати, та Василь перебив
 - Чекайте чекайте. Я все докажучу вам... Ви самі

н. ухитило знаєте, що вона вас любить... Так так, і
 я знаю її нічого... Бачено Вам все найкращого...

Ну, а у неї ви господарка є не погана. Се ви все
 Ваше. А тоби вона знала, що я забив її любов
 і добра бачив і бачено, то ось допиро дівка вас обид
 на нове господарювання дарую 200 долерів.

- Ой! скрикнув Арсен. і всі зарічний шось там з
 несподіванки

Тимчасом Василь поволи вилучив зі шийної
 кишені папку забитому в папір, розгорнув, пере-
 лічує долери і позав Зарічному.

Зарічний ледве усвідомлював собі ситуацію. Однак
одмацуючи од тих долерів заговорів

- Чекайте, чекайте, дайте слово сказати, а гроші
словайте собі. Се все, що Ви кажете таке надзвичайне
дивне, що не можу зрозуміти. Чи з туманію
чи Ви може кинете собі з мене... Що знаєте...

- П. вийшло, заговорів Арсеню, вибачте. Але їй богу
тут їде діло в серйоз. Ми всі отут перше се діло
кругом обдумали і вирішили що инше бути не може.

Травда мамо? звернувся він до старенької, що сиділа
тут в куточку і мовчки вбирала ситю.

- Ви так так мої маленькі, озвалася. Рятуйте
її як можете, щоб вона знову того не придумала
з собою. Вона ви ч мене одна-а-а... і заплакала...

- От бачите тут яке діло... Миттєвими
требя рятуйте. Та і Ви... Ну куди Ви допро
йдете по звільненню? уредмовів Арсеню

А про гроші я ї не знав. Се теж не погано. Се-се-се.

— Та бізнес, бода може! крикнув Запінний. Що в нас
 мій світ досіте сніжити! Ще й гроші якісь...

Бором бодом! Колегія чиста

Василь сунув мобилу — мілка мнів в руках
 оту парку та ворушив зубами, мов тварюко
 Танна що грек стояла у дверей мобилу підійняв
 нікого не кажучи взяла у него сі долери і сиво-

міць заклала їх парад йому в кишеню, мов
 що жарило
 Ахміль „грошей твоїх тут ніхто не пошрідє!“
 Але той встав вилоснив гроші на стіл і рішучо
 сказав —

— Я заробив сі гроші год неї і вони тут дже
 мучать мимитесь. Сюди з білом не криду, то хай
 мимитесь ад памітка по мені. Не гребіте
 н. у чистело добром. Приймійте коли не год есе
 то на Благодійні цім — на школу чи „Трєвіну“
 Аби тут всі вони осталися... Шкоди не гроши, а
 ні на шрєту, а ні на соціалізму. Буде грїх вам і мені...

- Лийма бу сагу бога со комедия, оубаво Зарис-
ниъ и дайте мени спокій з уртим и зовеим...

Але он сзоди його сшикав Арестъ и шейтав

- Та берите гроши рагу бога, Чого там ще манижштина,
Настала непристана мовчанка. Шингаеом
Арсель Федорович став шукати за шапкою,
збривавсь вигукуючи, а гроши лежали на столі.

- Куду ви так? Забирайте гроши ваши, кинувсь за
ним Зарисниъ.

- Грошей я не візьму. Не ворите ви їх використа-
ти на добрі діли серед те мо воши мої, то виконь-
те на двір потворити... Діло Ваше, казав.

- Ах Боже! Божавсь той. Ну коли так, то Арсель
беру гроши и видаю квиток формальний од. Простите
ти он у нас слова.

- Мадних ^{похитовань} ~~квиток~~ не потрібую. Гроши мої висені
и з вам віду як ресами можуть, то ви их вань-
тепайте на добрі діла. Ну и будите здоровими

- Та куди ви? кинулись до него оба. Швидко і закурити і перебалакають де що.

- Стіну до місця по річних справах... Та і в справі її розводу. Не поспію на час до станції. Арсеню будувалось його про довести до станції. Нічим ви до Ганни. Та балаган вже не везлася. і Наскоро попрощавшись Василь поїхав з Арсенем, мати з Ганною потім заводились коло печі. Пекли, варили, крашени, алашени, видно до чогось готовились

Лаштунуться певно до могоригу мене, зашивайся - подумав. І тут не натодив собі місця, ходив з кутка в куток. В голові крутились уривками різні чиммерні думки, а ні одної рішучої серйозної.

- От поки вони туті готують, втіти б довісім од них, од того всего як Володимерій Подколосік.

Чудесно було-б... Але куди? І по що? А що там

думати мардуванись. Хай вже ними за мене
думаютъ какъ малютокъ охочимъ. Шай худа не все
одню... Кудди сорочі летіти то?... К мовати
як то казують то... "Не трайть сили криве, та
сідай на древо... Отуть і буде мені дво..."

Впродіи А втім нема тут же нічого такого
Пізній буде видно... Сто

Потімив себе так і став на свистувати собі...
похоронного марша.

За якусь годину вернувся Арсен і почав порядку-
вати тут. А тамі складивитись може, все родичі
Тамі, з'явилась горілка задуха і пр. і нова-
ні балачки.

- Значить у них все вже було наготовлено, думав
Шимлаєм Арсень екомандуват -

П. Учміємо, Тамно, на свої місця!

- Чекайте, озвався Зарічний. Як з багу, то вже і мо-
горня Шимлаєм, віда какі не було сказано не

рішучого слова. Я змігся бачу що ви мене ссво-
мінь жекете то-б-то в приїмаки приїмаєте.

Чи так Ганно?

- Ага замарінаєє тільки і лобкана - - - Чи
виручив Арсен?

Ах н. читіємо, до чого нам ті церемонії та за-
бобони... "Закономим шлюбом" "В приїми" і пр.
Ви-єи побите одно другого - то чого-єи одволікати
справу коли само собою виїшло на добре. Не забуши
так трапляється. А поки там розвіг виїде, та
шлюб, ви можете зараз тут приїматися як
то говориться, до господарки. Крім того, тут і
працювати Вам тільки не приїдеється, бо не вміє
нає ціле село не зможе справити за вас
де яких головних в господарстві робити? Ну то
пощо-єи вам отто ще соватися по світах, шукати
якось зарібку, коли тут само шастє в руки
платє? Чи так Ганно?

Та зирнула - кинула огнемим поглядом і
засміялася як завжди своїм зарадиливим сміхом
Вд того сміху всі тверезі думки кудись зникли
- Ну, то дай же Боже нам! і стукнулося карканим.

Горілка розіграна, весь сміток і прикриті дурини.

В середині стало тепло, на душі весело
Чуття пробудилося назверх - хотілося співати
танцювати. Компанія те скинула якраз
добірна веселе співуча. Закусувало тільки
мужик. Отож поволенки собі ними, закусували
співали і знов ними і знов співали аби поки
півні не заспівали. Затягнули в поєднанні раз

"Час до дому час" і почали розходитися
Личавес погуляти тут. Вийшов ^{на зліз} (пробовишайте жейей).

На дворі Аресю затянув, заручальної"

Ой бувай бувай дівчанкою здорова...

Та враз нісця ввірвалася... Погуляв тупий, урдею

і зойк - Ой рятуйте рятуйте!... Боже Аресю...

Зарічний проміном кинувся в ту сторону. Набридів
 ось зміє темні постаті і хотів схватити
 одного як несподівано звідки його хрестило
 по голові. Страшений біль, шум в ушах і...
 все кудряво поплило... Золлів

Падати чув ще крикі лемеші нічної....

Пробудився нізніше... Не було вже такого болю в
 голові. Чув нагел його хтось камише, догадався, що
 їде на возі. Куди? Чого? Все очно...

Впері блимає зірки. По них розрізнав, що було
 вже коло другої години ночі.

Рядом з ним хтось мав хронів, спав твер-
 до. Впереді темніші постаті погоняла. Нареш-
 темніша. По голосу пізнав, що то Ганна
 Став потроху пригадувати і пригадав могорці
 і білку.

-Куди ми їдемо? запитав

-А зміє ще? погуває радісний голос Ганни.

До шпиталю ідемо. Щоби, думаю, вас обох так побити, що дома небезпечно. Крами до шпиталю хоч і поночи. Ото запрягли Арєєвські коні, а що не було нікого тверезого то я сама взялаєс вас довезти. А що сваяту креску наробили ми збілось нівсема і піймали їх....

- Кого? запитав з цікавістю

Та тих розбитих згодів, що побили вас - Кошки та Гаврила. Рента повиїкає. Тепер не видрутеїс аз - одженеть на роки в пару. Се ми виі вас так за мене побив. Ах ти-си.... і поцумаеть покаяника....

Віз погав підскакуваїть на скіях курках відлого Зарічному зубу зробилось погано... Боліла шоста. Та не міг розібрати, чи од побіїв, чи од горілки. Шоцнало так... ух... погано. Шуманнлось в голові, думки плутались. Не помітив коли заснув...

Чув знов щось будити його, підводить, з воза зс-
ват, кудись ведуть...

Жийсь великий будинок, де неде в окнах
світає. Тригав до сіді, що то нево і в шпигаль.

Сильний світ різанув в очи... Чуті сердиті
голоси, лайку

Чорт вас носить по ночі, не дає спокоего....

- Та бійтеся бога, могли би повірять до світу, чу-
тьсь благочиний воле...

- Переверка... Ох, ах і...

Фу, який біль знову і... тошкить до того...

Знову забув де він....

Чув кризь сон як несе кудись, укладає
поправивши перевезти накривали. Стало добре
якось... Заемув спокійним сном.

VIII

Перший проміння сонячного сонця блиснула
і заграли на окнах містечкового шпиталю
Заглянули вони до мешканця де лежав-спав
Зарічний і засвітили в очі. Залоскотало в носі
він пробудився і чіхнув.

Став озиратись доколя себе і пригадувати
де він. Високі голі стіни, чисте здорове повітря,
тілтка чуба екшнє гострий запах ліків чи пер-
фурмів і пахє карболки. Строчи повернувся... Але
відразу заболіла голова... Липнув за голову-по-
везка пахє і притисла вше до голови і шкіра під
цєю щезить, щезить... В голові пролемилось троти-
Став пригадувати. Вчорашній берег, і ніз іодорою
— Але то не вше і в шпиталю-пошував. Добре то
добре, але певно прийдесться платити туди солохо за
гостину. А мені се не подобається...

Зуркнув в бік... Імає шматина сидить в кріслі до него обернена спиною. Занята своєю роботою друбат в руках: - Фогледачка, сестра милосердя, погруд.

- А гарна яка, шептає собі. Все тонка яка шейка, пишній волос завинутий ззаді прибраний гребінцем. Все вона повертається до него і... він скоріше приплющив очі ніби спить, а крізь тіє все та-ки позирє... Але що це?

Він одразу широко одкрив очі, дививсь і очам не вірив. Чи сон, чи дійсність?

Перед ним сиділа його ясінка. Чи мама яка? Так ні, вона. Все дивиться собі спокійно трохи намішкувати і не думає мезати. Щипнув себе, аби заболіло. Значить не сон, не марінья.

- Согові Антонович, се ви чи мені спитаете? заговорив не сміливо до неї.

Моме й І, - почувєв сі натуральний голос, що звучав йому доіро небесною мелодією.

- Се ми еким чужди і чого ви тут? - питав дачи підіймаючись з подушки.

- Лежи, лежи поки що... Щобі краще лежати... Тут, побитий... - Говорила дивлячись на нього впе не тільки музуючим ^{зрадибаним} поглядом, а екимсь м'яким, мов би материнським, що ласкав, нестив ніби...

- Так ні... чепай... Нічого мені доніро не болять, казав рішуче підіймаючись і сідаючи на ліжку.

- І питаю тебе голубонько, чого ти тут? і чи давро ти тут? і що це значить?...

- Як каха! - похувес сі грудний сміх - Та і тут ось більше як півроку сиджу в шпиталю і... все знаю а ти і досі не знав нічого...

- Так... Еге... говорив хвилюючись. Що позволяють запитати, чи то ти ви приймаєш мені оші картки, та дарунки, а оші наскы і пр... Га?

- Може і і, - казала протегуючи голосом. В той час дивилась йому впитуючого в очі і осміталась.

до сповіді. Становись на коліна і відродись від усіх гріхів.

- Мені нема з чого сповідатись, - відповіла спокійно.

Тти знаєш, розійшлись ми не з браку твоєї любови.

Другої ^{мої} любови шукати мені не було охоти...

- Правду? Ві не вірю... А як би ти трапився який красунь... Чепавився ти до тебе, і знаю, як і до кадиці... Тти ти така гарна собою... навіть сказав би, далеко краща, як тоді, колись...
- Декую за комплімент, зрештеш.

Не варто... Відомо як кажу тобі правду, то після того суду, і мало не сказився по тобі, такого гарного, гарного ти мені тоді показала. Гей гей! Де біга не носила. А все за твоєю. А ти мене ось скоріш найми.

Ну, а на правду скажеш, ні з ким не сходилося на той "прадиданський шлюб"? Ми ж вте не діти.

Що було то ликуло і ревувають нічому. Га?

- Та кажу ти тобі, що на мій смак трудно підібрати музички, - казала епітотично. - Не трапився,

знають такій. А сама з пошуками не догадалася.
 Не було жодя часу, та отим. А що чинився, то
 правда і то дуже часто. Так то нарешті змуше
 на була завши тодішні зі збротю... Утілом і Брав
 нію мої товариші... Ось... І виступає з ніг
 подушки "страшиг" зброю... Утілом був майстер-
 ної роботи. Показана і стовпа зараз назад.

- Герої баба! сарказм, от подобно такій. І знеси
 нас мико токих нарештих. Та? Ну, коли так,
 боюсь ^{вне} ~~не~~ раз поцілувати. Делай мот збрание. Де
 мої штані? А то дійсно бог знає що...

- Та ти си форні і повнен ледачости, амідурась.

- А на що си ти мене корого забрала зі штанями
 з твоїх форях, та до свої кімнати? Та?

Видана збрание і він почав душевне повали вбїра-
 тись ченуритись.

- А де лій компаньон "пестрадовинні зо правду"?

Аресь? Та не знаєш, як він на удоме того... податим?

А то я за своїм маєтвом і забув про несе... Ах...

- Та не бієсь за його. На стільки як і ти. Кора голова була од алкоголю. До си до дому збираєсь.

- Нарррррррр, значить, все добре, казав сідати зубу біля неї. - Ну, так щона тепер мілко глибоко будемо робити? Сиринду я утерев, дома тебе нікого робить. Потім вчора озвешити, так ти ось поради мені, чи йти в прийми до Ганни, чи до тебе на сиринду стафата за сторагом, показав ти що? Та?

Я нікому ^{ще} не признавсь, що жонатий...

- Тоді блазнувати, заговорити серіозно. Марти мартам, а тут дійсно є над чим задуматись - як далі жити... Кажеш, що ти тави на думці, що і як родитимеш далі? Думаєш ти що кебудь?..

- Думає, думає, так що... Нікого не кридував.

- Ну, то сиринду мою думку, бо я вже давно на всі боки її обдумував, як що має бути...

Перше чинило ставило наше етичне життя, а по-
далі в подружжю. Чи ви не на те? зирнувши на него як

- Голубович: "На що питаєш? Та ти мене не
проганяй од себе, бо я гуфу без тебе..."

- Ну, ну... От ми суха... Трава, життя в
дуже складна річ, але ми вже мали час до-
чому в нову невпущення, розібратись... А головне,
ми вже обоє переконались, що минуле наше життя
між нами і не так дані життя не можна, бо з
нашої самоповаги вийшло тільки те, а то кажемо

"Алі боги свічка ні горілки осух"... Бо, чим
більше чоловік на світі мудрий, тим більшим
дурнем остаеться. Так вийшло з нами...

Головним правилом-законом життя є, що кожна
людина повинна сама собі найти місце в нову і
прикріпити себе міцно до нього. Бо -

"Тіло буде, всі всі люди розползуться, як та-

ракет" казав синіс "серій" у М. Горького... І протже.

Подумай, що з того, що ми хотіли світати, а
те перекотилося, а до котилась до чого? До розбитого
коритища. Чи не краще би було, коли би ми дої
всім десь в певній околиці на сїані, чи на землі
чи на звичайнім деревині загороду і постійною пра-
цею, тивам словом, ділоном - прикладом сучасним би
для тої околиці: а провідники? І в тої часі, як
ми би зими ввесьмі життєм, працював для себе
але так модо греїти, околиці наші би з нас браїт
Приймаю - От то карі моє, добрі моє, розумні моє,
целі моє, хезінові моє і пр. казати би про нас
І з нами всі ратуємь а з сего моральної
і нас би всім амукаємь... Мижун часи пропові,
мижун часи митарів - диття пошрїбу звичайних
працюванів. Білоше прирїдкі моє діла, а не слова.
Отюди берїмоє до праці, до діла... Тільки перше
пошукати собі місця відповідного...

- Триває! І як тебе миття... власне... Хе, хе, хе.
 Але, одна річ висувати теорію, а друга - перевести її в життя. Дуже гарно все висодить тільки в казці, а в житті... Місце... Та де ж воно, те наше місце, коли ми вродились обоє працотарями?

- Світ широкий! Я гадав так, коли мільйони людей живуть вночі, спадіємо, без поєд і маюць осье місце і хватат їм на прожиття, то хватить того місця ще для пари людей. Що?...

- Хватить... Займем, значить, вакантне місце на вгороді десь нїч селом, розіпнем шатро-вміне й презент о се раз відновдний і... І мовимо бур бур... А ти си у мене на картках змиселі гадати - підеш по селу... Каррашо... щодень свіжий хліб і свіжя котїлка... Так, чи ні?...

- Тоді дурно стріти, а говори толком... У тебе-я десь земля якас є, майко приміром?

- А про масток мій питаєш? Маю велекезний.

З графом Радзівілом маю акацію поминдтисю.

Півтора десятинки городинової землі, Шилон в енісь-
нім володінні з сестрою, ну і пів хейми. От і все

- Маловато, але все краще ніж ніщо. Скажеш,
сестро мусять же тобі щось сплатити за неї,
чи як?

- Сплатити? А мусять сплатити. Шкуру
пошигну з неї зверху, бо то така нечестива виго-
ма, що здається чортіві проно перегризна би. Свою
волю, майна і сі не подарую. Не те, прецінь,
істнує всевітній закон - право Жорвіна - Боротіва
за істнування. Коли ти знаєшас не вибачи, ти
не хочеш дружи кудати, то вони тебе загризуть.

Так... Ну, але все таки за ті гроші мє ще
місяць собі не купиш, маю ти голубово. Маловато,
хоч би скажешмо не де сир і з пенсії наших зібравося

- А у мене, думати, куди неше грошей? Скажати
швидко пошлювати на него.

- В тебе? Куди етилом ед а у мене... Що це
не багатство... Можемо рукою і хитів переміняти розмову.

- Ну, може трохи більшіе, озвучає всеувагом
з під лічка велику гарну валянку. Ось вона
відкрила її і показала видобутків з інших потай
секретних закрамарків гарні пудрени

Колі все те розкрила і висипала на стіл,
в очах аще зареділо. Господи! се ж кадоже багат-
ство. Блищачи переливаються різними кольорами
дорогоцінні камінці, золото... Туті були екіє кві-
поті, перетені з дорогоцінними камінцями, браслети, ко-
рані-перли, ланцюги екіє, шлі, кавалки-відливки
золота і ціла купка золотих російських грошей....

- Да кажеш, скільки се все може коштувати
туті? І нікому не сего туті не показувала, ані

сама біла менш очиню в екілка твар
доперів. - Творина сповіно

- Ти... не маю поняття... Але де це ти то
взяла, з добра? - запитав не сміло.

Цю придбав страх, неспокій і десь дуже
непривомне кучка

- Краще б з тою барантв не знав, не бачив, думав.

- Не бійсь і не привомсь тим. Тут діло просте,
як не зовсім гарне, але штейне - використала
момент. Я-ли тобі казала, що мама поклонила
мої красоти. А не адвент-додам сміючись...

- Так... протяг ^{уравався} головою. Серце кудись ушло,
перед очима все ялось поєднано

Ну, ну лобори даві-казав та не міг дивитись
на неї. »

- Та що ти, бог з тобою! От і ретуюсь!
Обві! Порозуєнними знаєш ли. Се... А я ли
тобі нічого не кажу за Таню, п. Аїгу і пр. Та?!

Знаєш нічого ми не договорилося і нічого
з нашого спільного життя не вийде. Шлюбу! І вий-
ає з серцем-мotto придбає все добре з ~~стала~~.

Опам'ятаєш дірки, як би отримув з себе
неприємні думки чуття і встав на вкочинах ^{пер-} перед
- Прости ради Бога! не буду... Так мимові напш-
ло шось до голови. Вільно не позволю собі на такі
погані думки. Що було, ~~то~~ мимові й з твоїм рад!..

- Мені радів не треба. Я поспришу спокое і... коли
починати ту саму кажу... не лаг, докори... ~~то~~
краще не починати... Вільна дорога кожному,
в свою сторону... Так... і... І замовчав

- Ну, пропало... Простими не простими, а з ог
тебе всеодно нікуди не піду. І з неами не виже-
нам... От шр... Так і чов сердишся так одразу -
не розумію. Кажу тобі, що ні вчому з тобою не доко-
рять і не докорятиму, бо не маю права - сама знаєш
І кожному слову твому вірю і слухаю. От шр... ~~вот так шр.~~

— Добре! — Заговоривши по добрім' зборанці — Остапко
 непорозумінно мислю наші... таї зага в задуміте але
 шоби бігти до сїї тїмш. не вертати, і мушу тоді
 все таки сї до кімнц розкарати му... встанови-
 тись, як ти кадеш. І от, вір не вір мені, а
 і не тільки у вчинках, а і в мислях чиста. Не
 думаю, що і не маю з ким зв'язатись, чи балаша
 сумнівається тебе зраджувати. Ні. Проте не було
 такої думки, о котій, бо ваз і була зайнята іншими
 думками, пориваннями. А сї найціквіші річ-са от
 перш, бракеті зовної ^{іно} і все таки прийняла оу
 огню білосвадків-офіцера «Морозова» з багатой
 великопанської родини з метою використання
 на добрі діла. Проти марудно і ризиковано було пош
 виставила у него сї джерунки, але бачите, як на
 штилет до себе і його не допускала. Так...
 І Бриджманов великим «урамеркам» і взагалі мушкетером
 як самцем, а тїмш бігши миді.

Се був занатто вже роспутий, нападний, шкідливий,
 Брудний до тошнотки зі всіма признаками дегенерації-
 ства - завшиш п'яний, безхарактерний, вродивий...

А як прив'язався, то день і ніч переслідував скрізь,
 нав'язувався ось із сім'ю дарунками. Моє і свої,
 моє де й направ.

- Всеодно, думаю, не заберу з їх, підуть вони
 тою ж дорогою в тієї інші, моє негідні руки...
 забрала. Взяла зараз в мене літню, а низьким
 подавав сюди, коли прибрала те туди дарунків
 погідних. Незабаром тих білофранцузів зоскочили
 більшовики і він був розстріляний ними

Апроч дрібних річей, золотих з такою од річкою моїх
 поклонників "плеточіших". Дрібних більшовицьких
 "комісарчиків" котрі, насилем на Красній, але подобо-
 вались ~~цятістості~~. Знаю мою вдару і на мене як
 раз мої напав той чад авантюристичний - велика-

гала дарунків, водина за ніс, дурнаа тих
дурнів і... коласкид маэ все більшаа

Розважала з себе мою думкою, що ті всі дорогосина-
єтні, ще добро, здобуте кривдою чи обманом робо-
теною працею, пошто моє молодішні сі^{із}ками
кровно. Нешай же вони іде на ту бізготу, пошу-
кють тоть раз на користь найбільш нещасливим,
обездоленным і хоч собі домо осушить тих молодих
сі^{із}. На таку іменно ціль з думано їх використа^{ть}.

- Що-б то на яку?

Відкрито деє притупло для бездоленных сиріт-
дітей українських. Купить значить землі, побудувайт
дом де б містивал еє притупло; тамже і микола
майстерні і пр. От була б діло коє чого і нам
працювайт до смерті.

- Про, про, про! Дурень думкою багачів. Що нахне
мільонами. Сіх біжухот нево, забранне ^ї на початок
сего діла.

- Ну що можна, те зробимо. В кожному разі відповісти місце для себе ми зобов'язані. Ну, а там і правду наше побачимо, хтось нічого не залежить від нас знайдеться. Так, чи ні?

- Так, і в тому так! Але в мене гарно. Дай і тебе за те поспію - нехай тими комісарікам нагано пишеться, казав голубового про неї

- У Ганні і П. Лідії Зикнеєв?

- А всім... Ша ну їх всіх в бойові. А знаєш там у нас в Чарайвіч в моїй ніші опівніч знаходиться подібні твоїм гроші. Цілим 200 долларів. То нехай і вони ідуть на ту цінь. Іх то кажуть полемки "Ізго злото до злата".

У прокарів сї ціну історію всіх Василевих долларів і своїх заручин. Ша рішучо спротивляєся бреші їх. Коли доказала йому ціну недоречність нестактованість, то він тільки мовчав і назвав себе крутим словом.

— Так, — заговорив погуманно, — кінчійсь знати єк
 как за землю. Добре. А твоя ситуація тут єк,
 можна її напр. покінчити.

— Я тут слухаю іба когач практикуючого адушер-
 ково, публічного тавою, і твоя всяка тая єк посаду
 звалишати.

— Так. Значить бабкою побітую, нукаі вешем.
 Ова! За тавою тв і мене готові на селі ділом
 велігаті. А чово доброго, як в бабуні діти свої
 знайдуться? Та? Як ти думаєш?

Стала бити його по губах

— Добре, не буду сварувати. Поговоримо в серіоз
 Купимо значить землі, побудуємо на ній і запо-
 немо там ну притую, єк просто тавою при-
 вїтну. Заведемо власну господарку і пр. і пр.

Транз для себе, крац для загалу... Так...

А далі єк? Наміжати, єк ти мене єк ти
 танцуй твоя колес основана

- А деї, голубе мій, старієго і смерно. Зна-
 зити сей остатній період життя нам треба
 використати як слід, се-б-то прожити його
 більш менш як подобає розумним істотам.
 В спокое принаймні, терпиво оминати рішні
 неприємності, не вироги мученого життя. Треба
 видумати собі, як то говориться маєть, урочити собі
 його яке воно має бути у нас особиего. Бо, властиво,
 якого сталою одинаковою приміром для всіх
 людей маєть, на світі здається нема і не буде.
 Великий по своєму його розумів, то для того воно
 і в для людей таке кимирне, зрадииве Ми як
 собі найперш хоч намалюємо в уяві ^{наших} картини
 того майбутнього маєть, таї будемо жити доперемо-
 чась як що певної мети до здійснення тих уроч-
 маєть. Не буде метою нашого життя. А чоловік тільки
 і живе властиво даки має вперезі якусь мету?
 Чи так по твоєму?

